

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

MADENCİ**LİK**TE
YAŞANAN **İŞ** KAZALARI
RAPORU

HAZİRAN/2010

“ yanan bizdik, siz kömür sandınız”

*“ **İş** kazalarında hayatlarını kaybeden maden mühendisleri ve tüm maden emekçilerine ithaf olunur ”*

*Çalışmaya Katkı Koyan **İş** Kazalarını Araştırma Komisyonu Üyelerine ve Raporu Derleyen Komisyon Üyemiz A. Murat TEKİN' e Teşekkür Ederiz.*

Yönetim Kurulu

Hızlı teknolojik gelişmeler bir yandan insanın refahına hizmet ederken, öte yandan insan hayatı ve çevre için tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. Üretim sürecine giren her yeni madde, her yeni makine, araç ve gereç insan sağlığı, işyeri güvenliği, çevre sağlığı ve çevre güvenliği için tehdit oluşturmaktadır. Bir bakıma yükselen refah, insanlığa iş kazaları, meslek hastalıkları ve çevre kirlenmesi olarak geri dönmektedir. Sağlıklı çalışma ortamı ve çevresi iş barışının, hızlı ve sağlıklı kalkınmanın da ön şartıdır. Çünkü iş kazaları ve meslek hastalıkları sonuçları itibarıyla insan hayatını ve sağlığını tehdit etmesinin yanı sıra işletmeleri de ağır faturalara mahkûm etmektedir.

İş sağlığı ve güvenliği konusu tüm dünyada önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşam, en temel insan hakkı olmasına rağmen her yıl azımsanmayacak sayıda insan, çok rahatlıkla engellenebilecek ve hukuken de engellenmesi zorunlu olan iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmekte veya engelli hale gelmektedir. Dünyada olduğu gibi ülkemizde de iş kazaları ve meslek hastalıklarının önemli bir sorun olarak karşımıza çıkması, sanayileşmenin gelişimi ile birlikte iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin gerekli düzenleme ve yatırımların yapılmamasından dolayı yoğunluk kazanmıştır.

Bilim, teknoloji ve sanayileşme toplumsal değişimlerin nedenlerini oluşturmaktadır. Bilim teknolojiyi, teknoloji ise sanayileşmeyi ve artı değeri yüksek ürünü meydana getirerek, toplumların refah düzeyini yükseltmektedir. Hızlı gelişen bilim, teknoloji, kalkınma ve sanayileşme süreçleri kuşkusuz ülkelerin gelişme süreçlerine birçok faydalar sağlamıştır. Ancak çalışma yaşamı ve güvenliği için aynı başarının sağlandığını söylemek güçtür.

Sanayileşme ve kalkınmanın bedeli; asla iyi eğitilmemiş, yeterli derecede beslenemeyen, iş kazalarından ve meslek hastalıklarından gereği gibi

korunamayan, işsiz kalma ve işini kaybetme korkusu yaşayan, örgütlenmeleri engellenen, sosyal güvenliğinden endişe duyan bir çalışan kesim yaratmak olmamalıdır. Kısacası insanın refahı, mutluluğu, sağlığı ve güvenliğinden ödün veren bir sanayileşme ve kalkınma anlayışı benimsenemez. Gelişmiş ülkeler yasal önlemlerle toplumsal eğitim ve bilinçlendirmeye sorunun çözümü yönünde oldukça mesafe kat ederken, bizim gibi sanayileşmesini tamamlayamamış, sanayi ve demokrasi kültürü gelişmemiş, eleştiri, öneri ve denetim sistematığının gelişmediği ülkelerde yara kanamaya devam etmektedir.

4857 sayılı İş Yasası ile birlikte ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatımız değişmiş, bu yasayla birlikte 50'ye yakın yönetmelik ve tebliğ yayınlanmış ve bunların bir kısmı yürürlüğe girmiştir. Ancak küreselleşme sürecine paralel olarak özelleştirme, sendikasılaştırma ve taşeronlaştırma, kısaca örgütsüzleştirme politikalarıyla her türlü güvenlik ve güvencelerden yoksun kayıt dışı işçilik ve çocuk çalıştırmayla katmerleşen iş kazaları ve meslek hastalıklarının boyutu resmi istatistiklerde yayımlanandan çok daha büyüktür.

Çalışma yaşamının en önemli konularından olan iş sağlığı ve güvenliğine yönelik olarak, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de gerekli önlemler yeterince alınmamaktadır. Oysa bir ülkenin İş Sağlığı ve Güvenliğine yönelik politikaları o ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmişlik düzeyi ile doğru orantılıdır. Ekonomileri zayıf olan, sosyal devlet kavramının gereklerinin uygulanmadığı ülkelerdeki İş Sağlığı ve Güvenliğinin gelişimi, gelişmiş ülkelere göre daha yavaş gelişme göstermektedir.

İş Sağlığı ve Güvenliğinde temel amaç; çalışma yaşamında çalışanların sağlığına zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınması, rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarının sağlanması, iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı çalışanların psikolojik ve bedensel sağlıklarının korunmasıdır. Sosyal hukuk devletinin temel işlevi, güvenli bir çalışma ortamı oluşturmak, çalışanları çalışma ortamından

kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak, çalışanların güvenlik, sağlık ve refahını sağlamak ve geliştirmektir. Hızlı gelişen sanayileşmeye bağlı olarak iş yerlerinde yeterli önlemlerin alınmaması her yıl artan iş kazaları, meslek hastalıkları ve çevre kirliliği, insan ve çevre sağlığını tehdit eder bir noktaya ulaşmıştır. Bu noktada gerek küresel ölçekte gerekse ulusal düzeyde sermayenin yönelimlerini ve kendini yenileme süreçlerini kavramak gerekmektedir. Büyük şirketler küresel ölçekteki işlemler için birleşme eğilimi gösterirken ulusal düzeydeki işletmeler ise esnekliklerini artırarak bu süreçteki pazar payını korumaya çalışmaktadırlar.

Bu amaçla şirketler, bağımsız ve merkezi kontrolün dışında çalışan daha küçük ve daha fazla birimlere parçalanma, küçük birimlerin etkinliklerini kaynak dışında bırakma, küçük işletmeleri taşeronla verme ve esnek çalışma organizasyonu ile geliştirmeye yönelmektedir. Bu eğilimin gelecekte daha fazla artacağı ve sendikasızlaştırma ile daha olumsuz çalışma koşulları doğacağı, tek yanlı bilgilendirme ve daha düşük ücretlere yol açacağı beklenmektedir.

Çalışılan ortamın ve üretim süreçlerinin yetersiz ve olumsuz koşulları, çalışanların en temel hakkı olan sağlıklı yaşam ve çalışma hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle, İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda gerekli önlemlerin alınması bir zorunluluk olmalıdır. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının ortadan kaldırılması; bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sağladığı olanakların bu alana yönelik olarak geliştirilmesi, bilimsel araştırmaya dayalı riskin doğru tanımlanması, planlı çalışma ve üretim sürecindeki gelişmelerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi ve nihayet güvenlik önlemlerinin arttırılmasıyla sağlanabilir. İş Sağlığı ve Güvenliği; tıp, mühendislik ve sosyal bilimleri içeren çok bilimli bir konudur.

İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu maddi ve manevi kayıplar gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabaları önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Ödenmesi gereken fatura ise bu ülkelerin Gayri Safi Milli

Hasıllarının önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Bazı kaynaklarca, endüstrileşmiş ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin, bu ülkelerin Gayri Safi Milli Hasıllarının % 1'i ile % 3'ü oranında değiştiği belirtilmektedir. Ülkemizde ise en iyimser yaklaşımla, iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin yılda 4 milyar doların üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Daha sağlıklı ve daha güvenli işyeri ortamı, daha verimli bir çalışmanın da ön koşuludur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde İş Sağlığı ve Güvenliği, toplumsal kalkınmanın belirleyici unsurları arasında yer almaktadır.

SSK istatistikleri yalnızca sigortalı işçileri kapsamaktadır. Ülkemizde kaçak işçileri ve SSK'lı olmayan çalışanları göz önüne aldığımızda; bilinmeyen veya bildirilmeyen iş kazaları ile bu sayının SSK istatistiklerinin çok üzerine ulaşacağı açıktır. İstatistiklere göre, iş kazalarının % 72'sinin 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde yani İş Sağlığı İş Güvenliği Kurullarının zorunlu olarak kurulması gerekmeyen işyerlerinde olduğu görülmektedir.

Başta Anayasa olmak üzere, Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nda, İş Kanununda, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, Sendikalar Kanununda, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile ilgili tüzük ve yönetmeliklerde konuyla ilgili düzenlemeler mevcuttur. Ancak bunlar; günün koşullarına göre yetersiz, eksik, dağınık ve en önemlisi devlet ve işveren tarafından tam olarak uygulanmamaktadır. Devletin, işçi sağlığı-iş güvenliği alanında araştırma yaptırmaktan, üretim süreçleri konusunda tarafları bilgilendirmeye, ulusal mevzuatı günün gereksinimlerini karşılayacak bir biçimde güncelleştirmekten, insan sağlığını her şeyin üstünde tutarak işyerlerini etkili bir biçimde denetlemesine kadar pek çok sorumluluğu vardır. İşverenlerin büyük bir bölümü; çalışanın korunmasını yani işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınmasını bir maliyet unsuru olarak görmektedir. Yasaların, yönetmeliklerin zorunlu kıldığı önlemlerin alınması konusunda işverenlerin sorumluluklarını kendiliğinden yerine getirmeleri beklenmemelidir. İşverenler son yıllarda, süresi belirli hizmet akdi ile işçi çalıştırarak, part-time çalışmayı yaygınlaştırarak, hızla taşeronlaşarak,

fason iş vererek, eve iş verme sistemini yaygınlaştırarak, işyerlerini ve işçileri küçük birimlere bölmeye ve sendikasılaştırmaya çalışmaktadırlar. Bunların sonucu olarak, denetim zorlaşmakta ve alınması gereken önlemler takip edilememektedir.

Madencilik sektörü; doğası gereği özellik arz eden, tümü birbirine bağlı olan ve herhangi bir olumsuz durumun zincirleme olarak birbirini tetikleyebilecek riskleri içeren, bu riskleri en aza indirebilmek için bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimin gerektirdiği dünyanın en zor ve riskli iş koludur. Özellikle teknolojiden uzak emek yoğun olarak çalışılan ülkemizde; bilgi, deneyim, uzmanlık ve denetim zincirinde varolan veya olası zayıflıklar, noksanlıklar ve zaafiyetler bu zincirde kırılmalara yol açmakta, bu ise iş kazalarına özellikle yer altı kömür madenciliğinde şiddeti fazla olan kazalara neden olmaktadır. Kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında, bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörünün daha yakından izlenmesi, değerlendirilmesi ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Madencilik kuruluşlarımızdaki mevcut deneyim birikiminin yok edilmesi, maden işletmeciliğinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi veya kuruluşlara bırakılması; kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için yapılan üretim zorlamaları, bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasi amaçlarla kilit mevkilere atanması ve diğer yandan da kamusal denetimin iyice gevşetilmesi kazaların kaçınılmaz hale gelmesine neden olmaktadır. On yıl önce 2000 yılında bir meslektaşımızın söylediği gibi; *"...Acilen müzakere edilmesi gereken, dehşetli bir tempoyla ocaklarımızı kasıp kavuran ölümlü kazalardır. Tam mekanizasyona bir türlü kavuşmayan, yeterince havalandırılmayan, bilim, teknik ve teknolojiden uzak, eciş bücüş tozlu panolarda hala ağaç altında çalıştırılan insanlarımız, Avrupa'daki meslektaşlarına göre, hayati tehlike açısından hala haddinden fazla risk altındadır..."*. (1)

Bu kazaları en etkileyen, en derinden yaşayan, hiç kuşkusuz maden mühendisleri ve onların örgütlü olduğu Maden Mühendisleri Odası'dır. Odamız, üyelerinin pratikte kazandığı bilgi ve donanımlarından aldığı güçle kazaların önlenmesi için her platformda görüşlerini açıklamakta, raporlar hazırlamakta, eğitimler vermekte, seminerler, sempozyumlar düzenlemekte, çözüm önerilerini ilgili devlet kurumlarına iletmekte, onlarla ortak çalışmalar yapmakta, saha çalışmaları ile üyelerini ve sektör çalışanlarını eğitmektedir. Tüm bu çalışmaların amacı, sistemin oluşturduğu olumsuzlukları göz ardı etmeden olabildiğince kazaları minimize etmektir.

Bu çalışmada, öncelikle ülkemiz kömür madenciliği ile ilgili temel istatistiksel veriler incelenmiş, yorumlanmış ve değerlendirilmiş, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak sektör işletmelerindeki mevcut durum ortaya konmuş, büyük maden kazaları irdelenmiş ve eldeki veriler çerçevesinde bu kazaların ortak noktaları tespit edilmiş, maden kazalarının önlenmesi ile ilgili olarak Maden Mühendisleri Odası'nın görüşleri vurgulanmış, konu ile ilgili Maden Mühendisleri Odası'nın kongre,sempozyum sonuç bildirgeleri ile basın açıklamaları da rapor sonuna eklenmiştir.

Raporun amacı; iş sağlığı ve güvenliği ve iş kazaları ile ilgili Maden Mühendisleri Odası ve üyeleri tarafından hazırlanan rapor, tespit ve açıklamaları, değişik veri kaynağından destekleyerek bir araya toplamaktır.

---

(1) Genel Maden İşçileri Sendikası/Havzadaki Vaki İş Kazalarına Ait Sayısal Verilerin Tahliline Tarihi Perspektiften Yaklaşım ve Durum Muhakemesinden Çözüme Doğru/Zonguldak, Ekim 2000/M.Tayfun Özusu

KONU BAŞLIKLARI

- *Madenciliğin Önemi*
- *Rezevler/Üretimler/Ruhsat Dağılımları*
  - *İstihdam*
- *İşyeri Verileri - Tespitler*
  - *İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları*
    - *İş Kazası Oranları*
  - *Büyük Maden Kazaları*
- *İş kazalarında hayatını kaybeden maden mühendisleri*
  - *Örnek kaza analizleri*
  - *Kazalarda belirlenen ortak noktalar*
    - *Verilerin değerlendirilmesi*
    - *Acilen ne yapılmalı ?*
- *Madencilikte Sorunlar-Çözüm Önerilerimiz*
  - *Basın Açıklamaları*

MADENCİLİĞİN ÖNEMİ

Madencilik, tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren temel sektörlerden biri olmuştur. Özellikle, sanayi devriminden bu yana insanlığın gelişim sürecinin son iki yüz yılındaki baş döndürücü ilerlemede kömür ve demirin önemini yadsımak mümkün değildir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da, madencilik faaliyetleri olmaksızın insan yaşamının sürdürülebilmesi olası değildir. Bugün, kullandığımız arabalardan, içinde yaşadığımız evlere, bilgisayarlardan telefonlara kadar yaşamımız için vazgeçilmez olan hemen her şey, madencilik etkinlikleri sonucu elde edilen ürünler sayesinde varlık kazanabilmektedir.

Yeni dünya düzeninin getirdiği en önemli değişim; kaynakların kıt olması, çevre ve insan sağlığı için atıkların kontrol edilmesinin ön plana çıkması, üretimde ve kullanımda önemli teknolojik gelişmelerin sağlanması sonucunda daha az hammadde ve yakıt ile temiz bir çevre içerisinde insanlık için en yüksek faydanın sağlanması gelişmişliğin temel göstergesi olarak gösterilmesidir. Bugün, kişi başına hammadde ve enerji tüketimleri baz alınarak yapılan planlamalar gerçekçi değildir. Planlamaların, teknolojik alanda ve dünya ticaretindeki gelişmeler göz ardı edilmeden istenilen standartlara uygun özellikte ve miktarda hangi hammaddelerin ne zaman üretilmesi gerektiğini içerecek şekilde kısa, orta ve uzun dönemli olması gerekmektedir.

Dünya maden potansiyeli içinde, ülkemizin payına bakıldığında, bor, toryum, linyit, mermer, manyezit, nadir toprak elementleri, zeolit, trona, barit, feldspat ve sodyum sülfat gibi madenlerde önemli miktarda rezerve sahip olduğumuz ve rekabet gücümüzün yüksek olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, bu kaynakların işlenmesi, bunlardan, önce yarı mamul, daha sonra mamul ürünlerin üretilmesi ve bu ürünlerin ilgili sanayi dallarında kullanımının desteklenmesi gibi, uluslararası piyasalarda rekabet gücümüzü arttıracak yapılanmaların uygulanması gerekmektedir. Ayrıca bu ürünlerin yeni kullanım alanlarının belirlenmesine yönelik bilimsel ve

teknolojik araştırmaların yapılmasına ve teşvik edilmesine de ihtiyaç vardır.

Ülkelerin kalkınma ve ekonomik gelişiminde önemli yeri olan madencilik ve entegre üretim sanayi, en büyük katma değeri yaratmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde halen, GSMH'da madenciliğin payı; ABD'de % 5, Almanya'da % 4.0, Kanada'da % 3.7, Avustralya'da % 6.5, Rusya'da % 22, Şili'de % 8.5, G.Afrika'da % 6.5, Brezilya'da % 3 ve Türkiye'de ise % 1.2 düzeyindedir.

Bazı Metallerin Kişi Başına Tüketimleri kg/kişi,

	<i>Dünya Nüfusundaki % Payı</i>	<i>Alüminyum kg/kişi</i>	<i>Bakır kg/kişi</i>	<i>Rafine Kurşun kg/kişi</i>	<i>Slab Çinko kg/kişi</i>	<i>Nikel kg/kişi</i>	<i>Çelik kg/kişi (2003)</i>
ABD	4.6	22.3	10.9	6.1	4.9	0.56	458.2
Kanada	0.5	26.6	8.9	2.1	5.8	0.50	606.4
B. Avrupa	6.9	14.2	10.0	4.0	5.8	0.97	381.1
Japonya	2.1	17.7	10.8	2.7	5.4	1.53	562.8
Avustralya	0.3	18.3	8.9	2.4	11.4	0.08	340.7
Kore	0.8	17.6	18.4	6.6	9.3	1.92	756.8
Türkiye	1.1	3.3	3.7	0.9	1.2	0.00	188.8
D. Avrupa	1.8	6.5	3.0	1.8	1.8	0.07	193.5
G.Amerika	8.6	1.8	2.0	0.8	1.1	0.04	81.8

Kaynak: United Nations, WBMS

Günümüzde dünya sanayi enerji hammaddeleri dışında kalan 350-400 milyar dolarlık maden ve minerali işleyerek 3,8 trilyon dolarlık ara malı haline getirmektedir. ABD, 1999 yılında, 39 milyar dolarlık maden mineralinden 422 milyar dolarlık ara malı üretmiştir. Bu ara malları yine sanayi sektörünce uç ürünler haline getirilerek 33 trilyon dolarlık dünyanın ve 9 trilyon dolarlık ABD'nin GSMH'larının temelini oluşturmaktadır. Görüldüğü gibi dünya ekonomisi eskiden olduğu gibi bugün de madencilik sektörüne dayanmaktadır.

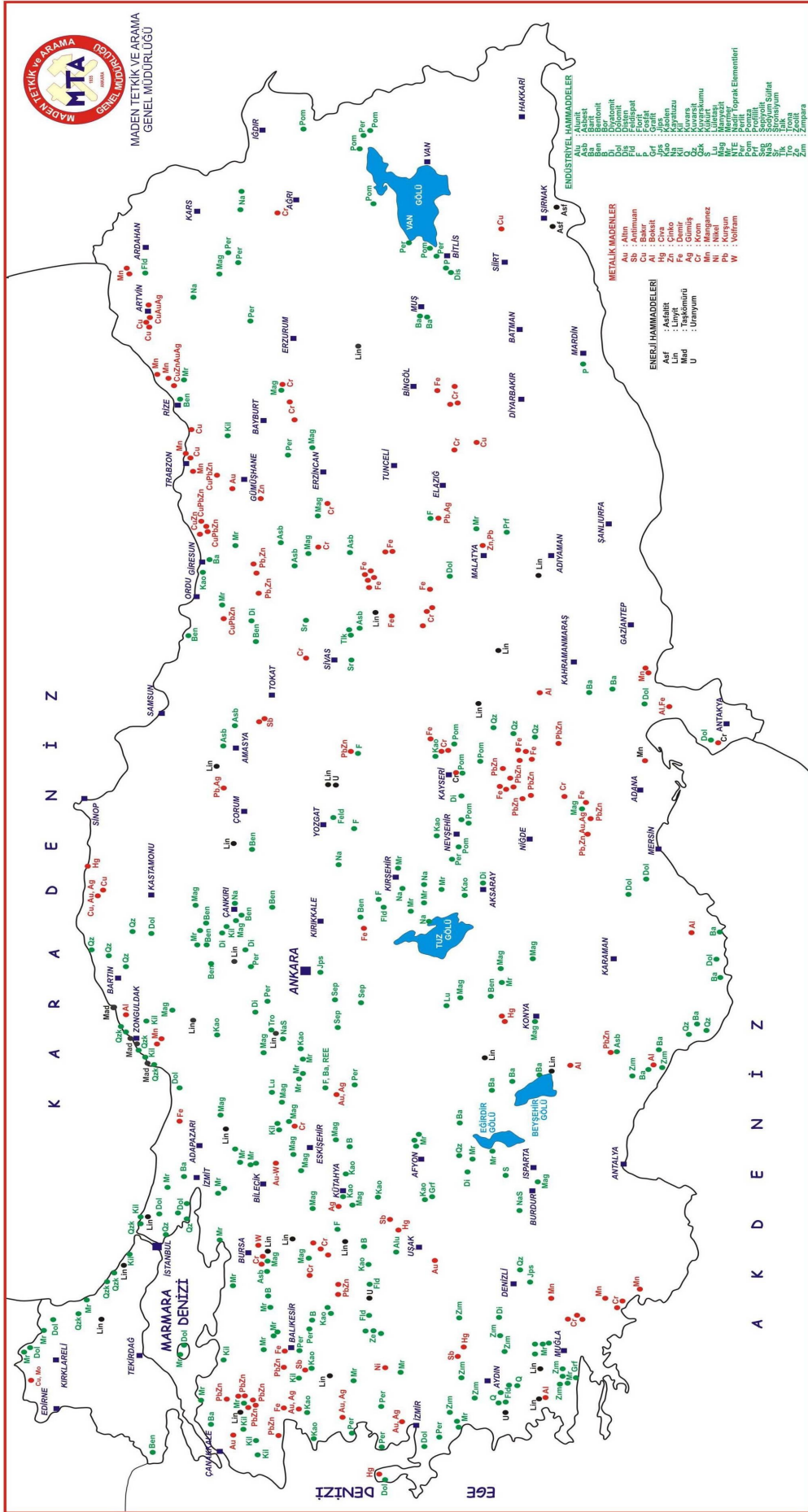
Çeşitli madenlerin bugün bilinen rezervlerinin, bugünkü tüketim hızıyla, tükenme ömürleri; kömür, 400 yıl; alüminyum, 1027 yıl; antimuan, 30 yıl; krom, 143 yıl; bakır, 75 yıl; altın, 45 yıl; indiyum, 13 yıl; kurşun, 42 yıl; nikel, 90 yıl; fosfor, 345 yıl; platin, 360 yıl; gümüş, 29 yıl; tantalyum, 116 yıl; kalay, 40 yıl; uranyum, 59 yıl; çinko, 46 yıl; olarak hesaplanmaktadır.

Ülkemizde uygulanan yanlış ekonomik politikalar; yatırımı değil, rantı teşvik etmiştir. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak yıllardır sürdürülen bu ekonomik politikalara karşın rant ekonomisini değil, yatırım yapan, üreten bir ekonomik yapının savunulması gereklidir. Madenlerini en efektif biçimde üreten, nihai ürüne dönüştüren bir madencilik sektörü için mücadele edilmeli, görüş ve öneriler oluşturulmalıdır. Madencilikteki en önemli politikamız ülkemizi hammadde üreten bir kaynak olmaktan çıkarıp dünya pazarlarında katma değeri yüksek son ürünlerde söz sahibi bir ülke konumuna getirmek olmalıdır.

MADENCİLİĞİ DİĞER SEKTÖRLERDEN AYIRAN ÖZELLİKLER,

- Üretildiğinde yerine konulamayan tükenen varlıklardır.
- Her aşaması çok risklidir.
- Yatırımın geri dönüş süreci uzundur.
- Yer seçim şansı yoktur, bulunduğu yerde işletilmesi zorunludur.
- İstihdam ve katma değer yaratan emek yoğun bir sektördür.
- Çevreye etkisi önlenemeyen veya kontrol edilemeyen bir sektördür.
- Genellikle kırsal kesimlerde yapıldığından göçü önler.
- Madencilik yapılan bölgeler daha hızlı kalkınır.
- Ekonomik kalkınma için madenlerin işletilmesi gereklidir.
- Krizlerden en çok etkilenen sektörlerden birisidir.
- Madencilik faaliyetleri durdurulduğunda yeniden üretime alınması büyük maliyetlere neden olmaktadır.

REZERVLER
ÜRETİMLER
RUHSAT DAĞILIMLARI

TÜRKİYE MADEN REZERVLERİ

<i>Cinsi</i>	<i>Rezerv (Gör+Muh)(Ton)</i>	<i>Açıklamalar</i>
Altın	328	Metal Au (potansiyel 560 ton)
Alünit	3.974.860	% 7.54 K ₂ O
Antimuan	99.306	Metal Sb
Asbest	29.646.379	Değişik lif boylarında, lif yüzdesi % 4 'ün üzerinde
Asfaltit	82.000.000	AID: 2876-5536 Kcal/kg
Bakır	1.462.580	Metal Cu
Barit	34.222.792	% 71-99 BaSO ₄
Bentonit	241.519.504	Sondaj+döküm+ağartma
Bitümlü Şist	1.641.381.000	Or.AID 541-1390 Kcal/kg
Boksit	68.910.000	% 55 Al ₂ O ₃ (25.667.000 Metal Al)
Bor	3.052.568.000	% 24.4-35 B ₂ O ₃ (Gör+Muh+Müm)
Civa	3.820	Metal Hg
Çinko	1.659.502	Metal Zn
Demir	113.252.000	% 55 Fe (82 458 750 t metal Fe)
Diatomit	44.001.040	iyi kalite
Disten	3.840.000	% 21-52 Al ₂ O ₃
Dolomit	19.817.124.196	% 15 MgO ve üzeri
Feldspat	372.790.701	Albit ve Ortoklaz
Fosfat	70.500.000	% 19 P ₂ O ₅
Fluorit	2.530.694	% 40-80 CaF ₂
Grafit	86.736	2-17 C
Gümüş	5.740	Metal Ag
Kaya Tuzu	5.157.036.177	% 88,5 üzeri NaCl içerikli (200.000.000 tonu göl rezervi)
Kaolen+ İllit+Halloysit Kil (Ser+Ref)	420.647.806	%15-37Al ₂ O ₃ Seramik+Refrakter kili
Krom	26.637.873	% 20 üzeri Cr ₂ O ₃
	198.100.000	% 5.34 Cr ₂ O ₃ ortalama tenörlü
Kurşun	795.201	Metal Pb
Kuvars Kumu	1.884.208.585	% 90 üzeri SiO ₂
Kuvarsit	2.460.735.184	% 90 üzeri SiO ₂
Kükürt	625.700	% 32 S
Linyit	12.000.000.000	AID: 868-5000 kcal/kg
Lületaşı	1.483.670	iyi, orta kalite (Sandık)
Manganez	3.200.000	%34.54 Mn (Metal Mn içeriği 1.576.000)
Manyezit	106.673.833	% 41-48 MgO
Mermer	5.137.342.751	m3 toplam potansiyel rezerv (13 933 mil.ton)

Molibden	372.657	(0.5-0.27 Cu eşdeğeri, 0.01-0.0176 Mo; Gör+Muh+Müm)
Nikel	39.500.000	Lateritik (% 1.34 Ni , 0,042-0,060 Co)
	179.000	Sülfat (% 1-4 Ni)
Olivin+Dunit	190.000.000	İyi Kalite Potansiyel rezerv
Perlit	5.688.021.716	Değişik genişleme oranlarında
Pomza	1.397.786.725	(m3) iyi kalite
Profillit	6.644.000	Seramik+refrakter+çimento
Sepiyolit	13.535.374	% 50 üzeri Sepiyolit içerikli
Sodyum Sülfat	11.050.467	% 81 NaSO ₄ (13.040.000 tonu göl rezervi)
Stronsiyum (Sölestin)	347.101	% 72 Üzeri SrSO ₄
Talk	427.574	iyi kalite
Taşkömürü	1.126.548.000	iyi kalite
		% 0,87-0,98 TiO ₂ (Görünür-plaser)
Titan	161.348.413	SAKARYA-KARASU)
	5.131.969	% 4,95 TiO ₂ (Görünür-Primer)
		MANİSA-ALAŞEHİR
Toryum	380.000	% 0.21 ThO ₂
Trona	836.283.891	% 56 üzeri Trona
Uranyum	9.129	% 0.05-0.1 U ₃ O ₈
		Seydişehir boksitlerinde % 0,05-0,07
Vanadyum	41.346	V ₂ O ₅ değerlerinde vanadyum saptanmıştır.
Volfram	36.719	Metal W
Vollastonit	31.500.000	Düşük kalite
Zeolit	344.217.073	Klinopitilolit+Höyländit (gör.+Muh)
Zımpara	3.607.564	iyi kalite

Kaynak : MTA

**İşletme Ruhsatlı Sahalardan Ruhsat Sahiplerince
MİGEM Genel Müdürlüğüne Bildirilen
Maden Üretim Değerleri**

2003-2008 YILLARI ENERJİ HAMMADDELERİ ÜRETİMİ											
Maden Adı	KURUM	Üretim Miktarı								Birim	
		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	2008		
Asfaltit		414.050	6.441	18.135	22.137	0				68.247	ton
Bitümlü Madde	TKİ	0	721.899	887.703	452.386	781.649				480.001	ton
Kömür	EÜAŞ	16.057.585	13.807.468	24.959.522	27.372.717	34.871.446				38.140.044	ton
	TKİ	28.718.676	24.108.793	27.812.057	30.022.120	33.160.733				42.047.055	ton
	Özel Sektör	3.939.949	4.745.295	4.122.615	4.355.287	3.536.119				4.539.138	ton
	TTK (Taşkömürü)	2.954.334	2.805.654	2.621.263	3.131.233	2.453.762				3.359.889	ton
KÖMÜR TOPLAMI		51.670.544	43.746.004	59.515.457	64.881.357	74.022.060				88.086.126	ton

2003-2008 YILLARI DOĞAL TAŞ ÜRETİMLERİ								
Üretim								
Cinsi	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Birim	
Diyabaz	622	790	458	0	2.071	1.276	m ³	
İğnimbrit	7.705	39.820	5.282	20.174	18.486	26.313	m ³	
Mermer	1.300.637	1.207.584	1.578.730	1.855.740	2.801.757	2.262.537	m ³	
Oniks	176	57	451	2.578	5.663	2.145	m ³	
Traverten	198.730	601.068	696.545	1.017.672	995.065	759.118	m ³	
TOPLAM	1.507.870	1.849.319	2.281.466	2.896.164	3.823.042	3.051.389	m³	
Andezit	80.605	81.900	517.831	2.485.956	4.115.184	3.307.107	ton	
Bazalt	42.401	28.555	749.589	2.909.031	4.914.124	8.448.618	ton	
Granit	106.169	125.030	160.930	320.069	252.354	367.959	ton	
Dekoratif taş+ Mozaik + Kayrak	0	17.592	31.506	382.377	1.111.024	161.166	ton	
TOPLAM	229.175	253.077	1.459.856	6.097.433	10.392.686	12.284.850	ton	
Not:	Tüm andezit, bazalt ve granit üretim değerlerinin birimi "ton" olarak düzenlenmiştir.							

2003-2008 YILLARI ÇİMENTO, YOL VE İNŞAAT HAMMADDELERİ ÜRETİMİ								
Cinsi	Üretim							Birim
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	
Kalker	61.378.970	66.181.436	119.113.009	176.351.412	211.453.745	208.828.255	208.828.255	ton
Kumtaşı	0	292.214	592.595	2.505.875	3.619.845	3.367.480	3.367.480	ton
Marn	4.392.518	3.341.942	8.617.291	10.831.766	10.464.305	14.060.905	14.060.905	ton
Kil	1.396.018	898.909	3.531.388	4.515.870	4.068.182	9.958.782	9.958.782	ton
Pirofillit	345.462	142.482	187.949	37.955	84.556	158.619	158.619	ton
Tras	1.814.187	955.448	756.949	2.222.058	2.880.166	2.076.142	2.076.142	ton
Şist / Bitümlü Şist	573.033	593.923	678.323	543.558	526.433	2.223.827	2.223.827	ton
Dolomit	5.856.660	7.438.009	10.249.567	14.239.473	15.073.525	16.440.257	16.440.257	ton
Diğer Çimento Hammaddeleri	0	0	424.812	5.403.972	4.413.671	1.881.476	1.881.476	ton
Diğer İnşaat Dolgu Maddeleri	0	0	0	88.055	553.980	799.995	799.995	ton
1-A Grubu Kum-Çakıl Üretimi	0	0	94.235	940.392	738.030	408.207	408.207	ton
Tuğla Kiremit Kili	0	0	649.123	4.785.094	4.844.423	5.365.728	5.365.728	ton
Serpantin	0	0	1.027.345	5.763	305.262	22.671	22.671	ton
TOPLAM	75.756.848	79.844.363	145.922.586	222.471.243	259.026.123	265.592.344	265.592.344	ton

2003-2008 YILLARI METALİK MADEN ÜRETİMLERİ								
Maden Adı	Üretim Miktarı							Birim
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	
Altın (metal)	5,39	3,26	4,17	8,04	9,92	11,02	11,02	ton
Antimuan (tüvenan)	650	8.711	28.377	25.316	28.111	50.357	50.357	ton
Bakır (tüvenan)	2.919.579	1.616.432	2.952.850	4.293.530	4.806.198	6.166.035	6.166.035	ton
Boksit (tüvenan)	333.574	1.176.929	453.765	879.214	1.264.933	818.928	818.928	ton
Çinko (tüvenan)	371.504	495.191	485.236	554.425	464.690	1.641.748	1.641.748	ton
Demir (tüvenan)	4.208.156	4.119.484	4.598.230	3.785.121	4.849.397	4.696.950	4.696.950	ton
Gümüş (metal)	96	97	138	167	198	294	294	ton
Kadmiyum (Tüvenan)	0	0	0	141	12.650	2.291	2.291	ton
Krom (tüvenan)	504.803	1.168.336	1.620.386	1.849.864	3.639.752	5.100.482	5.100.482	ton
Kurşun (tüvenan)	173.910	253.590	366.305	279.727	684.931	565.374	565.374	ton
Manganez (tüvenan)	25.202	21.204	52.273	32.144	42.033	51.703	51.703	ton
Molibden Tüvenan)	0	0	0	0	185	25	25	ton
Nikel (tüvenan)	0	0	52.988	20.000	107.000	51.250	51.250	ton
Pilatin (Tüvenan)	0	0	0	0	10.000	0	0	ton
Pirit			640	63.674	109.100	116.091	116.091	ton
TOPLAM	8.537.479	8.859.977	10.611.192	11.783.331	16.019.188	19.261.539	19.261.539	ton

2003-2008 YILLARI ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER ÜRETİMİ								
Maden Adı	Üretim Miktarı							Birim
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	
Alçıtaşı	2.354.234	2.300.703	3.500.864	4.369.771	5.546.496	7.338.127	ton	
Alümit (Şap)	622	0	0	6.683	2.511	15.324	ton	
Barit	113.254	113.775	157.179	161.993	184.041	482.740	ton	
Bentonit	945.925	1.281.468	501.142	1.134.251	1.742.487	1.553.588	ton	
Bor	2.424.185	2.261.977	3.478.784	3.955.574	4.406.970	4.998.826	ton	
Cıva	0	0	0	0	65	0	ton	
Çört	0	0	0	34.606	12.532	5.134	ton	
Dikit	0	0	3.100	0	0	80	ton	
Diyatomit	36.303	1.324	44.122	45.420	33.135	62.685	ton	
Dolomit	523.954	214.421	388.165	469.029	598.646	436.223	ton	
Feldispat	3.396.326	3.936.742	4.560.226	5.771.892	6.548.796	6.767.500	ton	
Fluorit	4.375	0	0	0	0	2.931	ton	
Fosfat	0	0	900	1.300	1.300	1.000	ton	
Grafit	0	28	0	0	0	3.236	ton	
İllit	0	0	0	27.898	57.774	61.577	ton	
Kalsedon	2.941	3.945	4.716	4.706	5.461	4.370	ton	
Kaolen	581.479	734.473	908.862	1.064.107	914.117	792.044	ton	
Seramik Kili (+ Halloyisit)	2.387.371	3.626.625	1.962.072	3.034.560	2.871.145	3.261.379	ton	
Kuvars	377.805	395.248	503.715	408.725	343.299	555.841	ton	
Kuvars Kumu	3.098.668	2.073.725	1.769.515	2.608.260	4.997.694	2.422.587	ton	
Kuvarsit	1.456.376	1.279.929	962.818	1.463.162	1.803.670	1.207.131	ton	
Kükürt	0	0	0	0	0	300	ton	
Manyezit (+ Hidromanyezit)	558.432	2.218.236	571.142	466.193	802.406	677.784	ton	
Kalsit	1.077.476	2.534.016	3.177.661	5.875.732	7.171.456	6.176.997	ton	
Mika	4.772	321	3.584	0	3.313	8.392	ton	
Montmorillonit	520.000	0	260.000	428.756	530.879	125.000	ton	
Nef. Siyenit	51	205	0	0	400	0	ton	
Obsidyen	0	32	0	0	226	0	ton	
Olivin+Dümit	20.464	71.396	94.439	191.298	145.839	170.631	ton	

2003-2008 YILLARI ENDÜSTRİYEL HAMMADDELER ÜRETİMİ								
Maden Adı	Üretim Miktarı							Birim
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008	
Perlit	330.184	366.489	333.400	474.966	478.579	551.266	551.266	ton
Pomza	2.167.277	2.426.037	1.860.037	3.515.644	3.995.423	3.449.733	3.449.733	ton
Radyolarit	0	0	0	7.056	62.040	82.363	82.363	ton
Rutil	2.000	4.900	12	0	20	20	20	ton
Sepiyolit (+ Lületaşı + Paligorskit)	31.885	19.554	10.478	19.242	36.402	3.824	3.824	ton
Sileks (Çakmaktaşı)	19.029	9.938	0	7.228	12.325	7.818	7.818	ton
Sodyum Klorür	281.525	1.364.362	1.307.006	1.341.677	1.464.782	1.515.479	1.515.479	ton
Sodyum Sülfat (Soda)	920.074	890.354	766.636	826.206	1.120.968	961.295	961.295	ton
Stroansiyum Tuzu	159.923	127.957	30.100	0	0	0	0	ton
Talk	17.099	8.233	8.775	4.969	12.722	3.364	3.364	ton
Trona	204	6.000	12	2.184	1.716	23.673	23.673	ton
Turba	20.352	62.108	71.749	185.944	145.403	113.112	113.112	ton
Kaya tuzu	81.410	87.258	32.710	211.263	280.350	244.164	244.164	ton
Kaynak tuzu	2.848	10.642	9.563	12.386	14.615	11.750	11.750	ton
Göl tuzu	1.673.028	1.566.202	1.582.521	1.463.926	1.531.501	1.597.259	1.597.259	ton
Deniz tuzu	556.532	582.440	529.234	535.598	537.166	616.958	616.958	ton
Magnezyum Tuzu	0	0	0	0	0	19.695	19.695	ton
Zeolit	156.887	192.240	249.572	121.014	104.138	107.951	107.951	ton
Zimpara + Diyasporit	5.458	11.953	9.378	13.899	19.108	57.722	57.722	ton
Zirkon	0	0	0	0	0	75	75	ton
TOPLAM	26.310.728	30.785.256	29.843.936	40.267.118	48.541.916	46.498.948	46.498.948	ton
Karbondioksit	33.118	35.252	42.144	43.963	41.347	25.297	25.297	m3

Kaynak : MİGEM

KÖMÜR REZERVLERİ/ÜRETİMİ**REZERVLER**

	TAŞKÖMÜR	LİNYİT	BİRİM
DÜNYA	430,9	416,6	Milyar ton
TÜRKİYE	1,330	8,695	Milyar ton

(2)

- Dünya taşkömürü rezervlerinin % 0,0308'i, linyit rezervlerinin ise % 2'si ülkemizdedir,

ÜRETİMİN DAĞILIMI

	2004	2005	2006	2007	2008	BİRİM
EÜAŞ	13.807.468	24.959.522	27.372.717	34.871.446	38.140.044	TON
TKİ	24.108.793	27.812.057	30.022.120	33.160.733	42.047.055	TON
Ö.SEK	4.745.295	4.122.615	4.355.287	3.536.119	4.539.138	TON
TTK	2.805.654	2.621.263	3.131.233	2.453.762	3.359.889	TON
TOPLAM	45.467.210	59.515.457	64.881.357	74.022.060	88.086.126	TON

(3)

- üretim dağılımı ruhsata göre düzenlenmiştir.
- KAMU (EÜAŞ, TKİ, TTK) üretimi olarak verilen rakamlar içerisinde, kamunun rüdevans, hizmet alımı, dışarıdan satın alma şeklinde özel sektör marifetiyle üretilen kömürler de vardır. Örneğin TKİ Kurumu Genel Müdürlüğü'nün 2008 yılı için deklare ettiği tüvenan kömür üretiminin yaklaşık 6.479.536 tonu rüdevans, yine yaklaşık 1.188.139 tonu hizmet alımı (ihale) yoluyla özel sektör marifetiyle üretilmiştir.(4) Aynı durum EÜAŞ ve TTK içinde geçerlidir.

(2) Maden Mühendisleri Odası Taşkömürü Raporu –Ocak/2010

(3) T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı - Maden İşleri Genel Müdürlüğü

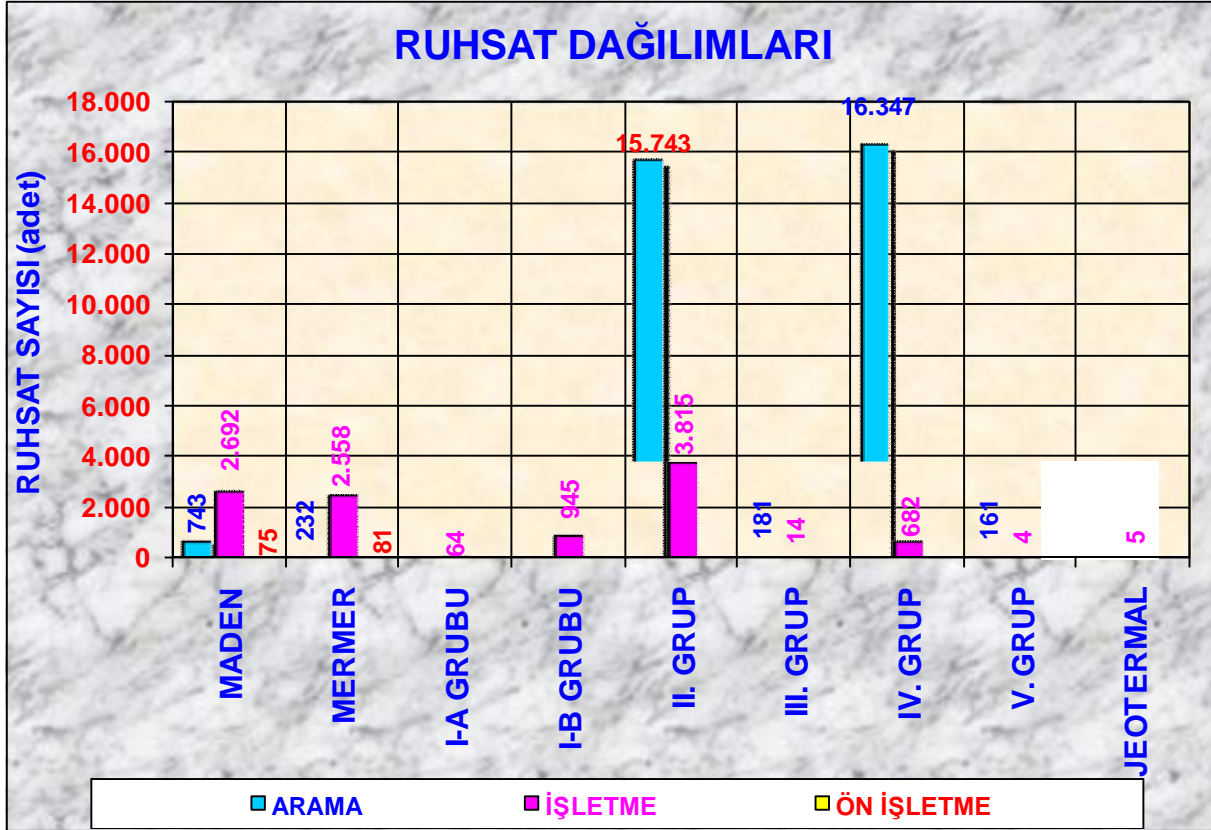
(4) TKİ Kurumu Genel Müdürlüğü 2008 yılı Faaliyet Raporu

TÜRKİYE GENELİ RUHSAT DAĞILIMI

MADEN ADI	ARAMA	İŞLETME	ÖN İŞLETME	TOPLAM
MADEN	743	2.692	75	3.510
MERMER	232	2.558	81	2.871
I-A GRUBU		64		64
I-B GRUBU		945		945
II. GRUP	15.743	3.815		19.558
III. GRUP	181	14		195
IV. GRUP	16.347	682		17.029
V. GRUP	161	4		165
JEOTERMAL		5		5
TOPLAM	33.407	10.779	156	44.342

31.12.2009

31.12.2009 / MİGEM

İSTİHDAM

Madencilik sektöründe yaklaşık 120.000 kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir. Madencilik istihdam ağırlıklı bir sektördür. Sektörde çalışan 1 kişi diğer yan sektörlerde çalışan 12 kişiye istihdam sağlamaktadır.

Ülkemizde işsizliğin önlenmesi için yeni istihdam alanlarının yaratılması zorunludur. Bunun için de en önemli sektörlerden biri madenciliktir.

KÖMÜR MADENCİLİĞİNDE İSTİHDAM

YIL	İŞÇİ SAYISI		TOPLAM	%	
	KAMU	ÖZEL		KAMU	ÖZEL
1995	15261	10367	25628	59.5	40.5
2004	18248	20244	38492	47.4	52.6
2008	15051	38492	49487	30.4	69.6

(5)

Tablo incelendiğinde;

- 1995 yılında 25628 olan istihdamın, % 94,42 artışla 2008 yılında 49487'ye ulaştığı(3),
- kamuda istihdam artışının olmadığı, 1995 yılı rakamlarını koruduğu, buna karşın özelde istihdamın ise 1995' e göre dört kat arttığı(3),
- toplam istihdam içerisinde 1995 yılında % 59,5 olan kamu payının 2008 yılında %30,4' e düştüğü, % 40,5 olan özel payının ise % 69,6' ya ulaştığı görülmekte olup, özellikle yeraltı yöntemiyle çalışılan işletmelerde istihdam edilen işçilerin büyük çoğunluğu (yaklaşık %70 ilkokul/ortaokul mezunudur.(6)

(5)SSK ve SGK İstatistikleri,

(6)Maden Mühendisleri Odası Madenlerde İş Sağlığı Kampanyası, /2009,

İŞYERİ VERİLERİ TESPİTLER

KÖMÜR ÜRETİMİ YAPILAN 250 İŞYERİ VERİLERİ

T.C.Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığınca 772 adet Yeraltı Ve Yerüstü Maden İşletmesinde Proje Denetimi yapılmıştır. Bunlardan 250 adet kömür işletmesi verilerine göre;

İŞYERİ SAYISI	FENNİ NEZARETÇİ		İŞLETME ŞEKLİ		PATLAYICI MD.KULLANIMI		PATLAYICI MD.DEPOSU	
	VAR	YOK	YERALTI	YERÜSTÜ	EVET	HAYIR	VAR	YOK
250	243	7	157	93	101	149	78	23

(7)

İŞLETME ŞEKLİ	İŞYERİ SAYISI	GAZ ÖLÇÜMÜ	
		YAPILIYOR	YAPILMIYOR
YER ALTI	157	89	68

(8)

Tablolar incelendiğinde;

- işletmelerin 7'sinde teknik nezaretçinin bulunmadığı,
- patlayıcı madde kullanılan 101 kömür işletmesinin % 77'sinde patlayıcı madde deposunun bulunduğu, % 23'ünde ise depo olmadığı,
- yeraltı kömür işletmeciliği yapılan 157 işletmenin, ancak % 57'sinde gaz ölçümü yapıldığı, % 43'sinde ise herhangi bir gaz ölçümünün yapılmadığı görülmektedir.

(7,8)T.C.Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Proje Denetimi Değerlendirme Raporu/2005

İŞÇİ SAYISI	İŞLETME BELGESİ			İŞYERİ HEKİMİ			İSG KURULU		
	var	yok	grksz	var	yok	grksz	var	yok	grksz
37114	40	200	10	68	18	164	70	16	164

(9)

Tablo incelendiğinde;

- kömür üretimi yapılan 250 işyerinde 37114 kişinin çalıştığı,
- işletme belgesi gereken 240 işyerinin, % 83' ü olan 200 işyerinin bu belgeye sahip olmadığı, (maden işletmeleri için İşletme Belgesi alma zorunluluğu kaldırıldı)
- çalıştırdığı işçi sayısına göre iş yeri hekimi çalıştırılması gereken 86 iş yerinin %20'sinde işyeri hekiminin bulunmadığı,
- çalıştırdığı işçi sayısına göre iş sağlığı ve güvenliği kurulu bulunması gereken 86 iş yerinin %18'inde kurulun bulunmadığı görülmektedir.

(9) T.C. Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Yeraltı Ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Proje Denetimi Değerlendirme Raporu/2005

Aynı raporun değerlendirme bölümünde ve Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Maden Mühendisliği Bölümü'nde değişik kazalarla ilgili olarak hazırlanan bilirkişi raporlarında(not şeklinde iletildi/raporla karma yapıldı);

“Yeraltı **İ**şletmeleri için;

- Uygun ve yeterli tahkimat yapılmamaktadır. Özellikle üretim bacalarında ve kılavuz arınlarında gereğinden de fazla açıklık bırakılmakta, akıcı arınlarda kapak tutulmamakta, akıcı tavanlarda sürme kama tekniği tam olarak uygulanmamaktadır. Ayaklarda “ilerleme kadar göçertme/dolgu yapılması” kuralı uygulanmamaktadır. Göçertmeli ayaklarda ayak göçük hattının düzgün oluşturulamaması, domuzdamlarının yük almaması gibi sebeplerle arın patlaması, göçük, tavan ve yanlardan malzeme düşmeleri meydana gelmektedir.Zonguldak Havzasında uygulanan “göçertmeli-arına paralel sarmalı ağaç tahkimat” yönteminin can damarı olan sürme kama ve damların şeş-beş ötelenmesi usulleri çok farklı ve eksik biçimlerde uygulanmakta ve ayak göçüklerine yol açmaktadır.

- Uygun ve yeterli havalandırma sisteminin bulunmamasına bağlı olarak baca ve kılavuz arınlarındaki metan geliri deşarj edilememektedir. Tali Havalandırmanın yanlış uygulanmasına (çok uzun boru hatlarında engellenemeyen kaçaklar, kısa devreye yol açan ek tali vantilatörler, gücü çok az ya da gereğinden fazla tali vantilatörlerin kullanılması) Bu sebeple metan yanması ve grizu patlamaları meydana gelmektedir. Bağımsız havalandırma ilkesi'nden (üretim iş yerlerinin, seri havalandırılmaması, farklı paralel kollarda yer alması) verilen ödünler özellikle çok sayıda iş yeri ve işçinin etkilendiği büyük kazalara neden olabilmektedir.

- Üretim iş yerlerinde nefeslik ve kaçamak yolu olarak kullanılmak üzere yer üstü bağlantılı ikinci bir yol bulunmamaktadır. Bu sebeple kaza durumunda kurtarma çalışmaları zorlaşmakta ve bazen olanaksızlaşmaktadır. İşçiler ocaktan acil ve güvenli bir şekilde tahliye

edilememektedir. Ayrıca bu durum ocak havalandırmasını da olumsuz etkilemektedir.

- Tehlikeli gazlar için bazı büyük işletmelerde "sürekli gaz izleme sistemi" kurulu olup, erken uyarı sistemi bulunmamaktadır. Bu sebeple, tehlikeli gazların sürekli takibi yapılamamakta, gerekli tedbirler zamanında alınamamakta ve tehlikeli durumlarda ocağın acil tahliyesi sağlanamamaktadır.

- Grizulu ocaklarda kullanılması zorunlu olan AISz ve kendiliğinden emniyetli elektrik donanımının ve devre kesici donanımların zamanla ve tamir-bakım gördükçe bu özelliğini yitirmesi iyi denetlenmeyen bir husustur.

- İlk yardım ve tahlisiye istasyonlarının kurulmaması, mevcutların ise uygun nitelikte olmaması nedeniyle kaza sonucu kurtarma ve ilk yardım işlemleri zamanında yapılamamaktadır.

- Ocakta uygun vasıfta gaz ölçüm cihazının bulunmaması, her vardiyada muntazam aralıklarla gaz ölçümlerinin yapılmaması, ferdi maskelerin bulunmaması ve/veya kullanılmaması, çalışanlarınCH₄ (metan), CO (karbonmonoksit), CO₂ (karbondioksit) ve diğer tehlikeli ve zararlı gazlarda etkilenmesine neden olmaktadır.

- Patlayıcı maddelerin ocaklarda kullanılacak özellikte olmaması, yetkisiz ve ehliyetsiz kişilerce ateşlenmesi, kurallara tam uyulmaması, ateşlemelerde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmaması nedenleriyle ciddi kayıplarla sonuçlanan kazalara sebep olmaktadır.

- Yangın ve patlamadan sağ olarak kurtulanlar, yeterli eğitim ve tatbikatların yapılmaması nedeniyle oluşan panik sonucu bireysel oksijen

maskelerini kullanamamakta, güvenli çıkış yollarını bulamamakta ve bu durum ölümleri arttırmaktadır.

•Çalışanların ocak içi eğimli yollarda malzeme taşınan vagonlara binmeleri, vagon kaçmalarına karşı tedbirlerin alınmaması, yollardaki aralıkların yeterli olmaması, nakliyatla ilgili ölümlü ve uzuv kayıplı iş kazalarını meydana getirmektedir.

Yerüstü **İ**şletmeleri içinse,

•Kademe oluşturulmaması, kademe yüksekliklerinin bom seviyesinin ve derin lağım deliklerinin çok üstünde oluşturulması, kademelere uygun şev verilmemesi, aynalarda gerekli hallerde kavlak ve çatlak kontrolü yapılmaması sebepleriyle kitle ve blok kayma veya düşmesi sonucu iş kazaları meydana gelmektedir ." tespitleri yapılmış, (10)

---

(10)T.C.Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **İ**ş Teftiş Kurulu Başkanlığı Yeraltı Ve Yerüstü Maden **İ**şletmelerinde Proje Denetimi Değerlendirme Raporu/2005

Sonuç bölümünde ise;

“İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi, öncelikle iş sağlığı ve güvenliği konusunda tüm ilgililerde kültürel bir değişikliği zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla taraflar arasında işbirliğinin gerçekleşmesi, işverenlere, işveren vekillerine işçilere ve temsilcilerine, teknik elemanlara, sağlık personeline ve diğer tüm ilgililere yeterli ve sürekli eğitimin sağlanması gerekmektedir. *Diğer taraftan maden işyerlerinde proje denetimlerine kapsamının genişletilerek devam edilmesi gerek maden işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği yönünden izlenmesi gerekse sözü edilen işbirliği ve eğitim çalışmalarının desteklenmesi açısından uygun olacaktır.*” vurgusu yapılmıştır.(11)

---

(11)T.C.Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Proje Denetimi Değerlendirme Raporu/2005

İŞKAZALARI MESLEK HASTALIKLARI

ILO'nun 2003-2008 yılları arası iş kazası oranlarına göre Türkiye, Hindistan ve Rusya'dan sonra ölümlü iş kazalarında üçüncü sırada yer almaktadır. İngiltere'de iş kazaları oranı yüzde 1, Almanya'da yüzde 2.5, Fransa'da yüzde 3.5, İspanya'da yüzde 4 civarında iken, Türkiye'deki oran ise yüzde 9.5-10 arasındadır.

Türkiye'de yaklaşık 1 milyon 220 bin iş yeri ve yaklaşık 9 milyon işçi bulunmaktadır. İş yerlerinin yüzde 99.7'si KOBİ niteliği taşımakta ve işçilerin yüzde 83.8'i KOBİ'lerde çalışmaktadır. İş kazalarının yaklaşık yüzde 81'i de KOBİ'lerde meydana gelmektedir. Türkiye'de 2008'de 72 bin 963 iş kazası meydana gelmiş, aynı yıl 539 meslek hastalığı ile karşılaşılmış ve 866 kişi bu nedenlerle yaşamını kaybetmiştir.

İş kazaları daha çok maden, metal, makine, mobilya, tekstil, nakliyat ve inşaat sektörlerinde yaşanmıştır. Ölüm oranlarına bakıldığında ise sıralama maden, inşaat, nakliyat, metal, mobilya olarak gerçekleşmiştir.

İş kazalarının ülkemize getirdiği maliyet, 2008 yılında yaklaşık 4 milyar 875 milyon liradır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirler alınsaydı bu maliyetlerin yaklaşık yüzde 98'ine katlanmak zorunda kalınmayacaktı.

Bursa'daki maden ocağı kazasından sonra bugüne kadar 30'dan fazla maden ocağı kapatılmış, 150'den fazla maden ocağının ruhsatı iptal edilmiştir.

*Ek: 1 İş kazalarına ilişkin Odamız tarafından kaydedilebilen 2010 yılına ait kaza verileri ekte sunulmuştur.

İŞKAZASI ORANLARI

TÜRKİYE KÖMÜR MADENCİLİĞİNDE STANDARDİZE İŞ KAZASI ORANLARI

YILLAR	STANDARDİZE İŞ KAZASI ORANI
2004	1049,9
2005	1392,9
2006	1525,9

(12)

$$S.İş \text{ Kazası } O (\%) = (FKİKS / BİKS) * 100$$

$$BİKS = GİKS * İİZSS$$

$$GİKS = KTİKS / TSS$$

S.İş Kazası O: Standardize İş Kazası Oranı

FKİKS: Faaliyet Kolundaki İş Kazası Sayısı

BİKS: Beklenen İş Kazası Sayısı

GİKS: Genel İş Kazası Sayısı

İİZSS: İncelenen İş Kolundaki Zorunlu Sigortalı Sayısı

KTİKS: Kaydedilen Toplam İş Kazası Sayısı

TSS: Toplam Sigortalı Sayısı

Tablodan görüldüğü gibi;

- 2004 yılı Standardize İş Kazası Oranı % 45,3 artışla 2006 yılında 1525,9'a ulaşmıştır.

(12) SSK istatistikleri

BÜYÜK MADEN KAZALARI

YER	YIL	NEDENİ	ÖLÜ SAYISI
TTK/ Armutçuk/kömür	7 Mart 1983	Grizupatlama	103
TTK/ Kozlu/kömür	10 Nisan 1983	Grizu patlaması	10
Yeni çeltek/Amasya/kömür	14 Temz 1983	Grizu patlaması	5
TTK/ Kozlu/kömür	31 Ocak 1987	Göçük	8
TTK/ Amasra/kömür	31 Ocak 1990	Grizu patlaması	5
YENİ ÇELTEK/Amasya/kömür	7 Şubat 1990	grizu patlaması	68
TTK/ Kozlu/kömür	3 Mart 1992	Grizu patlaması	263
Yozgat/Sorgun/kömür	26 Mart 1995	Grizu patlaması	37
Erzurum/ Aşkale/kömür	8 Ağustos 2003	Grizu patlaması	8
Karaman/Ermenek/kömür	22 Kasım2003	Grizu patlaması	10
Çorum/ Bayat/kömür	9 Ağustos2004	Grizu parlaması	3
Kastamonu/ Küre/metal	8 Eylül 2004	Yangın	19
Kütahya/ Gediz/kömür	21 Nisan 2005	Grizu patlaması	18
Balıkesir/Dursunbey/kömür	2 Haziran 2006	Grizu patlaması	17
Bursa/Mustafakemalpaşa/kömür	10 Aralık 2009	Grizu patlaması	19
Balıkesir/ Dursunbey /kömür	23 Şubat 2010	Grizu patlaması	13
TTK/ Karadon/kömür	17 Mayıs 2010	Grizu patlaması	30
		TOPLAM	609
		GENEL TOPLAM	636

(18)

Tablo incelendiğinde;

- 1983-2010/Mayıs tarihleri arası olan 27 yılda aynı anda üçten fazla çalışanın öldüğü 17 adet maden kazasının meydana geldiği,
- kazalar sonucu toplam 636 kişinin hayatını kaybettiği,
- bu kazalardan sadece birinin metal (Kastamonu/Küre) madeninde bant yangını sonucu oluştuğu, diğer tümünün yeraltı kömür işletmelerinde meydana geldiği,
- yeraltı kömür işletmelerinde meydana gelen kazaların 15 tanesinin metan kaynaklı grizu patlaması/parlaması, 1 tanesinin ise göçük nedeniyle meydana geldiği,

- yeraltı kömür işletmelerinde grizu patlaması/parlaması sonucu meydana gelen kazalarda toplam 609 kişinin, göçük nedeniyle ise 8 kişi olmak üzere toplam 636 kişinin hayatını kaybettiği,
- grizu patlaması/parlaması sonucu meydana gelen kazaların, 40.6 kazazede/kaza karakteristiğinde olduğu,
- ocakların daha da derinleşmesi, çalışma şartlarının daha da zorlaşmasına rağmen İSG alanında yapılan çalışmalar sonucunda 1992 yılından 2010 yılına kadarki 18 yılda TTK/ZONGULDAK' da büyük bir kazanın olmadığı, Mayıs/2010 tarihinde TTK/KARADON' da olan kazanın ise TTK'nin hizmet aldığı yine özel firmanın çalıştığı ana kat lağımında meydana geldiği,
- 1992 yılından 2010 yılları arasındaki 18 yılda meydana gelen 11 kazanın özel sektör kömür ocaklarında oluştuğu, toplam 231 kişinin öldüğü bununsa 21 kazazede/kaza karakteristiğinde olduğu, bu karakteristiğin kamuya nazaran azlığının nedeninin kazaların küçük ve orta ölçekli maden işletmelerinde meydana geldiği bu nedenle çalışan sayısının azlığından kaynaklandığını ancak kaza sonunda o vardiyada çalışan işçilerin büyük çoğunluğunun hatta tümünün hayatını kaybettiği,
- grizu patlaması/parlaması meydana gelen kazalardan, 3'ünün mart ayında, 2'ser tanesinin şubat, nisan, ağustos aylarında, 1'er tanesinin ocak, mayıs, haziran, kasım ve aralık aylarında meydana geldiği,
- ocak gazlarından özellikle metana özel dikkat edilmesi gerektiği görülmektedir.

**İŞKAZALARINDA
HAYATINI KAYBEDEN
MADEN MÜHENDİSLERİ**

(Hilmi KURUL, Oğuz EKERCİ, Erol AKTAN, Yavuz BİLGİNOĞLU,
Tayfun ÜNAL, İbrahim ÖZTÜRK, Seyfettin TAŞ, Hasan EVİRGEN,
Hidayet SEVİNÇ, Ergun YILDIZ, Hamdi YAZAR, İdris SAĞLAM,
Huriye GÜNEY, Haydar ÖZAT, Deniz TANRIÖVER, Özgür SEÇKİN,
Koray KEBABÇI, Ramazan YAVUZ)

- Meydana gelen İş kazalarında 18 maden mühendisinin hayatını kaybettiği, kazalardan sadece ikisinin metal madeninde olduğu, diğerlerinin ise yeraltı kömür maden işletmesinde meydana geldiği, bunlarında grizu patlaması/parlaması ile gaz nedenli olduğu görülmektedir.

ÖRNEK KAZA ANALİZLERİ

Metan kaynaklı büyük kömür madeni kazaları ile ilgili olarak Maden Mühendisleri Odası kayıtlarında var olan kaza ile ilgili tespitlerin yapıldığı resmi dokümanların olduğu üç adet kaza ayrı ayrı incelenmiştir. (*kaza yeri belirtilmeden*)

Aslında olması gereken, proaktif yaklaşımla özellikle büyük maden kazalarından sonra, kazanın olduğu işletmede kamu eliyle yapılan ilk tespitlerin sektör aktörlerine iletilerek kendi işletmelerinde risk algılamayı öne çıkararak, eksikliklerini gidermelerini sağlamak olmalıdır..

KAZA 1, TESPİTLER;

"• ..... nolu bacada lağım atımı ile birlikte, ...nolu bacada grizu patlaması meydana gelmiştir.

• Ocakta kullanılan elektrik teçizatı, tesisatı ve elektrik motorları alev sızdırmaz (ALSz) özellik taşımamaktadır.

• Yeterli sayıda ehliyetli barutçu yoktur.

• Gaz ölçüm cihazları bulunmamakta, ölçüm kayıtlarına rastlanmamıştır.

• Havalandırma planı olmayıp, ana hava akımı ocak içersinde tabanlara yapılan kapılar ve taban yollarında çeşitli yerlere konulan dört adet tali havalandırma pervanesiyle yapılmaktadır. Hava kapılarının açık kalması veya pervanelerin kısa devre yapması nedeniyle havalandırılmayan kısımlar oluşmaktadır." (20)

---

(20)ÇSG BAKANLIĞI, Madenlerde Kazaların Önlenmesi Hakkında Komisyon Raporu, Haziran / 1995

KAZA 2, TESPİTLER;

"• kaza olan işletmede 25 işçi çalışmakta olup, ilgili kanun ve yönetmelikler gereği iş güvenliği mühendisi, İSG kurulu, iş yeri hekimi çalıştırma yükümlülüğü yoktur.

•atılan 2 atımdan sonra yapılan 3.atım sırasında grizu patlaması meydana gelmiştir.

•ayak havalandırması 12 cm çapında şeffaf vantüple yapılmaktadır.

•ateşleme zaman zaman manyeto ile yapılmayıp, aydınlatma baş lambasının aküsü ve pil ile yapılmaktadır.

•ocak içersinde aydınlatma için kullanılan ekipmanlar, kablolar ve elektrik panosu antigrizu değildir.

•ocak içersinde sigara içilmektedir.

•gaz ölçümleri on günde bir yapılmakta, düzenli kayıt tutulmamaktadır.

•CO maskeleri ocakta bulunmakta ancak işçiler yanlarında taşımamaktadırlar. "(21)

---

(21)ÇSGB Bursa Bölge Müdürlüğü'nün MMO'SINA Hitap 11.02.2010 Tarih Ve 02274 Sayılı Yazısı Ve Eki

KAZA 3, TESPİTLER;

“•üst tavan yolunda (kör baca) tahkimat, tarama ve üretim hazırlığı yapılmakta olup, lağım delikleri delinmiştir. Tali havalandırma yapılmakta olup, ayakta göçertilen kısımlardaki kızışma ve yangının önlenmesi için perde barajlar yapılmış, önleme için bacaya yeterli ve etkin hava verilmediği, bu nedenle metan oranının yükselmesi sonucu bir kaynakla patlamıştır.

•kontrol sondajları yapılmamıştır.

•uzaktan izleme 2 adet sensör algılama grubu sayıca yetersiz olup ayrıca buldukları yerler itibariyle seyrelmiş gaz ölçümü yapmaktadır.

•ayaktaki zincirli konveyör motorlarının zaman zaman zorlama sonucu yandığı, tamirat sonu antigrizu özelliğini koruyup korumadığı tespiti yapılmadan tekrar yeraltında kullanılmaktadır.

•yüksek metan ölçümleri kayıt altına alınmamaktadır.” (22)

---

(22)ÇSGB Bursa Bölge Müdürlüğü'nün MMO'sına Hitap 11.03.2010 Tarih Ve 04407 Sayılı Yazısı Ve Eki

KAZA 4, TESPİTLER;

- Sistemdeki hava kapılarının güvenli olmadığı,
- Kullanılmakta olan pervanelerin gücünün ana havalandırmadan gelen hava miktarına göre uygun olmadığı,
- Kontrol ve Degaj sondajlarının güvenliğinin yeterli düzeyde yapılmadığı, kontrol sondajlarının sonuçları değerlendirilerek gerekli önlemlerin alınmadığı,
- (...) katında kullanılan elektrikli ekipmanların kablolarda ekler yapıldığı ve gazlı ortama uygun özelliklerinin uygun olmadığı,
- Ocak içerisinde metan gazı oranının %1,5'u geçmesine rağmen kesicilerin enerjiyi kesmediği,
- (....) katı irtibat lağımları ile su havuzlarında yapılan çalışmalarda düzenli olarak gaz ölçümlerinin yapılmadığı ve ölçüm sonuçlarının .....tarafından düzenli olarak kayıt altına alınmadığı,
- Metan gazı tehlikeli düzeye çıkmasına rağmen, gerekli ve yetkili kişilere haber verilmediği, izleme merkezi ve ocak arasında seri bir düzenek oluşturulmadığı ocağın zamanında tahliye edilmediği,
- Çalışma alanlarına yerleştirilen sensörlerin yerlerinin değiştirildiği, ayarlarının değiştirildiği ve donanımlarının amaçları dışında kullanıldığı,
- İşyerinde çalışan yetkili kişilere yeterli sayıda gaz ölçüm cihazı verilmediği ve gerekli yerlere (çalışma arınlarına) GP 322 otomatik gaz ölçüm cihazının yerleştirilmediği,
- (.....) katında çalışan ..... alt işveren işçilerine CO veya ferdi kurtarıcı maske verilmediği, maskelerin kullanılması yönünde denetimler yapılmadığı ve çalışanların sadece belirli bir kısmına CO maske kullanma eğitimi verildiği,
- Noterce onaylı Teknik nezaretçi rapor defteri oluşturulmadığı ve teknik nezaretçi tarafından gerekli denetimler yapılmadığı,
- Asıl İşveren .....tarafından risk analizi yapılmadığı ve risk analizinin olmadığı, Alt işveren .....nin sağlık ve güvenlik dökümanı ve acil durum planı olmadığı,

- ..... nin işçilerinden 23 işçinin mesleki eğitim belgesinin bulunmadığı,
- 15-30.03.2005 tarih ve 7562 sayılı sözleşme ile kurulmuş olan asıl işveren-alt işveren ilişkisinin 4857 sayılı iş kanununun 2.maddesine aykırı olduğu, tespit edilmiştir. (23)

---

(23)Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca hazırlanan raporu

KAZALARDA BELİRLENEN ORTAK NOKTALAR

KAZALARDA ORTAK NOKTALAR

- ✓ Metan kaynaklı maden kazalarının tümü, aynı anda birden çok ölü, birden çok yaralı ile sonuçlanabilecek kazaların oluşabileceği çok riskli bölgelerde meydana gelmiştir.
- ✓ Kazaların öncesinde veya kaza sırasında dinamit atımı yapılmıştır.
- ✓ Elektrikli teçhizat, kablolar ve motorlar alev sızdırmaz (ALSz) özellikte olmayıp, bu özellikte olan motorlar da arıza yaptığında yerüstünde tamirati sonrası özelliğini koruyup korumadığı kontrol edilmeden tekrar yeraltında kullanılmaktadır.
- ✓ Havalandırma planları yok veya yetersizdir. Ocak içersinde özellikle kör bacalarda yeterli ve etkin havalandırma yapılmamaktadır.
- ✓ Sağlıklı hava ve gaz ölçümleri yapılmamakta, kayıt altına alınmamaktadır. Uzaktan izleme yapılan ocakta varolan sensörler, sayısal olarak yetersiz, buldukları yerler itibariyle de seyrelmiş gaz ölçümleri yapmaktadırlar.
- ✓ Sigara içildiği tespit edilen ocakta, mevcut mevzuata göre çalışan sayısı ölçüsünde iş güvenliği mühendisi, işyeri hekimi çalıştırma ve iş sağlığı güvenliği kurulu oluşturma yükümlülüğü yoktur.
- ✓ İçsel denetim yapılmamaktadır.
- ✓ Çalışanlarda kişisel koruyucu bulunmamaktadır.
- ✓ Çalışanlar yeterli uzmanlığa, sertifikaya ve mesleki eğitime sahip değildirler.

Özetle;

- Kazaların tümü; “Maden ve Taş Ocakları İle Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tedbirleri Hakkında Tüzük” ile bu tüzük hükümleri dayanağında çıkarılan özellikle “Grizulu ve Yangına Elverişli Ocaklarda Alınması Gerekli Tedbirler Hakkında Yönetmelik” ve “Yer Altı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği” hükümleri gereklerini yerine getirmeme nedenleriyle meydana gelmiştir.

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Maden proje ve uygulamalarının madencilik bilim ve teknolojisine uygun olarak yapılmasının sağlanması hem güvenlik hem de işletme ekonomisinin sağlanması açısından nihai çözüm olacaktır.

Ülkemizde gerçek anlamda fizibilite çalışması yapmadan geleneksel teknikler kullanılarak hemen üretime geçilmekte ve sonuç olarak hem iş güvenliği zaafiyeti yaşanmakta hem de milyonlarca yıllık bir süreç sonucunda meydana gelmiş olan cevher yatakları bir daha kullanılamaz şekilde ziyan edilmektedir. Ülkemizde madencilik sektöründe çok kaza olmasının temel nedeni budur. Bu temelden yola çıkarak mevcut veriler değerlendirildiğinde, meydana gelen iş kazalarının kök nedenlerine ulaşmak zor olmamaktadır. Bunlar, ana başlıklar halinde aşağıdaki sıralanmıştır. Şöyle ki;

✓ 1980 ve özellikle 1990 yıllarından itibaren, Türkiye'nin gelişmesinin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, devletin küçültülmesi ve kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ülke sorunlarının çözülebileceği söyleminin madencilik sektörüne yansımaları,

- kamu madencilik kuruluşlarının kapatılması,
- özelleştirilmesi,
- rödovans (kiralama) ile özel sektöre devredilmesi,
- kamu kuruluşlarının yapmakla sorumlu oldukları işlerin özel şirketlere gördürülmesi şeklinde olmuştur. Ancak bu güne kadar, madencilik sektöründe özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan rödovans ve benzeri çalışmaları sektördeki iş kazalarını artırdığı, (24)

✓ İşveren duyarsızlığı,

✓ Özellikle özel sektör işyerlerinin büyük çoğunluğunda, sektörü ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelikler gereği yapılması gereken iş sağlığı ve güvenliği üst yapı organizasyonunun (*teknik nezaretçi, iş yeri hekimi, iş sağlığı ve güvenliği kurulu v.s*) yapılmadığı,

✓ İşletmelerde, Maden Ve Taş Ocakları Ve Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün deklare ettiği önlemlerinin alınmadığı, (*uygun ve yeterli tahkimat, havalandırma/cebri havalandırma, gaz ölçüm cihazları ve gaz ölçümleri, yerüstü ile iki bağlantı, kişisel koruyucular, eğitim, tahlisiye istasyonları ve tahlisiyeciler, uygun vasıfta patlayıcılar ve ehliyetli ateşleyiciler, şevler v.s*)

✓ içsel ve özellikle gerek nitelik ve gerekse nicelik anlamında kamusal denetimsizlik,

✓ yetersiz uzmanlık, çalışanlarda deneyimsizlik, eğitimsizlik,

✓ Çalışanların örgütsüzlüğü , olumsuz ekonomik ve sosyal koşulları iş kazalarının artmasına neden olmaktadır.

---

(24)Nadir Avşaroğlu, Türkiye Madencilik Sektöründe Özelleştirme Uygulamaları, MMO /2007

•Maden Mühendisleri Odası Basın açıklamaları,

•Madenlerde **İş Sağlığı** Kampanyası, MMO/2009

• T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **İş Teftiş Kurulu Başkanlığı** Yeraltı ve Yerüstü Maden İşletmelerinde Proje Denetimi Değerlendirme Raporu/2005

ACİLEN NE YAPILMALI ?

Emek yoğun teknoloji ile çalışılan yeraltı kömür madenlerinde iş kazalarında şiddeti fazla olan kazalar göçük ve özellikle grizu patlamalarıdır. Bunlardan göçüğün kaza sıklık oranı, grizu patlamasına göre daha fazladır. Ancak, bu kaza sonucunda meydana gelen ölüm sayısı daha az olduğu için bu kazalar genelde salt istatistiklerde yer almakta kamuoyunda gündeme gelmemektedir. Gelişmiş teknolojilerin ocak emniyetinin sağlanmasına olumlu etkisi büyük olmuştur. Mekanizasyonun olduğu ocaklarda, iş kazalarındaki sıklık ve şiddet oranları azalmaları dikkat çekicidir.

Metan kaynaklı kazaların önlenmesinin kesin çözümü metan drenajıdır. İlk uygulama İngiltere’de yapılmış ve daha sonra tüm dünyada hem güvenlik hem de ekonomik yararlar sağlanması amacıyla uygulanır hale gelmiştir.

Metan drenajının sağlayacağı yararlar 4 ana başlık altında toplanabilir:

- 1) Üretim öncesi açığa çıkabilecek metanın yaklaşık %50 ila %90’ı emilerek uzaklaştırıldığı için yeraltı çalışması sırasında tehlike yaratacak boyutta metan gelirinin olması önlenecektir
- 2) Metan geliri azalacağı için havalandırma maliyetleri de azalacak ve metan nedeniyle çalışılmayan süre önemli ölçüde kısıllanacağı için iş verimi artacak ve maliyetler düşecektir. Ayrıca toz oluşumu azalacak ve daha rahat bir çalışma ortamı oluşacaktır,
- 3) Üretilen metandan ekonomik bir gelir sağlanacaktır. Kömür metan içeriğinin yaklaşık 10 m³/ton ‘dan fazla olduğu yerlerde üretim öncesi mutlaka metan drenajı yapılması önerilmektedir (ECEES No: 31, 2010),

4) İmzalamış olduğumuz Kyoto Protokoluna göre 2020 yılından sonra atmosfere salınan karbondioksit (CO₂) ve metan (CH₄) miktarları sınırlandırılacak ve her ülke için bir kota belirlenecektir. 1 birim metan salınımının neden olduğu sera etkisi 23 birim karbondioksitinkine eşittir (ECEES No:31, 2010). Bu nedenle,ocak havasıyla atmosfere verilecek karbon kotası fazlası metan için ceza ödemek zorunda kalınacaktır.

Kömür üretimi sırasında açığa çıkması kesin olan metanın daha önceden drene edilmesi ile hem cezadan kurtulunacak hem de ekonomik değere sahip bir ürün elde edebilecektir. Dünyada nefeslik havası içerisinde bulunan metandan dahi enerji üreten sistemler bulunmaktadır.

Bütün bu ayrıntılar yerinde yapılacak tetkik ve deneylerle belirlendikten sonra bilgisayarda sayısal gaz akış modelleri oluşturulmalıdır.Bu sayede metan geliri optimizasyonu yapılabilir.Ülkemizdeki en önemli linyit havzası olan Soma'da yeni çalışma bölgelerinde,derinliğin artmasına bağlı olarak kömürün yüksek miktarlarda metan içeriğine sahip olduğu belirlenmiştir. Burada hata yapılması asla kabul edilemez. Gerekli olan tüm araştırmalar yapılmadan ve metan drenajı gerçekleştirilmeden burada kesinlikle üretime başlanmamalıdır. Kömür damarının kalın olması ve havzada günümüze kadar metansız ortamlarda çalışılması nedeniyle tecrübe eksikliği nedenleriyle metan drenajı yapılmadan üretim yapılması yeni bir faciaya sebep olabilir. (25)

✓ Öncelikli hedef, özellikle aynı anda birden çok maden emekçisinin ölümüne neden olabilecek kaza olasılığı her an var olan yer altı kömür madenciliği olmalı ve buralara odaklanılmalıdır.

- Tüm sektör bileşenlerinin katılımı ile yeraltı kömür işletmeciliği yapılan bölgeler, için Maden Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan, kamuoyuna ve sektöre sunulan risk haritası güncellenmeli,(26) öncelikle metan kaynaklı kazalar için ulusal düzeyde acil durum ve eylem planı hazırlanmalıdır.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın kadroları maden mühendisleri ile güçlendirilmeli, ayrı bir kömür denetim gurubu kurulmalı, belirli bir termin planı çerçevesinde hazırlanan eylem planına göre öncelikle bu bölgelerin denetimleri nitelik ve nicelik olarak yeterli bir şekilde yapılmalıdır. İçsel denetime ağırlık verilmelidir.

- Çok riskli bölgelerde işletmecilik yapan işverenler ile toplantı yapılarak iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uyulmama (*özellikle havalandırma, tahkimat v.s*) konusundaki sorunları not edilmeli, çözüm önerileri geliştirilmelidir.

- Planın öngördüğü en kısa süre içerisinde bu bölgelerde öncelikle iki yerüstü bağlantı ve cebri havalandırmaların yapılması sağlanmalı, diğer önlemlerin hayati önceliğine göre yerine getirilmesi termine bağlanmalı, aksi halde ocakların kapatılacağı deklare edilmelidir.

- Siyasi hesaplarla, akademik ve teknik altyapısı hazırlanmadan yeni üniversite ve bölümlerin açılmasına ve eğitimin kalitesizleştirilmesine son verilmelidir.(27)

- Bu bölgelerde çalışanlarda eğitim ve deneyime önem verilmelidir.

---

(25) Kömür Madencilikinde Metan Yönetimi/Kısa Teknik Rapor/Prof.Dr.Bahtiyar Ünver-HÜ.Maden Mühendisliği Bölümü, Mustafa Akbal ÇSGB İş Müf.Yardımcısı, Haziran /2010

(26) Madenlerde Arama-Kurtarma/risk haritası/MMO-2008/ANKARA

(27) MMO/2.Öğrenci Kurultayı 07-08/Mart/2009 ANTALYA

MADENC**İ**LİKTE
SORUNLAR
ÇÖZÜM ÖNER**İ**LER**İ**MİZ

SORUN: Mühendise gereken önem verilmemektedir.

ÇÖZÜM: Madenlerin aranması, bulunması, rezerv hesapları, üretimi, tetkik ve analizleri ile teknolojik özellikleri bütünüyle mühendislik işidir. Bu faaliyetlerde mutlaka yeterli sayıda mühendis yer almalıdır.

SORUN: Maden Mühendisliği Eğitimi istenilen düzeyde değildir.

ÇÖZÜM: Nitelikli maden mühendisi yetiştirilmesi amacıyla yeniden planlama yapılmalıdır. Üniversitelerin öğretim kadrosu ve altyapı eksiklikleri giderilmelidir.

SORUN: Yürürlükte bulunan 4857 Sayılı İş Kanunu; 50 den az işçi çalıştıran (sektörümüz ağırlıklı olarak bu durumdadır) işyerlerinde iş kazalarının önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

ÇÖZÜM: Çıkarılacak mevzuatlar ile madencilik sektörü de dâhil olmak üzere, "çok tehlikeli grup" kapsamında değerlendirilen bütün işyerlerinde işçi sayısına bakılmaksızın, iş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşturulması, İş yeri hekimi, İş güvenliği Uzmanı ve mühendis çalıştırma zorunluluğu mutlaka sağlanmalıdır.

SORUN: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, denetlenecek iş yeri sayısı ve mevcut denetim eleman sayısı dikkate alındığında gerekli denetimleri yeterince yapamamaktadır.

ÇÖZÜM: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim kadrolarının sayısı mutlaka arttırılmalı, denetlemenin hedefine ulaşabilmesi için işletmelerde çalışmış deneyimli maden mühendisleriyle güçlendirilmeli, bunların yanına yeni elemanlar katılarak deneyimlerin aktarılması sağlanmalıdır.

Madenler, Anayasanın 168'inci maddesine göre, devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, kontrolü de yine devlet tarafından yapılmaktadır. Yasa ile, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğüne "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, uzmanlık gerektiren İSG denetimi konusunda eleman yokluğu nedeniyle görevini yapamamaktadır. Maden İşleri Genel Müdürlüğü arama, işletme ruhsatı dahil 44 bin ruhsatı 250 civarında teknik elemanla denetlemek zorunda kalmaktadır. Bunun fiziken mümkün olmadığı bilinmektedir. Bu denetimler hiç yapılamamakta ya da eksik yapılmaktadır. Dolayısıyla Maden İşleri Genel Müdürlüğü bu gerekçe nedeniyle hem nitelik hem nicelik olarak, başta maden mühendisleri olmak üzere diğer mühendislerle kadrosunu güçlendirmek durumundadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının denetlemedeki yetki sınırları açıkça belirlenmelidir.

SORUN: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir.

ÇÖZÜM: İş kazalarının çok önemli bir kısmı önlenabilir ve gelişmiş ülkeler bunu başarmıştır. Ancak ne yazık ki ülkemizde hâlâ kazalar "kader" olarak görülmektedir. Bunu değiştirmenin yolu ilgili tarafların katılımıyla denetim mekanizmalarını oluşturacak mevzuatların çıkarılması, çıkarılacak mevzuatlarda yaptırım hükümlerinin konulması, bunların uygulanmasından ve eğitimden geçmektedir. Söz konusu mevzuat, gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Kazalara neden olan etmenler belirlenerek, çıkarılacak risk haritası kapsamında tüm taraflarca değerlendirilip, alınacak önlemler belirlenmelidir.

SORUN: Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Ülkemizdeki madenler yeterince aranmamıştır.

ÇÖZÜM: MTA personel, malzeme ve ekipman yönünden ele alınmalı, teknik ve teknolojik yönden günün gereklerine göre teçhiz edilerek ülkenin bugün ihtiyaç duyduğu, gelecekte duyacağı hammaddelerin aranmasına zaman geçirilmeden başlanılmalıdır. Gelişen teknolojiler nedeniyle işletilebilir cevher tenörleri oldukça düşmüştür. Geçmişte % 4-5 tenörlü bakır madeni işletilebilirken bu oran günümüzde % 0.4'lere kadar düşmüştür. Bu gerçekler ışığında kaynaklar yeniden belirlenmeli ve aranmalıdır. Laboratuvarlar yenilenerek, cevher analizlerinin, teknik ve teknolojik özelliklerin belirlenmesinin yurt dışında yaptırılmasına son verilmeli, uluslararası düzeyde akredite olmuş sisteme kavuşturulmalıdır.

SORUN: 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak bazı madenlerin denetimini Özel İdarelere devredilmiştir. Söz konusu kurumda yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve diğer teknik eleman bulunmadığı için Maden Kanununun gerekleri yerine getirilemediği gibi bu durum iş kazalarının artmasına da neden olabilecektir.

ÇÖZÜM: Maden İşleri Genel Müdürlüğü teşkilatı güçlendirilmeli ve taşra teşkilatı oluşturulmalıdır. Özel İdarelerde mutlaka madencilik birimi kurulmalı, bu birimler maden mühendisleriyle güçlendirilmelidir.

SORUN: Teknik nezaretçi uygulamasında; aynı zamanda iş güvenliğinden de sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir.

ÇÖZÜM: Ruhsat sahasındaki uygulamanın projesine uygunluğunun kontrolü, eksikliklerin belirlenerek önerilerin yapılabilmesi, gerektiğinde işin durdurulabilmesi ve bu bağlamda iş kazalarının önüne geçilebilmesi için teknik nezaretçinin özgürce karar vererek nezaret görevini gereğince yerine getirebilmesine bağlıdır. Bu nedenle teknik nezaretçinin ruhsat sahibine bağlı olmadan ücretini oluşturulacak direkt bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

SORUN: Madencilik sektöründe teşvikler yetersizdir.

ÇÖZÜM: Madencilik sektörü ilk yatırımı çok fazla olan ve risk sermayesi yüksek bir sektördür. Yatırılan sermayenin geri dönüşü uzun yılları almaktadır. Ayrıca iş güvenliği yatırımları çok pahalı ve zorunlu yatırımlardır. Bu gerekçelerle, özellikle iş güvenliği yatırımlarında sektör teşvik verilerek desteklenmelidir.

SORUN: Yeterince eleman alınmaması ve yatırım yapılmaması, Kamu Kurum ve Kuruluşlarını işlevsiz hale getirmektedir.

ÇÖZÜM: MTA, TKİ, TTK, ETİMADEN, BOREN, EÜAŞ, TCK, DSİ gibi araştırmacı ve üretici madencilikle ilgili kamu kurumları güçlendirilmelidir. Tecrübeli kadroların yeni kadrolara bilgi aktarımını sağlamak amacıyla düzenli olarak maden mühendisi dahil teknik eleman istihdamı sağlanmalıdır.

SORUN: Sanayimizin ana girdisi elektrik enerjisinin önemli hammaddelerinden biri olan yerli kömür kaynaklarımızın yeterince kullanılmaması, bunun yerine ithal kömür ve ithal doğal gazla dayalı politikalar, enerji arz güvenliğinden de öte ülke güvenliğini tehlikeye düşürmektedir.

ÇÖZÜM: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, Enerji Piyasası Kanunu'na dayanarak kamunun enerji yatırımı yapmasına olanak tanınmamaktadır. Enerji bir kamu hizmetidir. Sürdürülebilir kalkınmanın ve arz güvenliğinin sağlanması için IMF ve Dünya Bankası'nın dayatmaları ile enerji planlaması, yatırımı ve üretiminin kamu tarafından yapılmasının önündeki yasal engeller ortadan kaldırılmalıdır. EÜAŞ'ın ve diğer kamu kurumlarının elindeki linyit havzalarındaki kömürlerin yakıt olarak kullanılacağı, üretim projeksiyonunda yer alan termik santrallerinin yapımına, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununda da yer aldığı üzere "özel sektör yatırımlarının yetersiz kalması durumunda kamu kuruluşlarının (EÜAŞ) yeni üretim tesisi yatırımı yapması" hükmünün işletilerek, kamu eliyle bir an önce başlanması gerekmektedir.

Temiz kömür teknolojilerinin kullanımı teşvik edilmelidir. Isıl değeri düşük, kül, nem ve kükürt değerleri yüksek olan kömürlerimizin iyileştirilmesi, dolayısıyla çevreye daha az zarar vermesinin sağlanması ve ithal kömürlerle rekabet koşullarının oluşturulması amaçlarıyla temiz kömür teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

İhtiyacımız olan enerjinin yerli kaynaklardan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Ülkemiz önemli miktarda kömür rezervine sahiptir. Ülkemizde ucuz enerji üretiminin sağlanması, bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından yerli kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu nedenle yerli kömür kullanımına yönelik termik santral kurulması ve hidroelektrik santrallerin artırılması yoluna gidilmelidir.

SORUN: Madencilik sektörüne gereken önemin verilmeyişi nedeniyle işsizlik ve göç sorunu artmıştır.

ÇÖZÜM: Madencilik katma değer yaratan emek yoğun bir sektördür. Bilimsel çalışmalara göre 1 maden işçisi yanında 12 kişiyi daha istihdam etmektedir. Yani madende çalışan her kişi dolaylı olarak 12 kişiyi

daha iş imkanı yaratmaktadır. Hem istihdam boyutuyla hem de arz güvenliği boyutuyla yerli kaynaklara yönelmesi gerekmektedir.

SORUN: Arama ve işletme aşamasında yapılan madencilik projeleri uygulanmamaktadır.

ÇÖZÜM: Madenlerin arama - işletme ve pazarlama aşamalarında .gerçeklere uygun projelendirmeler ve mühendislik hesapları yapılmalıdır.

Ruhsat talepleri için MİGEM' e verilen projeler iyi incelenmeli, kontrol edilmeli, gerçeklere uygunluğu araştırılmalıdır.

Kabul edilen arama ve işletme projelerine uygun çalışma yapılıp yapılmadığı, cevher üretimi yapılıp yapılmadığı yetkililerce belli aralıklarla mutlaka denetlenmelidir.

SORUN: Madencilik çalışmaları sırasında ortaya çıkan olumsuz çevresel etkiler konusunda sektörde bulunan tüm kesimler sorumluluklarını üstlenerek gereklilikleri yeterince yerine getirmemektedir.

ÇÖZÜM: Doğru ve uygulanabilir bir çevre ve madencilik mevzuatının oluşturulması, etkili ve yaygın bir idari örgütlenmeyle, kamusal denetimin sıklaştırılması gereklidir.

SORUN: Sektörü ilgilendiren kanunlar birliktelik sağlanmadan çıkarılmaktadır.

ÇÖZÜM: Madencilikte başta maden kanunu olmak üzere ilgili diğer bakanlıklar ve kurumlarla gerekli birliktelik sağlanmadan çıkarılan kanunlar, Danıştay ya da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmekte bu iptaller sonucu sektör zor durumda kalmaktadır. Kanunlar ve yönetmelikler mutlaka ilgili tarafların birlikteliği sağlanarak çıkarılmalıdır.

SORUN: Stratejik bir maden olan BOR yeterince değerlendirilmemektedir.

ÇÖZÜM: Bugün yapılması gereken, AR-GE çalışmalarını hızlandırmak, gelişen teknolojileri sektörde uygulayarak katma değeri çok fazla olan bor kimyasallarını üretmektir. Bu konuda tüm tarafların işbirliği yapmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

SORUN: Madenlerimiz hammadde olarak ihraç edilmekte, hem dış ülkelere ucuz kaynak yaratılmakta hem de yerli sanayiye düşük maliyetli ve kaliteli girdi sağlanamamaktadır.

ÇÖZÜM: Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalı ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.

Yine madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknolojinin kullanımı önemlidir. Burada ileri teknolojinin kullanımının daha temiz, daha etkin bir madencilik süreç ve ürünlerin temini bakımından önemlidir.

GENEL ÖNERİLER

1. Sosyal bir hukuk devletinde iş yasaları çalışanların hakkını korumak ve geliştirmek amacını temel ilke alırken, çıkarılan 4857 sayılı İş Yasası tamamen işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, işçiyi başka işverenlere kiralamayı, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan bu yasa yerine, konunun tüm taraflarının katılımı ile demokratik bir yasa çıkarılmalıdır. İş Mevzuatı eksenini "insan" olan

çağdaş bir yapıya kavuşturulmalıdır.

2. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili yasa, tüzük ve yönetmelikler uluslararası sözleşme, standart ve normlar dikkate alınarak yenilenmeli ve hayata geçirilmelidir. İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili ulusal politikaların tesisinde etken olması için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından oluşturulan "İş Güvenliği Konseyi" yapısında, hükümet ve işveren temsilcilerinin yanı sıra, Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) bağlı ilgili meslek odalarının, Türk Tabipler Birliği'nin (TTB), Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) ve sendikaların da yer almaları sağlanarak, sürece katacakları olumlu katkılardan yararlanılmalıdır.
3. 4857 sayılı İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği uygulamalarında "İş Güvenliği Mühendisliği" yerine, "İş Güvenliği Uzmanı" tanımı getirilerek mühendislik ile teknik elemanlık birbiriyle eşdeğer tutulmuştur. Temelde mühendislik altyapısı, bilgi birikimi ve deneyimi gerektiren iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında mühendis istihdamı, gerek ilgili kanun gerekse yönetmeliklerde yapılacak düzenlemelerle sağlanmalıdır.
4. Sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamını sağlamak, çalışanları, çalışma ortamından kaynaklanan sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak için TMMOB, TTB, TBB ve sendikaların da içinde yer alacağı düzenleme ve uygulamalar ivedilikle yaşama geçirilmelidir. İş Güvenliği konusunda TMMOB'ye bağlı Meslek Odalarınca eğitilen, belgelendirilen ve denetlenen İş Güvenliği Mühendislerinin istihdam edilmesi zorunlu tutulmalıdır.
5. İş Güvenliği Mühendisliği kavramı, çıkarılacak yeni bir yönetmelikle yeniden tanımlanmalı ve işyerlerinde İş Güvenliği Mühendisi çalışma

zorunluluğu getirilerek çalışma koşulları yeniden düzenlenmelidir. “İş Güvenliği Mühendisleri” ücret yönünden işverene bağlı olmamalıdır. İş Güvenliği Mühendislerinin ücret çizelgeleri Bakanlık ve TMMOB’ye bağlı ilgili meslek odalarıyla birlikte belirlenmelidir.

6. İş Sağlığı ve Güvenliğine yönelik eğitimler, ilgili meslek örgütleri tarafından verilmelidir.
7. 50’den daha az işçi çalıştıran işyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının kurulması yasalarla güvence altına alınmalıdır. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri bütün işyerlerini ve tüm çalışanları kapsamalıdır. Bu kurullar, tarafların eşit sayıda temsil edildiği demokratik yapılar olarak düzenlenmeli ve tavsiye kurulundan ziyade yaptırım gücüne sahip bir kurula dönüştürülmelidir.
8. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde “Önce İnsan, Önce Sağlık, Önce İş Güvenliği” anlayışı yerleştirilmeli, tüm süreçlerde öncelik İş Sağlığı ve Güvenliğinde olmalıdır.
9. İş Sağlığı ve Güvenliği denetimlerinde hedef işyeri ve işçi sayısı artırılmalı, riskli iş kollarında denetimin etkinliği yeni denetim yöntemlerinin uygulanması ile desteklenmeli, bilim ve teknolojideki gelişmeleri izlemeleri için denetim elemanlarına imkanlar sağlanmalıdır.
10. İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda çalışma koşulları ve bu koşullar arasındaki nedensel ilişkileri araştırmak, bilimsel araştırma yapacak, araştırma kurumları oluşturulmalı, eğitim kurumları özendirilmelidir.

11. Eğitim ve öğretim müfredatı, orta öğretimden başlanarak İş Sağlığı ve Güvenliği konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.
12. Meslek Hastalıkları Hastaneleri işlevine uygun olarak yapılandırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
13. Çalışan herkesin sağlık hakkından yararlanması için ortak sağlık birimleri kurulmalı, İşçi Sağlık Dispanserlerine devlet desteğinin artırılması ve yenilerinin kurulması sağlanmalıdır.
14. Türkiye ve dünyada korkunç boyutlara ulaşan çocuk işçilik konusun-da, çocuk emeği sömürüsü ortadan kaldırılmalı, çocukların rehabilite edilmesi, eğitilmesi ve ailelerine kazanç getirici olanaklar sağlanmalıdır. Ucuz iş gücü olarak görülen kadın işçilikle ilgili bütün olumsuz uygulamalar kaldırılmalıdır.
15. Çalışanlar ile işverenler arasında İş Sağlığı ve Güvenliği duyarlılığı ve bilincinin oluşması sağlıklı ve güvenli işyerinin oluşumu ile paralellik taşımaktadır. Bunun için de güvenlik kültürü, aile kültürü veya toplumsal İş Sağlığı ve Güvenliği kültürü ile bir arada oluşturulmalı ve özendirilmelidir.
16. Ergonomi sadece İş Sağlığı ve Güvenliği alanında değil yaşayan her insanın yaşam felsefesi olmalıdır. Ergonomi, İş Sağlığı ve Güvenliğinin kendisidir. Disiplinler arası bir hizmet gerektirir. Ergonomi bilincinin oluşturulması bir devlet politikası haline gelmelidir.
17. İş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimine önem verilmeli, bu konuda eğitim almamış çalışana işbaşı yaptırılmamalıdır.

18. İş sağlığı ve güvenliği önlemleri işyeri mekanı, teknoloji, üretimde kullanılan hammadde, üretilen ürün, ergonomi v.b. konular daha proje aşamasında planlanmalıdır.
19. Üretim sürecinde kullanılan ekipmanlar ve kişisel koruyucular iş sağlığı ve güvenliği standart ve mevzuatına uygun üretilmelidir. Bu konuda zorunlu standartlar oluşturulmalı, üretim, satış ve kullanım sırasında standartlara göre mutlaka denetim yapılmalıdır.
20. Standart dışı malzemelerin piyasaya girişi ve sunumu engellenmeli ve bu konuda meslek örgütleri, TSE ve Bakanlık kanalıyla bir denetim ağı oluşturulmalıdır.
21. Çalışanların eğitimi, çalışma alanındaki risklere karşı bilgilendirilmeleri, risklere karşı kişisel donanımlarının uygun ve eksiksiz olması işveren tarafından sağlanmalı ve sürekli olarak denetlenmelidir.
22. İş güvencesi ile iş güvenliğinin birbirini tamamladığı gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır "norm ve standartta" bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalıdır.
23. Sigortasız ve sendikasız çalıştırma önlenmeli kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır.
24. Meslek hastalıklarına ilişkin çalışmalar geliştirilmeli, meslek hastalıkları hastaneleri işlevine uygun olarak yapılandırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

25. Kazaların tekrarlanmasını önleyecek tedbirlerin geliştirilmesi ve sisteme kazandırılmasını hedefleyen reaktif yaklaşımlar yerine kazaları hedeflemeyen, operasyonlardaki tehlikeleri inceleyerek "Nelerin yanlış gidebileceğini?" araştıran, önceden öngören, sonraki aşamada "daha başka neler olabilir" sorusuna yanıt arayan risk yönetimi yani proaktif yaklaşımlar öne çıkarılmalıdır.
26. İş kazalarının önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, çalışma yaşamının da iyileştirilmesi, sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının iyileştirilmesi sağlanmalıdır.
27. Ülkemizde her konuda olduğu gibi iş sağlığı ve güvenliği konusunda da sağlıklı veri ve bilgi toplamada sıkıntı yaşanmakta, sistem iyi çalışmamaktadır. İşyerlerinde kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında toplanmalı, bu bilgilerden ölçme ve değerlendirme amaçlı yararlanılmalıdır.
28. Gerek işçi sağlığı gerekse toplum sağlığı; bireylerin prim ödeme gücüne yüklenmeyecek bir biçimde genel bütçeden finanse edilmeli ve koruyucu sağlık hizmetleri geliştirilmelidir.
29. İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin sunumu için belirli işçi sayısı aranmamalı; uygulamalar devlet memurları, kendi hesabına çalışanlar, tarım kesimi gibi yaptığı iş ve çevresinden etkilenen tüm toplum kesimlerini kapsamalıdır.
30. Küreselleşme politikaları ile özelleştirmeler sonucunda ortaya çıkan sorunların giderilmesi için tüm çalışanlara iş güvencesi sağlanmalıdır.

31. Kaçak işçilik önlenerek kayıtlı hale getirilmeli, sosyal güvence altına alınmalıdır.
32. Tüm toplu sözleşmelerde İş Sağlığı ve İş Güvenliği konularına kapsamlı yer verilmeli ve sendikaların bu konuya daha fazla sahip çıkması gerekmektedir.
33. Tüm çalışanlara İş Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda sürekli eğitim verilerek bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
34. İş sağlığı ve güvenliği yasası TMMOB'nin uygun görüşü de alınarak acilen çıkarılmalıdır.
35. Çalışanların eğitimi, çalışma alanındaki risklere karşı bilgilendirilmeleri, risklere karşı kişisel donanımlarının uygun ve eksiksiz olması işveren tarafından sağlanmalı ve sürekli olarak denetlenmelidir.
36. Bilinçsizce ve teknolojiden uzak yapılan maden işletmeciliği, gerekli yatırımların yapılmasından kaçınılması, hızlı ve yüksek kazanç sağlanabilmesi için üretim zorlamaları kazalara davetiye çıkarmaktadır. Mühendislik bilim ve teknolojisinden uzak , teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın,tamamen ilkel koşullarda yürütülen emek yoğun işletmecilik tarzı terk edilmelidir.
37. Madencilik sektörü de dâhil olmak üzere, riskin yüksek olduğu bütün işyerlerinde işçi sayısına bakılmaksızın, iş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşturulması ve mühendis çalıştırma zorunluluğu mutlaka sağlanmalıdır.
38. Tüm sektörde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli yatırımların

yapılması sağlanmalıdır. Gerekli risk analizleri yapılarak yeterliliği ve uygulanabilirliği denetlenmeli, eksikliklerin giderilmesi için caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

39. Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, çalışma yaşamının da iyileştirilmesi, sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının iyileştirilmesi zorunludur.

40. Dünyadaki tüm kaza incelemelerinde, kazanın meydana gelişinde rol oynayan en önemli faktörlerden birinin de çalışanlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. İş güvencesinin olmayışı, aşırı zorlanma, uzun mesailer ve ergonomik olmayan çalışma koşulları nedeniyle vücudun yorgun düşmesi; ekonomik yoksunluk ve buna bağlı oluşan yetersiz beslenme, ailesel sorunlar ve benzeri durumlar; çalışanın tam olarak işe konsantre olamamasına ve hatalar serisinin oluşumuna neden olarak kazalara davetiye çıkarmaktadır. Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, çalışma yaşamının da iyileştirilmesi zorunludur.

41. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın, gerekli uygulama ve denetimleri layıkıyla yapabilmeleri için, kadrolarını maden mühendisleri ile güçlendirmesi gereklidir. Sektörde ulusal düzeyde acil durum planı ve risk haritalarının çıkarılması ve bu doğrultuda saha denetimlerinin yapılması büyük önem taşımaktadır.

42. Günümüzde mostra madenciliği giderek azalmakta ve gelecekte derin yer altı madenciliğine doğru bir gidiş yaşanmaktadır. Bu anlamda yeraltı üretim kültürünün yaşatılması büyük önem taşımaktadır. Yer altı üretim kültürünün yaşatılması için

bu konuda deneyimli TTK ve TKİ gibi kamu kuruluşlarımızın ayakta kalması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kurumlarımız üretim yaparken aynı zamanda iş güvenliği ve eğitim anlamında okul görevi de görmektedirler. Bu nedenle güçlendirilmeleri için gerekli çalışmalar zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

43. Madencilik sektörü ilk yatırımı çok fazla olan ve risk sermayesi yüksek bir sektördür. Diğer sektörler gibi kar marjı çok yüksek değildir. Yatırılan sermayenin geri dönüşü uzun yılları almaktadır. Ayrıca iş güvenliği yatırımları çok pahalı ve zorunlu yatırımlardır. Bu gerekçelerle, özellikle iş güvenliği yatırımlarında kamu ve özel sektör mutlaka teşvik verilerek desteklenmelidir.
44. Ayrıca, madencilik sektörünün ayakta kalabilmesi için sektörel anlamda teşvik uygulamasının acilen başlatılması gerekmektedir. Bu konuda yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.
45. Teknik nezaretçi uygulamasında; aynı zamanda iş güvenliğinden de sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.
46. Maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği ruhsat sayısı azaltılmalı, çalışan sayısına bakılmadan tüm yeraltı işletmelerinde daimi olarak maden mühendisi bulundurulma zorunluluğu getirmelidir.

47. Ülkemizde yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.
48. Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.
49. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.
50. Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.
51. Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri; söz konusu kurumlarda yeterli ve deneyimli maden mühendisi bulunmadığı için iş kazalarının artmasına neden olabilecektir. Mevcut uygulamada bazı madenler Özel İdare tarafından denetlenmektedir. Bu nedenlerle, tüm özel

idarelerde acilen "Madencilik Şubesi" kurulması gerekmektedir

52. Sektörün özelliği dikkate alınarak Maden İş Kanunu çıkarılmalı ve madencilik sektörüne yönelik ihtisas mahkemelerinin kurulması sağlanmalıdır.
53. Madencilik Bakanlığı kurulmalı ve kadrolar deneyimli maden mühendislerinden oluşturulmalıdır.
54. Ulusal madencilik politikasının oluşturulması, kısa, orta ve uzun vadeli çalışmaların planlanması için Bakanlığın koordinatörlüğünde, tüm sektör bileşenleri, Odalar ve Üniversitelerin katılacağı "Madencilik Şurası" toplanmalıdır.

ODAMIZIN
İŞ KAZALARI **İLE İLGİLİ**
BASIN AÇIKLAMALARI

DEFALARCA SÖYLEDİK, YİNE SÖYLEYECEĞİZ. BU, BİZİM MADEN EMEKÇİLERİNE VEFA BORCUMUZDUR.

17 Mayıs 2010 Pazartesi günü Türkiye Taşkömürü Kurumu Karadon Müessese Müdürlüğü içinde bulunan "Karadon Yeni Kuyu"da -540 kotunda meydana gelen ve aralarında 2 maden mühendisinin de bulunduğu 30 maden emekçisinin hayatını kaybetmesine neden olan büyük bir facia yaşanmıştır. Ülke olarak acımız çok büyüktür. Bu kazada (!) hayatını kaybedenleri saygıyla anıyor, ailelerine, yakınlarına ve ülkemize baş sağlığı diliyoruz.

Kazayla ilgili olarak yapılan tespitler aşağıda maddeler halinde verilmektedir.

- 1.Kaza, Karadon Yeni Kuyu -540 kotundaki hazırlık galerisinde meydana gelmiştir.
- 2.Söz konusu galerinin sürülmesi (açılması), alt işveren (yüklenici firma) tarafından yürütülmektedir.
- 3.Üç vardiya çalışma yapılan iş yerinde kaza anında 30 kişi çalışmaktadır.
- 4.Kaza, 08.00-16.00 vardiyasında saat 13.27 civarında meydana gelmiştir.
- 5.Kaza, grizu (metan gazı + hava karışımı) patlaması nedeniyle oluşmuştur. Grizunun patlaması ile oluşan yüksek sıcaklık, karbon monoksit (CO) gazı ve darbe etkisi ölümlere neden olmuştur.
- 6.Galeri ilerlemeleri delme-patlatma yöntemiyle (patlayıcı madde kullanılarak) gerçekleştirilmektedir.
- 7.Ana havalandırma emici yöntemle yapılmakta, bağlantı galerilerinin havalandırılması ise üfleyici pervanelerle gerçekleştirilmektedir.

- 8.Patlamadan önce çalışma ortamındaki grizunun yükseldiği tespit edilmiştir.
- 9.Ocakta çalışan işçiler genellikle çevre köylerden sağlanmakta, sendikasız ve düşük ücretlerle çalıştırılmaktadır.
- 10.Patlamanın şiddetiyle Karadon Yeni Kuyu'nun vinç sistemi tahrip olmuş ve kafes kullanılamaz duruma gelmiştir. Bu nedenle ilk kurtarma çalışmaları Gelik'te bulunan 75. Yıl Cumhuriyet Kuyusundan sürdürülmüş, aynı zamanda Karadon Yeni Kuyuda da çalışmalar "kurtarma vinci"yle devam ettirilmiştir.
- 11.Çalışan işçilerde gaz maskesinin bulunmadığı saptanmıştır.
- 12.Kurtarma çalışmalarında başlangıçta organizasyon karmaşası yaşanmış olmakla birlikte, TTK Tahlisiye Ekiplerindeki meslektaşlarımız ve işçilerin özveriyle çalıştıkları gözlenmiştir.
- 13.Gaz izleme sistemi bulunmasına rağmen bu sistemin erken uyarı sistemi ile desteklenmediği sürece işlevsel olamayacağı anlaşılmıştır.
- 14.Kurum ve ilgili Bakanlıklar tarafından yapılması gereken denetimlerin yeterli olmadığı gözlemlenmiştir.

Söz konusu ocakta bilirkişi incelemesi tamamlanmamış olup, kazanın nedenleri henüz netlik kazanmamıştır.

Madencilik sektörü, doğası gereği özellik arz eden ve bu nedenle bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren dünyanın en zor ve riskli iş koludur. Maden kazaları incelendiğinde olayın; teknik, sosyal, ekonomik, eğitim, planlama ve denetim sorunları gibi pek çok nedeni olduğu görülmektedir.

Ülkemiz, iş kazalarında dünyada üçüncü, Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır.

Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu sayı 92'ye çıkmıştır. 2010 yılında bu son kaza ile birlikte 66 kişi hayatını kaybetmiştir. Ancak bu sayının daha yüksek olduğu tahmin edilmekte ve hayatını kaybedenler içerisinde maden mühendisi meslektaşlarımız da bulunmaktadır. Özellikle yeraltı kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

Özellikle 80'li yılların başından itibaren uygulamaya konulan özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans vb gibi yanlış uygulamalar; kamu madenciliğini küçültmüş, kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmıştır. Yoğun birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine üretimin, teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılması, buna ek olarak kamusal denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması iş kazalarının artmasına neden olmaktadır. Yaşadığımız son olay bunu bize bir kez daha göstermiştir.

Taşkömürü Havzası, 2004 yılında Maden Kanunu Kapsamına alınarak yeni bir süreç başlamıştır. Bu süreçle birlikte Kurumun uzmanlaştığı hazırlık, üretim ve yıkama gibi "asli işleriyle" birlikte tüm hizmetlerin özel sektör marifetiyle yapılmasının ve bir anlamda Kurumun tasfiye edilecek duruma gelmesinin önü açılmıştır. O güne kadar uygulanamayan özelleştirme projeleri birer birer hayata geçirilmiş ve bu aşamada hazırlık işleri ihale yoluyla özel sektöre devredilmiştir. Ancak bugüne kadar yapılan uygulamalara bakıldığında tam bir başarısızlık yaşandığı apaçık ortaya çıkmıştır. Odamız, özünde ülkemizin ve emekçilerin yararına görmediği özelleştirme ve bunun bir uygulaması olan taşeronlaşma ile ilgili olarak defalarca uyarılarda bulunmuştur. Kurumun hazırlık ve üretim ekipleriyle iç içe yapılacak işlerde taşeron hizmeti alınmasının, iş güvenliği ve denetim

açısından ciddi sorunlar yaratacağı kamuoyuyla paylaşılmış ve sonuçta bugünlere gelinmiştir.

Halkın alın teri ile kurulan ve ülkemizin kalkınmasında önemli işlevler gören kamu kuruluşlarımızda özellikle son dönemde yönetici kademelerine yapılan atamalarda; bilgi, beceri ve liyakat aranmasından vazgeçilmiştir. Artık, atamalarda geçerli olan ölçüt, sadece "cemaatten olmak, kendileri gibi düşünmek ya da kendilerinden olmak"tır. Bu şekilde, yetersiz kişilerin uzmanlık gerektiren makamlara getirilmesinin önü açılmış, kurumlardaki yozlaşma hızlandırılmıştır. Her dönemde belirli ölçülerde yaşanan kadrolaşma, son dönemde "kuşatma" şekline dönüşmüş ve tüm işyerlerinde iş barışını ve iş güvenliğini tehdit eder hale gelmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında görüş ve önerilerimiz aşağıda sunulmuştur:

- Özelleştirmeler durdurulmalı, taşeronlaşma uygulamaları iptal edilmelidir.
- Ucuz işgücüne dayalı ve örgütlenmeyi engelleyen çalışma anlayışı terk edilmelidir.
- Ülkemizde; yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Bu nedenlerle; Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.
- Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine

getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

- Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, örgütlenmenin ve sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması, çalışma yaşamı ile birlikte çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının da iyileştirilmesi zorunludur.

- İşçi sağlığı ve iş güvenliği yatırımları teşvik edilerek desteklenmelidir.

- İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yaşanan iş kazalarının önlenmesi için görevlerini tam olarak yerine getirmelidir. Yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, çıkarılan yönetmelikte denetimin özelleştirildiği ve ticarileştirildiği, iş güvenliği mühendislerinin görev, yetki ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmadığı, meslek odalarının görüşlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.

- Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

- Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin; ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması ve çözümlenebilmesi için acil olarak bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulacak bu yapının; kazaların

önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve eğitimleri koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

- Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka yeterli sayıda maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmeyen işletmelere üretim izni verilmemelidir.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını çoğaltarak denetimlerini artırmalıdır.

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

- Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

- Her işletmede risk değerlendirmesi yapılmalı, değerlendirme sonucunda çalışması uygun olmayan işletmeler kapatılmalıdır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında bakıldığında, kaza sonrası Sayın Başbakanın "mesleğin kaderinde bu var" anlayışı, bilim ve teknolojiyi dışlayan mantığın açık bir yansımasıdır. Bilimsel veriler iş kazalarının % 98'inin önlenabilir kazalar olduğunu göstermektedir. Kazaların kader olmadığı, mühendislik bilim ve teknolojisinin uygulanmasıyla

engellenebileceği bilinen bir gerçektir. Ülkemizde yaşanan ve siyasi iktidar tarafından yaratılan işsizlik ortamında insanların çaresizliğini kullanmak yerine, güvenli bir iş ve gelecek sağlayacak politikaların hayata geçirilmesi hükümetlerin asli görevidir. Sayın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının bir televizyon kanalına söylediği "Göreceksiniz. Bir yıl içinde iş kazaları sorununu çözeceğiz" anlamındaki sözlerinin takipçisi olacağımızı da vurgulamak isteriz.

Bundan önce olduğu gibi "gerekenler yapılacaktır" gerekçesinin arkasına sığınılmadan gerçek sorumlular belirlenmeli, maden mühendisleri, teknik nezaretçi ve bazı çalışanlar günah keçisi olarak seçilmemeli, olayın gerçek sorumluları vicdani ve hukuki gereklilikleri yerine getirmelidir.

Kazada yaşamını yitiren tüm maden emekçilerini bir kez daha saygıyla anıyor, yakınlarına ve ulusumuza başsağlığı diliyoruz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

21 Mayıs 2010, Zonguldak

**İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ ALANINDA YASAL DÜZENLEME
ACİLEN YAPILMALI DIR.**

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından organize edilen "İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası" kapsamında 04-10 Mayıs 2010 tarihlerinde etkinlikler düzenlenmektedir. Ülkemizde bu alanda bazı çalışmalar yapılmakla birlikte, hala ciddi eksiklikler bulunmaktadır.

Yaşam en temel insan hakkıdır. Dünyada her gün milyonlarca insan, engellenebilecek ve hukuken de engellenmesi zorunlu olan iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmekte, meslek hastalıklarına yakalanmakta veya sakat kalmaktadır. ILO' nun 2009 yılı açıklamalarına göre dünyada her yıl 270 milyon iş kazası meydana gelmekte, her 15 saniyede bir işçi ve her gün yaklaşık 6 bin 300 kişi iş kazası veya meslek hastalıkları nedeniyle yaşamını kaybetmektedir.

Ülkemiz, iş kazalarında ön sıralarda yer almaktadır. Son yıllardaki kaza istatistikleri incelendiğinde, özellikle madencilik sektöründe iş kazalarının belirgin bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu sayı 92'ye yükselmiş, 2010 yılının ilk 4 ayında ise 35'e ulaşmıştır. Ülkemizde meslek hastalıkları ile ilgili yaygın bir çalışma yoktur ve çalışanlar bazı hastalıkların meslek hastalığı olup olmadığını bilememektedir. Ülkemizde meslek hastalıkları; gerek tanısının konulması ve tedavinin düzenlenmesi, gerekse rehabilitasyonunun sağlanması açısından çok sorunlu bir alandır. Bu nedenle ülkemizde meslek hastalıklarına tanı konulması süreci yeniden ele alınmalıdır. İş kazalarındaki dolaylı harcamalar, doğrudan harcamaların 4 ile 10 katı arasında gerçekleşmektedir. Bu nedenle iş kazalarının sosyal güvenlik sistemine maliyeti büyük meblağlara ulaşmaktadır. ILO' ya göre gelişmekte olan ülkelerin iş kazaları ve meslek hastalıkları maliyetleri, gayri safi yurt içi hasıllarının (GSYİH) % 4' ü tutarındadır. Buna göre

ülkemizin 2008 yılı GSYİH' si dikkate alınırrsa iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyeti 38 milyar TL'dir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, tüm sektörlerde olduğu gibi madencilik sektöründe de etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir. Çıkarılan mevzuatlar yaşamın gerçeklerine uygun olmalıdır. Ülkemizdeki işyerlerinin % 98'inin 50'den az işçi çalıştırdığı, tüm çalışanların % 70'inin 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde çalıştığı, iş kazalarının % 63'ünün de 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği bizzat Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının istatistiklerinde belirtilmesine rağmen çıkarılan mevzuatlarda 50'den az işçi çalıştırılan iş yerlerinde iş güvenliği uzmanı çalıştırılmasına gerek görülmemiştir. Bu işyerleri iş güvenliği hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Bu nedenle açılan davalarda mahkeme, yönetmeliğin bazı maddelerinin yürütmesini durdurmuştur. İlgili tarafların görüşleri dikkate alınmadan çıkarılan mevzuatların uygulama şansının olmadığı bir kez daha görülmüştür. Odamızca, bu konuda bilimsel ve teknik pek çok çalışma yapılmış ve kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, mevzuatındaki eksiklikleri tamamlamasının yanı sıra denetim elemanı olarak yararlanacağı kadrolarını, özellikle madencilik sektörünün risk durumunu göz önüne alarak maden mühendisi istihdamını da artırarak denetimlerini sıklaştırmalıdır.

Esnek/kuralsız çalışmayı, işçileri başka işverenlere kiralamayı, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren; kıdem tazminatları, fazla mesai ücretleri ve sendikal hak ve yetkileri budayan 4857 sayılı İş Yasası yerine bütün tarafların katılımı ile demokratik; iş güvencesi ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı, tüm çalışanlar için insana yakışır norm ve standartta yeni bir iş yasası hazırlanmalıdır.

Ayrıca İş Güvenliği Yasası, meslek Odalarının ve ilgili tüm tarafların da görüşü alınarak acilen çıkarılmalıdır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

06 Mayıs 2010, Ankara

BEN YAPTIM OLDU" MANTIĞI YLA YASA YAPILAMAZ!

Maden Kanununda değişiklik yapılmasına ilişkin çalışmaların TBMM' ye gönderilmek üzere tamamlandığı görülmektedir. Odamız, Maden Kanununa yönelik düşünce ve taleplerini hem sözlü hem de yazılı olarak defalarca ilgili bakanlık yetkililerine iletmiştir. Odamız, davet edilmeyerek ve görüşleri alınmayarak hazırlanan sözkonusu çalışmada taleplerimize de yer verilmemiştir. 11.500 maden mühendisini temsil eden ve üyelerinin çok büyük çoğunluğu sektörde çalışan Odamızın özellikle çalışmaların dışında tutulmaya çalışılmasını manidar karşılıyoruz. Aynı zamanda sektörün görüşlerinin alınmamasını da doğru bulmadığımızı belirtmek istiyoruz.

Bilindiği üzere, madenler, milyonlarca yılda oluşan, tüketildiğinde yenilenemeyen kaynaklardır. Bu nedenle mutlaka etkin bir planlama yapılarak üretilmelidir. Üretim yapılırken, ülkenin ihtiyaçları göz önüne alınmalı, çevreye duyarlı bir şekilde ve kamu yararı öncelikli olarak değerlendirilmelidir. Madencilik faaliyetlerinin kaynak kaybına yol açmadan, çevreyle uyumlu, akılcı ve ekonomik kurallara göre ve iş güvenliği- işçi sağlığı esasları çerçevesinde yürütülmesi, bilimsel ve teknik bilginin kullanımı ile mümkündür. Ülkemizde yasalar çok çabuk eskimekte ve yerine yeni bir yasa koyma ihtiyacı doğmaktadır. Bunun pek çok nedeni bulunmaktadır. Yasa oluştururken tüm tarafların görüşlerinin alınmaması ve belli grupların taleplerinin birebir yer bulması çıkan yasanın uygulanabilirliğini zorlaştırmaktadır. Maden Kanunu da daha çıkar çıkmaz tartışmalara neden olmuş, toplumun geniş kesimlerince eleştirilmiştir. Bugünlerde yasada değişiklik çalışmalarının nedeni de Anayasa Mahkemesi'nin verdiği iptal kararıyla ilgilidir. Herhangi bir yasa, her şeyden önce, bir öncelikler-niyetler manzumesine yani bir politika metnine dayanmak zorundadır. Ancak, mevcut Maden Kanununda yapılması öngörülen değişiklikler için ortaya konulan gerekçeler, en başından itibaren madencilik sektörünün genel sorunlarını tam olarak kavramamış ve çağdaş çözümler üretmeye yönelik tasarımlanmamıştır. İnsanı ve insan

emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözeten, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir "ulusal madencilik politikası" Maden Kanunu'nun temeli olmalıdır. Bu husus, gerek toplumun yararı gerekse madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece büyük önem taşımaktadır. Sorunların yanlış tespit edilmesinin, doğru olmayan çözüm arayışlarına ve dolayısıyla yeni sorunlara yol açması kaçınılmazdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilerek yurt dışına hammadde olarak satılıp döviz elde edilmesinde

değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır. Bu hususların ihmal edilmesi halinde gelecekte de yasanın tartışılmasına devam edilecektir.

Sektörde yaşanan ve toplumu derinden yaralayan iş kazalarının önlenmesiyle, meslektaşlarımızın özlük haklarının ve çalışma koşullarının iyileştirilmesine yönelik önerilerimizi hiç dikkate almayan karar vericiler, gelecekte yaşanacak olumsuzluklardan sorumlu olacaklarını unutmamalıdır. Bu anlamda, kamu denetiminin artırılması ve kaliteli hale getirilmesi için çalışma yapmak yerine, denetimin özelleştirilmesi çalışmalarının da dikkatle değerlendirilmesi gerekir.

100 yıldır Maden Kanunu kapsamı dışında çalıştırılan taşocakları, 5 yıldır kanun kapsamına alınmış ve bu doğrultuda çalıştırılmaktadır. Bu süreçte, taşocaklarının yarattığı sorunlar kısmen azalmaya başlamışken tekrar kanun kapsamı dışına alınmaya çalışılması sektörün yararına olmayacaktır.

Yasa değişikliğinden sonra, itirazlar sonucu hukuken iptal edilebilecek konularda anlaşılmaz şekilde ısrar edilmesi sektörü ve çalışanları zor durumda bırakacaktır. Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan

sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün değildir. Bu gerekçelerle "ben yaptım oldu" mantığıyla hazırlanan yasa değişikliğinin ülkemizin ve sektörün yararına olmayacağına inanıyoruz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

12 Mart 2010, Ankara

FACİANIN 18. YILINDA 263 MADEN EMEKÇİSİNİ SAYGIYLA ANIYORUZ.

3 Mart 1992 tarihinde Zonguldak-Kozlu Kömür Ocağı'nda grizu patlaması sonucu 263 maden işçisi yaşamını yitirmiştir. Bu kaza, dünya madencilik tarihinde yaşanan en büyük maden kazalarından birisi olarak tarihe geçmiştir.

Madencilik sektörü, doğası gereği içerdiği riskler nedeniyle özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren en ağır ve tehlikeli sektörlerin başında gelmektedir. Son yıllardaki kaza istatistikleri incelendiğinde, özellikle madencilik sektöründe iş kazalarının belirgin bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu sayı 92'ye yükselmiş, 2010 yılında bugüne kadar 21'e ulaşmıştır. Özellikle yeraltı kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

Sistematik yanlışlıklardan kaynaklanan sorunlar görmezden gelinerek, geçmiş kazalardan ders çıkarılmadan ve kazaların gerçek nedenlerini ortadan kaldıracak somut adımlar atılmadan günü kurtaracak çalışmaların çözüm olmadığına inanıyoruz.

3 Mart 1992'de Kozlu'da ve diğer iş kazalarında yaşamını yitiren tüm emekçileri bir kez daha saygıyla anıyoruz.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
3 Mart 2010, Ankara

KAZALARIN KADER OLARAK GÖSTERİLMESİNE SON VERİLSİN

Balıkesir'in Dursunbey ilçesinde özel sektöre ait yeraltı kömür işletmesinde 23 Şubat 2010 tarihinde grizu patlaması sonucu meydana gelen iş kazasında 1'i maden mühendisi, 13 kişi hayatını kaybetmiş, 6' sı ağır, 20 işçi de yaralanmıştır. Kazanın duyulmasının ardından Odamız yetkilileri ve iş güvenliği uzmanlarımız olay yerine hareket ederek gelişmeleri yakından izlemiştir.

Kazanın meydana gelen ocak ile ilgili bilgiler aşağıya çıkartılmıştır;

-Kazanın meydana geldiği ocakta kömür üretimi "yeraltı üretim yöntemi"yle gerçekleştirilmektedir.

-3 vardiya üretim yapılan ocakta 160 kişi çalışmaktadır. Vardiyalarda yaklaşık 52 işçi çalışmaktadır.

-Ocağa, 456 metre uzunluğunda 16 derece eğimli desandre (eğimli yol) ile inilmektedir.

-Ocağın havalandırılması mekanik olarak yapılmakta, hazırlık çalışmalarında ise tali havalandırma yapılmaktadır.

-Ocakta tehlikeli ve zararlı gazların ölçümü merkezi erken uyarı sistemi ve taşınabilir el cihazları ile yapılmaktadır.

-Ocakta tahlisiye istasyonu ve eğitilmiş tahlisiye ekipleri mevcuttur.

Söz konusu ocakta bilirkişi incelemesi tamamlanmamış olup, kazanın nedenleri henüz netlik kazanmamıştır.

Son yıllardaki kaza istatistikleri incelendiğinde, özellikle madencilik sektöründe iş kazalarının belirgin bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu sayı 92'ye yükselmiş, 2010 yılının ilk iki ayında ise 19'a ulaşmıştır. Özellikle yeraltı kömür

madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

Ülkemizde; yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu nedenle bugün her yeraltı kömür işletmesinin zorunlu kullanması gereken alev sızdırmaz, antigrizu makina ve ekipmanların bir ocakta var olmasının "örnek ocak" olarak adlandırıldığı eksik ve yanlış bir anlayışa sahip olunduğunun altını çizmekte yarar görüyoruz.

Kazalar incelendiğinde, madenlerin özelliklerine uygun olan işletme yöntemlerinin seçilmediği ve yeraltı madenciliğinde güvenli bir çalışma ortamının yaratılmasında olmazsa olmaz unsurlar olan havalandırma, tahkimat ve nakliyat projelerinden birinin veya birkaçının eksik ya da hatalı yapıldığı gözlenmektedir. Bunlara, çalışanların çalışma yaşamındaki ekonomik ve sosyal sorunları, eğitimsizlik, çalışanların ve/veya işi yapan firmaların deneyimsizliği de eklendiğinde, kazalar bir anlamda kaçınılmaz hale gelmektedir.

Odamızın sürekli olarak vurguladığı gibi; madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren en riskli iş koludur. Ülkemizdeki madencilik kamu kurum ve kuruluşlarının bu bilgi ve deneyime ulaşması uzun yıllar gerektirmiştir. Ancak, 80'li yılların başından itibaren uygulanan yanlış politikalar, ülke madenciliğini küçültmüştü; madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmış ve dağıtmaya da devam etmektedir. Bu birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine, üretimin teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere

bırakılması, buna ek olarak denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması kazaları beraberinde getirmektedir.

Kaza riski oranı en yüksek işkolu olan madencilikte, işçi sağlığı ve güvenliğine yönelik yatırım ve önlemlerin alınması çok önemlidir. Bilim ve teknolojiden uzak yapılan maden işletmeciliği, gerekli yatırımların yapılmaması, hızlı ve yüksek kazanç sağlanabilmesi için üretim zorlamaları, çalışanların örgütsüzlüğü, yoksulluğu ve bunlara bağlı olarak oluşan yetersiz beslenme, ailesel sorunlar ve benzeri durumlar kazalara adeta davetiye çıkarmaktadır.

Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin, Odamızın ve ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması, detaylandırılması ve çözümlendirilebilmesi için acil olarak eylem planı hazırlanması gerekmektedir.

Maden Mühendisleri Odası olarak kısa süre önce Bursa - Mustafakemalpaşa ilçesinde yaşanan grizu faciası sonrasında da söylediğimiz ama henüz somut bir cevap alamadığımız çözüm önerilerimizi bir kez daha kamuoyu ile paylaşmakta yarar görüyoruz :

-Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, örgütlenmenin ve sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması, çalışma yaşamı ile birlikte çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının da iyileştirilmesi zorunludur.

-İşçi sağlığı ve iş güvenliği yatırımları teşvik edilerek desteklenmelidir.

-İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yaşanan iş kazalarının önlenmesi için görevlerini tam olarak yerine getirmelidir. Yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, çıkarılan yönetmelikte denetimin özelleştirildiği

ve ticarileştirildiği, iş güvenliği mühendislerinin görev, yetki ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmadığı, meslek odalarının görüşlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir.

-İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. İş güvenliği yasası Odaların da görüşü alınarak acilen çıkarılmalıdır.

-Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Nitekim son kazada yaşanan olumsuzluklar bu konunun önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

-Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka yeterli sayıda maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmayan işletmelere üretim izni verilmemelidir.

-Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını çoğaltarak denetimlerini artırmalıdır.

-Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile "*madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme*" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

-Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

-Her işletmede risk değerlendirmesi yapılmalı, değerlendirme sonucunda çalışması uygun olmayan işletmeler kapatılmalıdır.

Yukarıda belirttiğimiz üzere, sistematik yanlışlıklardan kaynaklanan sorunlar görmezden gelinerek ve geçmiş kazalardan ders çıkarılmayarak, kazaların gerçek nedenlerini ortadan kaldıracak somut adımlar atılmadan günü kurtaracak şekilde sorumluluğu sadece maden mühendislerine ve kişilere yükleyerek çözüm aramanın doğru olmadığına inanıyoruz .

Maden Mühendisleri Odası olarak, 11.500 üyesi ve yoğun bilgi birikimine sahip uzmanlarıyla sektörde yaşanan sorunların çözümü için katkı sunmaya devam edeceğimizi belirtir, kazada yaşamını yitiren tüm maden emekçilerini bir kez daha saygıyla anar, yakınlarına ve ulusumuza başsağlığı dileriz.

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU - 27 Şubat 2010, Ankara

YETKİLİLER, MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN GÖRÜŞLERİNİ DİKKATE ALMALIDIR.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Ömer Dinçer, Antalya'nın Kemer ilçesinde düzenlenen "İş Müfettişleri Hizmet İçi Eğitim Semineri'nin açılışında yaptığı konuşmada "maden ocaklarında meydana gelebilecek bir kazayla ilgili Maden Mühendisleri Odası'nın, işçi sendikalarının, işveren sendikalarının ve kendilerinin sorumluluğu bulunduğunu" ifade etmiştir.

Maden Mühendisleri Odası, Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan, 6235 Sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Kanunu ve Ana Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip, kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. 13.000 üyeye ve 55 yıllık birikime sahip bir meslek örgütü olarak her zaman sorumluluklarının bilinciyle hareket etmiş ve görevini yerine getirmiştir.

Odamız, sektörde yaşanan iş kazalarının önlenmesiyle ilgili olarak pek çok çalışma yapmış, raporlar hazırlamış ve bunların sonuçlarını ilgililerle ve kamuoyuyla paylaşmıştır. Ancak, bugüne kadar yapılan bu çalışmaları dikkate almayan yöneticilerin bir de "meydana gelebilecek iş kazalarında Odamızın da sorumluluğu bulunduğu" bahsetmesini doğru bulmadığımızı ifade etmek isteriz. Bu açıklamanın, bundan sonraki çalışmalarda beraber hareket edilmesi gerekliliğinin bir göstergesi olduğunu düşünüyoruz.

Bugüne kadar yetki ve görev alanımız çerçevesinde bu konudaki tüm sorumluluklarımızın gereklerini yerine getirdiğimizi tüm kamuoyu bilmektedir. 2007-2008 yıllarında Bakanlıkla birlikte yürüttüğümüz "Madenlerde İş Güvenliği Kampanyası" buna bir örnektir. Ayrıca; iş kazalarının önlenmesi için sempozyumlar, çalıştaylar ve eğitim çalışmaları ile bilimsel çalışmalar ve saha çalışmaları sürekli olarak yapılmaktadır.

Çıkarılan yasa ve yönetmeliklerde Odamızın görüşlerini dikkate almayan, "ben yaptım oldu" mantığıyla hareket eden yetkililerin sorumluluklarının gereğini yerine getirme zorunluluğu bulunmaktadır. Maden Mühendisleri Odası olarak sorumluluklarımızın bilincinde olduğumuzu ve bu sorumlulukların gereğini yerine getirdiğimizi bir kez daha hatırlatırken, kazaların yaşanmaması için önemli gördüğümüz konuları tekrar paylaşmayı bir görev biliyoruz:

- Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin; ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması ve çözümlenebilmesi için acil olarak bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulacak bu yapının; kazaların önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve eğitimleri koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

- İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından Odamız görüşleri dikkate alınmadan çıkarılan mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önünde bulundurulmalı ve sektöre özgün olarak yeniden düzenlenmelidir.

- Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, çalışan sayısına bakılmaksızın daimi olarak istihdam edilen yeterli sayıda maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. Her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmayan işletmelere üretim izni verilmemelidir.

- Sektörde son yıllarda meydana gelen iş kazalarını değerlendirmek üzere bir çalışma grubu oluşturularak kazaların nedenleri araştırılmalı, sonuçlar rapor haline getirilerek benzer nedenlerden dolayı iş kazaları yaşanmaması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim kadroları; denetlemenin hedefine ulaşabilmesi için işletmelerde çalışmış deneyimli maden mühendisleriyle güçlendirilmeli, bunların yanına yeni elemanlar katılarak deneyimlerin aktarılması sağlanmalıdır.

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, kadrolarını gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirmelidir.

- Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

- Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir hesaptan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

- Her işletmede risk değerlendirmesi yapılarak, güvenli çalışma ortamının oluşturulmasına engel olan tehlikelerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Tehlikeler ortadan kaldırılamıyorsa faaliyet durdurulmalıdır. Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU / 24 Aralık 2009

YETER ARTIK !!! İŞ CİNAYETLERİ DURDURULSUN...

Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesine bağlı Devecikonağı beldesinde özel sektöre ait bir yeraltı kömür işletmesinde 10 Aralık 2009 tarihinde grizu patlaması sonucu meydana gelen iş kazasında 19 maden işçisi yaşamını yitirmiştir. Olayın duyulmasının ardından Odamız yetkilileri ve iş güvenliği uzmanlarımız olay yerine hareket ederek gelişmeleri ve kurtarma çalışmalarını yakından izlemiştir.

Kazayla ilgili olarak yürütülen incelemeler sonucunda aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

- Kazanın meydana geldiği ocakta kömür üretimi "*yeraltı üretim yöntemi*"yle gerçekleştirilmektedir. "*3 vardiya*" üretim yapılan ocakta yaklaşık 150 kişi çalışmaktadır. Kazanın olduğu vardiyada ise 32 işçinin görev yaptığı saptanmıştır.
- Ocağa, 220 metre uzunluğundaki desandre (eğimli galeri/yol) ile inilmekte olup kömür içinde sürülen taban yolları ile madencilikte "*ayak*" olarak isimlendirilen, kömür üretim alanlarına ulaşılmaktadır.
- Kömür damarının kalınlığı 9-12 metre arasında değişmekte olup, damar eğimi 20 derece civarındadır.
- Ocağın havalandırılması, ana vantilatör ve tali pervanelerle gerçekleştirilmektedir.
- Üretim yapılırken sert kömür damarında patlayıcı madde kullanılarak gevşetme yapılmaktadır.
- Ocakta her vardiyada bulunması gereken maden mühendisi sayısı yeterli değildir.
- Çalışan işçiler çevre köylerden sağlanmakta olup sendikalı değildirler. Genellikle eğitim seviyeleri düşük olup, düşük ücretlerle çalışmaktadırlar.

- Kaza, 16-24 vardiyasında ayakta kömür üretimi yapılması esnasında ortamda bulunan grizunun (metan gazı+hava karışımı) patlamasıyla meydana gelmiştir. Grizunun patlaması ile oluşan yüksek sıcaklık ve karbon monoksit (CO) gazı çalışan işçilerin yanmalarına ve zehirlenmelerine yol açarak ölümlerine neden olmuştur.
- Grizu patlamasının şiddetiyle göçükler meydana gelmiş ve işçiler göçük altında kalmıştır.
- Yetkililerce olayın/kazanın nedenlerini belirlemek üzere bilirkişiler atanmış ve incelemeler başlatılmıştır. Ancak ilk tespitlerden olayın, çalışma ortamında belirli bir oranın üzerinde *bulunmaması* gereken metan gazının, bir ısı kaynağıyla (muhtemelen patlayıcı madde kullanılması sonucu) tetiklendiği ve grizunun patladığı anlaşılmaktadır.
- Kaza sonrası kurtarma işlemlerinde ciddi organizasyon ve koordinasyon yetersizliği bulunmaktadır.

Madencilik sektörü, doğası gereği özellik arz eden ve bu nedenle bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren dünyanın en zor ve riskli iş koludur. Maden kazaları incelendiğinde olayın; teknik, sosyal, ekonomik, eğitim, planlama ve denetim sorunları gibi pek çok nedeni olduğu görülmektedir.

Türkiye iş kazalarında dünyada üçüncü, Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Özel maden işletmelerinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri genellikle maliyet unsuru olarak görülmektedir. Maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu sayı son kaza ile birlikte 76'ya çıkmıştır. Ancak bu sayının daha yüksek olduğu tahmin edilmekte ve hayatını kaybedenler içerisinde maden mühendisi meslektaşlarımız da bulunmaktadır. Özellikle yeraltı kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha

yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir. Odamızın her zaman dile getirdiği gibi meydana gelen bu "kazalar kader değildir". Bu acı olaylar eğer gerekli önlemler alınmaz ise periyodik olarak devam edecektir.

Özellikle 80'li yılların başından itibaren uygulamaya konulan özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans vb yanlış uygulamalar; kamu madenciliğini küçültmüş, kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmıştır. Yoğun birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine üretimin, teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılması, buna ek olarak kamusal denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması iş kazalarının artmasına neden olmaktadır.

Ülkemizde; yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Bu nedenlerle;

- Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

- Teknik nezaretçi ve iş güvenliğinden sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup bu durum mühendisin işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin ve iş güvenliğinden sorumlu mühendisin özgürce karar verebilmesi ve görevini layıkıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

- Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, örgütlenmenin ve sendikalaşmanın önündeki engellerin kaldırılması,

çalışma yaşamı ile birlikte çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamlarının da iyileştirilmesi zorunludur. Ayrıca, işçi sağlığı ve iş güvenliği yatırımları teşvik edilerek desteklenmelidir.

- İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yaşanan iş kazalarının önlenmesi için görevlerini tam olarak yerine getirmelidir. Yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, çıkarılan yönetmelikte denetimin özelleştirildiği ve ticarileştirildiği, iş güvenliği mühendislerinin görev, yetki ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmadığı, meslek odalarının görüşlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir.

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir.

- Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

- Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin; ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması ve çözümlenebilmesi için acil olarak bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulacak bu yapının; kazaların önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve eğitimleri koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

- Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka yeterli sayıda maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde her vardiyada daimi olarak maden mühendisi bulundurmayan işletmelere üretim izni verilmemelidir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını çoğaltarak denetimlerini artırmalıdır.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile *"madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme"* görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.
- Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.
- Her işletmede risk değerlendirmesi yapılmalı, değerlendirme sonucunda çalışması uygun olmayan işletmeler kapatılmalıdır.

Bundan önce olduğu gibi "gerekenler yapılacaktır" gerekçesinin arkasına sığınılmadan gerçek sorumlular belirlenmeli, maden mühendisleri, teknik nezaretçi ve bazı çalışanlar günah keçisi olarak seçilmemeli, olayın gerçek sorumluları vicdani ve hukuki gereklilikleri yerine getirmelidir. Kazada yaşamını yitiren tüm maden emekçilerini bir kez daha saygıyla anıyor, yakınlarına ve ulusumuza başsağlığı diliyoruz.

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU / 14 Aralık 2009

BU YÖNETMELİKLE İŞ KAZALARI ÖNLENEMEZ ...

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, "İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik" adı altında bir düzenleme yapmış ve 15 Ağustos 2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlamıştır. Bu yönetmelik çıkarılırken daha önce iptal edilen yönetmelik için verilen yargı kararlarını ve toplum beklentilerini yok sayan bir anlayışla hareket edilmiştir. İş kazalarının önlenmesi için yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle iş yerlerindeki denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, yönetmelikle İş Güvenliği Uzmanlığı ile eğitimi piyasalaştırılmış ve ticarileştirilmiş, meslek odalarının görüşleri ise dikkate alınmamıştır.

Ülkemizdeki işyerlerinin % 98'inin 50'den az işçi çalıştırdığı, tüm çalışanların % 70'inin 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde çalıştığı, iş kazalarının % 63'ünün de 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği bizzat Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının istatistiklerinde belirtilmektedir.

Yönetmelik ile 5547 sayılı Kanunla onaylanmış bulunan Avrupa Sosyal Şartı'nda belirtilen "Tüm çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakkı vardır." hükmü bir kez daha ihlal edilmiştir. Ülkemizdeki kazaların büyük çoğunluğu küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde meydana gelmektedir. Yönetmelikte iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alınabilmesinin sınırı 50 kişiden fazla ve sürekli işler olarak belirlenmiştir. 50 kişiden az işçinin çalıştığı işyerleri ve mevsimlik işlerde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alabilme hakları ise yok sayılmıştır.

Gelişmiş her ülkede çıkarılan iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliği ile çalışanların sağlığının korunması öncelikli olarak gözetilirken, ülkemizde yönetmelik ile iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri bir rant alanı olarak görülmüştür. Öyle ki yönetmelikle bu alanda faaliyet gösterecek şirketlerin reklamlarını yapmalarına bile izin verilebilmektedir. İş sağlığı ve

güvenliğinin rant ve çıkar ile ilişkilendirildiği bu yönetmeliğin ilginç yönlerinden birisi de Bakanlığın pasta olarak gördüğü bu alandan pay almak istemesinden anlaşılmaktadır. İlgili Bakanlıkta sadece 3 yıl müfettişlik yapmış olmayı işyerlerinde "iş güvenliği uzmanı" olmak için yeterli görülürken, işyerlerinde uzun yıllar çalışmış olan mühendislerin bilgi birikimi yok sayılmaktadır. Genel Müdürlük hiçbir çalışanını iş güvenliği uzmanlığı ve eğiticiğinden mahrum bırakmamak için fiili çalışma yaşamında hiç yer almamış personelini dahi haksız bir şekilde kayırmıştır.

Bu yönetmelik ile mühendislerin almış olduğu eğitim yok sayılarak unvan bakımından yüksek okul düzeyine indirilmiş, mühendislerin uzmanlık eğitimleri ve sunacakları hizmet ve iş akitleri piyasa koşullarına teslim edilmiştir. 25-30 yıllık çalışma yaşamını iş kazalarına karşı mücadele ile geçiren mühendislerin bu çabaları görmezden gelinmiştir. Bir mühendislik görevi olan İş Güvenliği alanında Yüksek okul düzeyinde eğitim görmüş teknikerler, İş Güvenliği Uzmanı olabilirken, işyerlerinde uzun yıllar çalışmış olan mühendislerin bilgi birikimi yok sayılmakta, alanın mühendislik bilgisi gerektirdiği gerçeğine aykırı davranılarak büyük bir hukuksuzluğa imza atılmaktadır. Tüm mühendislik alanlarında olduğu gibi, iş güvenliği alanında da yürütülecek çalışmaların mühendis ve diğer teknik elemanlardan oluşan bir teknik ekibin işbirliği ile yapılması gerekmektedir. Ancak mühendis ve teknik elemanların eğitimleri de, üretim sürecindeki konumları da birbirlerinden farklıdır. Aynı hizmetin hem mühendis hem de teknik eleman tarafından yerine getirilmesi iş güvenliğinin sağlanmasının bir mühendislik bilgisi gerektirdiği gerçeğine aykırıdır.

Madencilik, riski en yüksek sektör olup; iş kazalarının yoğun olarak yaşandığı bir işkoludur. Tüm alanlarda olduğu gibi bu alanda da İş güvenliği konusunda bir yeterlilik tanımlaması yapılacaksa "iş güvenliği mühendisi" kavramı yeterli olmalıdır. Mühendisler yaptıkları işin bilime, teknolojiye ve hukuka uygunluğu konusunda Meslek Odaları vasıtası ile ve yargı yolu ile denetlenirler. Aldıkları akademik eğitimin kazandırdığı bilginin ve değerlerin korunması da Odaları aracılığı ile yaşam boyu meslek

içi eğitim ve meslekte gelişim çalışmaları ile sağlanmaktadır. Dolayısıyla, Meslek Odaları bu yapının vazgeçilmez örgütlü yapılarıdır. Bu yönetmelikte Meslek Odaları göz ardı edilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının işyeri sahibi karşısındaki mesleki bağımsızlığı sağlanmamıştır. Ücretini doğrudan işyeri sahibinden alan bir uzmanın mesleki bağımsızlığını koruması konusunda sıkıntılar yaşanacaktır. İşyeri sahibi ile uzman arasında bulunan ilişki işveren ve çalışan ilişkisine dönüştürülmüştür. Daha önemlisi ise iş güvenliği uzmanlarının sözleşmelerinin işveren tarafından hiçbir gerekçe göstermeksizin feshedilebilecek olmasıdır.

Yönetmelik ile ortak sağlık ve güvenlik birimi adı altında oluşturulan yapıların Kars'tan Edirne'ye kadar sanayiden sayılan işyerlerini denetleyebileceği kabul edilmektedir. Ortak sağlık ve güvenlik birimleri ile iş güvenliği hizmeti satacak şirketler yaratılmasının önü açılmıştır. Bu yapılar tekelleşmeyi hızlandıracak ve haksız rekabet yaratacaktır. Bunun yerine; küçük ve orta ölçekli iş yerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri, sanayi bölgelerinde oluşturulacak "ortak sağlık ve güvenlik birimleri" aracılığıyla ulaştırılmalıdır.

Yukarıda açıklanan bu zihniyet ile piyasalaştırılan ve ticari bir zihniyetle çıkarılmış bir yönetmelik, iş kazalarını engellemeyecek, aksine bazı kesimlere yeni rant kapısı açacaktır. Bu nedenlerle, yönetmelik daha fazla sorun yaratmadan geri çekilmeli, ilgili tarafların katılımıyla iş kazalarını azaltacak yönetmelik çalışmalarına acilen başlanılmalıdır. Bu yanıştan dönülmesi için Odamız hukuksal girişimleri başlatacaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
04 Eylül 2009, Ankara

TAŞERON UYGULAMALARINDAN VAZGEÇİLMELİDİR.

Ülkemizde uzun yıllardır uygulanan neoliberal politikalar sonucu birçok kamu madencilik kurum ve kuruluşu küçültülmüş veya kapatılmıştır. Kamu kurumlarının yapmakla yükümlü oldukları asli görevleri, taşeronlaştırma ve rodövans (kiralama) yöntemleriyle özel sektöre devredilmiştir. Bunun sonucu olarak istihdam daralmış, emek sömürsü katmerleşmiş ve örgütlenme zayıflatılmıştır. Bu uygulamaların yarattığı sorunlar, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun çeşitli tarihlerdeki raporlarında da belirtilmiştir.

Son günlerde Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Güney Ege Linyitleri Müessesesinde kurumun asli görevi olan patlatma işi taşeron marifetiyle yaptırılmak istenmektedir. Bu uygulamaya işyerinde yetkili sendika olan Türkiye Maden İş Sendikası itiraz ederek, işyerinde eylem başlatmıştır.

Uygulanmak istenen bu yöntemle denetim bir şekilde gevşetilerek zayıflayacak, bunun sonucunda iş kazaları artabilecektir. Ayrıca iş barışı ciddi şekilde zarar görecektir. Bu olayda Kurum, eleman yetersizliğini gerekçe olarak göstermektedir. Ancak; kurumun bugüne kadar başarıyla yürüttüğü görevini, ihtiyaç duyduğu eleman alımını yaparak mevcut yapısıyla yerine getireceği açıktır. Yılların birikimini içinde barındıran kurum bunu yapabilecek güçte ve yapıdadır.

Maden Mühendisleri Odası olarak, defalarca söylediğimiz gibi kamu kuruluşlarımızın yatırım yapılarak güçlendirilmesini, yeraltı kaynaklarımızın kamu yararı doğrultusunda değerlendirilmesini bir kez daha talep ediyoruz. Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU / 17 Haziran 2009, Ankara

İŞ CİNAYETLERİ DEVAM EDİYOR ...

Maden ocaklarında son 5 yılda 500 civarında maden emekçisi yaşamını kaybetmiştir. 21 Eylül 2008 tarihinde bir maden ocağında patlayıcı madde kullanımı esnasında meydana gelen iş kazasında, 17 yaşında bir çalışan feci şekilde yaşamını yitirmiştir. Öncelikle yaşamını yitiren işçimizin yakınlarına baş sağlığı diliyoruz.

Sermaye; gerekli olan iş güvenliği önlemlerini almak, işin özelliklerine uygun çalışma ortamı yaratmak yerine, daha fazla kar uğruna çalışma koşullarını zorlamaktadır. Böylesi gayri insani koşullar ancak insan haklarının, hukukun ve demokrasinin yerleşmediği geri kalmış ülkelerde görülmektedir. Yeni dünya düzeni ve neo-liberal politikaların bir dayatması olan örgütsüzleştirme-sendikasılaştırma ile taşeronlaştırma, hukuksuz çalışma koşulları olduğu sürece bu tür acı olaylar yaşanacaktır. Kar hirsının öne çıktığı, denetimlerin yeterince yapılmadığı, eğitimin önemsenmediği, teknolojinin kullanılmadığı bir ortamda kazaları önlemek mümkün değildir.

İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, yaşanan iş kazalarının önlenmesi için görevlerini tam olarak yerine getirmelidir. Yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekirken, çalışmaları devam eden İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun Tasarısı incelendiğinde denetimin özelleştirildiği ve ticarileştirildiği, iş güvenliği mühendislerinin görev, yetki ve sorumluluklarının net olarak tanımlanmadığı, meslek odalarının görüşlerinin dikkate alınmadığı görülmektedir.

Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin; ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması ve çözümlenebilmesi için acil olarak bir eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulacak bu yapının; kazaların önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve

eğitimi koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka en az bir maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde daimi olarak maden mühendisi bulundurmayan işletmelere üretim izni verilmemelidir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını çoğaltarak denetimlerini artırmalıdır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

Maden Mühendisleri Odası'nın görevi ve yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel İdarelere devri düşünülmektedir. Özel İdarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmasından ciddi kaygı duyulmaktadır. Bu nedenle, tüm Özel İdarelerde madencilik şubesi oluşturularak nitelikli teknik elemanların istihdam edilmesi önem arz etmektedir.

Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

TMMOB

MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI

YÖNETİM KURULU

26 Eylül 2008, Ankara

İŞ GÜVENLİĞİ DURMAK BİLMİYOR

27 Mayıs 2007 tarihinde Konya'nın Beyşehir ilçesine bağlı Yeşildağ beldesi yakınlarındaki bir mermer ocağında, saat 04.00 sıralarında meydana gelen iş kazası sonucu yaklaşık 100 ton ağırlığındaki mermer bloğunun altında kalan 3 işçi hayatını kaybetmiştir.

Madencilik sektöründe yaşanan iş kazaları artarak devam etmektedir. 2007 yılının ilk 5 ayında 20 işçi hayatını kaybetmiştir. Pek çok işçi de sakat kalmış ya da uzuv kaybına uğramıştır.

Kazaların oluş nedenlerini tam olarak belirlemeden çözüm bulmak olanaklı değildir. Kar hırsının öne çıktığı, denetimlerin yeterince yapılmadığı, eğitimin önemsenmediği, teknolojinin kullanılmadığı bir ortamda kazaları önlemek mümkün değildir.

İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilik birimlerini, sektörümüzün gün geçtikçe artan sorunlarının kalıcı çözümü doğrultusunda işbirliğine davet ediyoruz.

2007 Yılı'nın "Madenlerde **İş** Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmesi nedeniyle benzer kazaların yaşanmaması için alınacak önlemlerin bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Ölümlere, yaralanmalara ve maddi kayıplara neden olan kazaların ve meslek hastalıklarının önlenmesi için gerekli olan düzenleme, araştırma ve geliştirme programlarının doğru şekilde yapılandırılabilmesi; ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve madencilik sektörünün bilgi ve birikimini bünyesinde taşıyan Maden Mühendisleri Odası'nın birliktelik ve işbirliği yapma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin; ilgili kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması ve çözümlenebilmesi için acil olarak eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulan bu yapının; kazaların önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve eğitimleri koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

Tüm maden işletmelerinde maden üretimi, mutlaka en az bir maden mühendisi nezaretinde yapılmalıdır. İşyerinde daimi olarak maden mühendisi bulundurmayan işletmelere üretim izni verilmemelidir.

Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

Yönetim Kurulu

Ankara, 28 Mayıs 2007

BASINA VE KAMUOYUNA

Balıkesir/Balya İlçesi Bengiler Köyü'nde işletilen yeraltı kömür ocağında baş gösteren ocak yangınına zamanında tanı konulamaması ve gerekli önlemlerin alınamaması / alınmaması nedeniyle 2 işçi yaşamını yitirmiştir.

Bundan önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz üzere; benzer maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Bırakın son 10 yılı, sadece son 3 ayda bile çok sayıda iş kazasıyla karşı karşıya kalınmış ve toplam 16 maden işçisi yaşamını yitirmiştir.

Odamız ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında imzalanma aşamasında olan protokol çerçevesinde, 2007 Yılı "Madenlerde İş Güvenliği Yılı" olarak ilan edilmiştir. Özellikle maden iş kolu açısından, böyle anlamlı bir yıl içinde bulunmamızın ve iş kazalarının hız kesmeden devam etmesi nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluşların konu üzerinde bir kez daha önemle durmaları gerektiği kanısındayız.

Kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında, bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörünün daha yakından izlenmesi, değerlendirilmesi ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

İş güvenliği denetiminden birinci derecede sorumlu olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilik birimlerini, kamu ve özel madencilik kuruluşlarını, sektörümüzün gün geçtikçe artan sorunlarının kalıcı çözümü doğrultusunda işbirliğine davet ediyoruz.

İş kazalarının yatırım ve eğitim ile ilişkisinin incelendiği istatistik çalışmalarına bakıldığında, yeni yatırım ve modernizasyon dönemlerinin hemen ardından, kaza sıklık oranlarının hızla düştüğü görülecektir. Madencilik faaliyetleri; işletme yönteminden-tahkimat sistemine, havalandırmasından-kazı teknolojisine, nakliyatından-cevher zenginleştirmeye, personel istihdamından-eğitime ve fizibilite etüdünden-

yatırıma kadar bir bütün olarak düşünölmelidir. İş güvenliği ve sağlığı standartlarının, bunların ancak bütününde yapılacak iyileştirmeler sayesinde yükseltilebileceği bilinmelidir.

Madencilik; zor, yıpratıcı, yüksek oranda risk taşıyan ve bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim de gerektiren, dünyanın en ağır iş koludur. Buna rağmen, madencilik kuruluşlarımızdaki mevcut deneyim birikiminin yok edilmesi, maden işletmeciliğinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi veya kuruluşlara bırakılması; kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için üretim zorlamaları, bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasal amaçlarla kilit mevkilere atanması ve diğer yandan da kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz hale gelmesine neden olmaktadır.

Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetimin engellenerek üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede gereken yasal düzenlemeler de zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

Yönetim Kurulu
Ankara, 23 Şubat 2007

Maden Kazaları ve Meslek Hastalıklarının Azaltılması Konusunda Maden Mühendisleri Odasının Görüş ve Önerileri

I. Giriş

Son yıllardaki kaza istatistikleri incelendiğinde, özellikle madencilik sektöründe iş kazalarının belirgin bir şekilde artarak devam ettiği görülmektedir. İstatistikler ve kaza raporları, madencilik potansiyel tehlikelerinin tespitini, sistematik olarak iş sağlığı ve güvenliği alanında yeni düzenleme ve yapılanmaların gerekliliğini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ölümlere, yaralanmalara ve maddi kayıplara neden olan kazaların ve meslek hastalıklarının önlenmesi için gerekli olan düzenleme, araştırma ve geliştirme programlarının doğru şekilde yapılandırılabilmesi; ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve madencilik sektörünün bilgi ve birikimini bünyesinde taşıyan Maden Mühendisleri Odası'nın birliktelik ve işbirliği yapma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

II. Sorunlar

Kazalar ile ilgili yapılan incelemelerde sürekli vurguladığımız eksiklik, yanlışlık ve sorunları bir kez daha aşağıda sıralamaktayız.

-Maden Kazalarının Nedenleri

Kazalar incelendiğinde, madenin özelliklerine uygun olan işletme yöntemlerinin seçilmediği ve yeraltı madenciliğinde güvenli bir çalışma ortamının yaratılmasında olmazsa olmaz unsurlar olan havalandırma, tahkimat ve nakliyat projelerinden birinin veya birkaçının eksik ya da hatalı yapıldığı gözlenmektedir. Bunlara, çalışanların çalışma yaşamındaki ekonomik ve sosyal sorunları, eğitimsizlik, çalışanların ve/veya işi yapan firmaların deneyimsizliği de eklendiğinde, kazalar kaçınılmaz hale gelmektedir.

2003 yılında Aşkale ve Ermenek'te, 2004 yılında Bayat ve Küre'de, 2005'de Gediz'de ve son olarak 2006 yılının ilk 7 ayı içerisinde Dursunbey, Azdavay ve Zonguldak'ta yaşanan trajik kazalar bu tespiti net olarak gözler önüne sermektedir.

Odamızın sürekli olarak vurguladığı gibi; madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren en riskli iş koludur. Ülkemizdeki madencilik kamu kurum ve kuruluşlarının bu bilgi ve deneyime ulaşması uzun yıllar gerektirmiştir. Ancak, 80'li yılların başından itibaren uygulanan yanlış politikalar, ülke madenciliğini küçültmüştü; madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtmış ve dağıtmaya da devam etmektedir. Bu birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine, üretimin teknik ve alt yapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılması, buna ek olarak denetimin de yeterli ve etkin bir biçimde yapılamaması kazaları beraberinde getirmektedir.

-Üretim Projelerinin Denetlenmesi

Üyelerimizin hazırladığı tüm proje ve raporların, SMMH Yönetmeliğimiz gereği, Odamızın onayından geçirilmesi gerekirken; MİGEM'in kendisine verilen belgeleri direkt olarak kabul etmesi, uygulamada denetim eksikliğine neden olmaktadır. Bu durum eksik veya yetersiz proje ve faaliyet raporlarının hazırlanmasına neden olmakta, bunun sonucunda da iş kazalarının olma olasılığı artmaktadır. Bu durumda, önlenmesi mümkün olan kazalar sonucu can kayıpları, iş gücü kaybı ve yüksek kaza maliyetleri meydana gelmektedir. Yasayla MİGEM'e madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme görevi verilmişse de, gerek fiziksel, gerekse de teknik yetersizliklerden dolayı bu görevini yeterince yapamadığı bilinmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi gerekir.

-Sahadenetimleri

Kaza riski oranı en yüksek işkolu olan madencilikte, iş sağlığı ve

güvenliğine yönelik yatırım ve önlemlerin alınması çok önemlidir. Bilinçsizce ve teknolojiden uzak yapılan maden işletmeciliği, gerekli yatırımların yapılmasından kaçınılması, hızlı ve yüksek kazanç sağlanabilmesi için üretim zorlamaları kazalara davetiye çıkarmaktadır.

Ayrıca, madencilik sektöründe birinci dereceden sorumlu olan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın, gerekli uygulama ve denetimleri yeterince yaptığı söylenemez. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan 4857 sayılı iş kanunu ve ilgili yönetmelikler; madenciliğin yanı sıra, riskin yüksek olduğu tüm sektörlerde etkin önlemlerin alınması, iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi ve etkin denetimlerin yapılabilmesi bakımından son derece yetersiz ve ciddi sorunlar içermektedir. Sürekli kaza yaşanmasına neden olan olumsuzluklara ilişkin net ifadelerin mevzuatta yer almaması ve birbirinin kopyası şeklinde gerçekleşen tüm kazalara rağmen ulusal düzeyde acil durum planı ve risk haritalarının hâlâ çıkarılmaması büyük eksikliklerdir. Her kaza sonrası bir bellek kaybı yaşanarak, bir sonraki kazaya kadar unutulmakta ve unutturulmakta; gereken uyarılar yapılmamakta, etkin önlemler alınmamakta ve kaderci anlayış sürdürülmektedir.

-Mesleki Denetim

Maden kanunu ve ilgili yönetmeliklerle verilen görevleri ifa eden mühendislerin verdiği hizmetlerle ilgili olarak kurum ve kuruluşlara sundukları belgeleri TMMOB'ye bağlı Odaların mesleki denetimden geçirmelerinde, başta iş kazalarının önlenmesi olmak üzere, sayısız yarar bulunduğu inanılmaktadır. Maden Kanununun 10. maddesinin 4. paragrafına eklenecek olan "Mesleki Denetim" ibaresi sayesinde, mühendislerin verdiği hizmetlerin verimliliği ve kalitesi artacak; mühendisin Oda üyeliğinin devam edip etmediği, imzasının doğruluğu, rapor ve projelerin standartlara uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı hususları açıklığa kavuşmuş olacaktır.

İşverenin Sorumlulukları 4857 sayılı iş yasası gereği, iş kazalarının çoğunluğunun yaşandığı 50 kişiden az işçi çalıştıran işletmelerde, iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğu bulunmamaktadır. Madencilik sektörü de dahil olmak üzere, riskin yüksek olduğu bütün işyerlerinde işçi sayısına bakılmaksızın, iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğu mutlaka sağlanmalıdır.

Tüm sektörde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli yatırımların yapılması sağlanmalıdır. Gerekli risk analizleri yapılarak yeterliliği ve uygulanabilirliği denetlenmeli, eksikliklerin giderilmesi için caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

Çalışanların eğitimi, çalışma alanındaki risklere karşı bilgilendirilmeleri, risklere karşı kişisel donanımlarının uygun ve eksiksiz olması işveren tarafından sağlanmalı ve sürekli olarak denetlenmelidir.

Mühendislik bilim ve teknolojisinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda yürütülen emek yoğun işletmecilik tarzı terk edilmelidir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya, kaynak israfına ve çevre felaketlerine neden olmaktadır.

-TeknikNezaretçiveDaimiNezaretçi

Yürürlükte olan mevzuata göre, teknik nezaretçi uygulamasında önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu uygulamada, her teknik nezaretçi Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve sahalara ayda 2 kez gitmeleri yeterli sayılmaktadır. Bu durum maden sahalarında iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması açısından büyük sorunlar yaratmakta, koruyucu ve önleyici faaliyetlerin yapılmasını engellemektedir. Maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği ruhsat sayısı azaltılmalıdır.

Çalışan sayısına bakılmadan tüm yeraltı işletmelerinde daimi nezaretçi bulundurma zorunluluğu getirilmeli; ayrıca, daimi nezaretçinin nitelikleri ile atama usul ve esasları Yönetmelikte açıkça belirtilmelidir. Teknik nezaretçi uygulamasında, iş güvenliğinden de sorumlu olan

mühendis, ücretini denetlemek durumunda olduğu ruhsat sahibinden almakta olup; bu durum, mühendisin işletme ile ilgili kararlarında objektif olmasını engellemektedir. Teknik nezaretçinin özgür ve doğru kararlar verebilmesi açısından, ücretini kanun hükmüyle oluşturulacak bir fondan alması için gereken her tür düzenleme hayata geçirilmelidir.

Her maden işletme faaliyetinde, iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda maden mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı; özellikle yeraltı işletmelerinde, her vardiyada en az bir maden mühendisi bulundurma zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklerine uygun olarak, mühendisin de gerekli deneyime sahip olması sağlanmalıdır.

-SosyalYaşam

Dünyadaki tüm kaza soruşturmalarında, kazanın meydana gelişinde rol oynayan en önemli faktörlerden birinin de çalışanların kusurundan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Aşırı zorlanma, uzun mesailer ve ergonomik olmayan çalışma koşulları nedeniyle vücudun yorgun düşmesi; ekonomik yoksunluk ve buna bağlı oluşan yetersiz beslenme, ailesel sorunlar ve benzeri durumlar; çalışanın tam olarak işe konsantre olamamasına ve hatalar serisinin oluşumuna neden olarak kazalara davetiye çıkarmaktadır. Kazaların önlenmesi için bilimsel ve teknik yatırımların yanı sıra, çalışma yaşamının da iyileştirilmesi zorunludur.

III.SonuçveÖneriler

Yukarıda ana başlıklar halinde kısaca değerlendirilmiş olan kazaların oluşmasına neden olan etkenlerin, Odamızın ve daha önce belirtilen kurum ve kuruluşların koordinasyonu ile birlikte en kısa zamanda masaya yatırılması, detaylandırılması ve çözümlendirilebilmesi için acil olarak eylem planı hazırlanması gerekmektedir. Ulusal ölçekte oluşturulacak bu yapının; kazaların önlenmesi için gerekli risk haritalarını çıkarması, gerekli planlamaları ve eğitimleri koordine etmesi, ilgili yasa ve yönetmelikleri tekrar gözden geçirerek sahanın ihtiyaçlarına uygun olarak yeniden

düzenlemesi ve iş güvenliği kültürünün geliştirilmesi için çalışmalar yapması gerekmektedir.

Mesleki denetim bölümünde belirtilen gerekçeler nedeniyle Maden Kanununun 10. maddesinin 4. paragrafına "Mühendisler, Genel Müdürlüğe ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına verecekleri tüm belgeleri, bağlı oldukları Odalarının mesleki denetiminden geçirmek zorundadır" hükmünün eklenmesi, diğer yararlarının yanı sıra, kazaların azalmasına da katkıda bulunacaktır

Ülkemizin ve işkolumuzun menfaati açısından, rödövars yöntemine ve yanlış özelleştirme uygulamalarına son verilmelidir. Bu sayede, hem ülkemizin doğal kaynakları korunacak; hem de yukarıda anlatılan nedenlerle oluşabilecek iş kazalarının önüne geçilecektir.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası olarak, dileğimiz, kaza oranlarının -en kısa zamanda- ileri ülkelerdeki düzeylere çekilebilmesidir. Gereken önlemlerin alınması halinde, ülkemizdeki maden kazalarının da, ileri sanayi toplumlarında hedef olarak benimsenen "sıfır ölüm" düzeyine kadar çekilebileceğini savunmaktayız.

Saygılarımızla 05.08.2006

MADEN KAZALARI ÖNLENEBİLİR KAZALARDIR!

Kastamonu'nun Azdavay İlçesi'ne bağlı Bakırcı Köyü civarında işletilmekte olan yeraltı kömür ocağında, 7 Temmuz 2006 tarihinde meydana gelen kaza sonucu, maden mühendisi Huriye GÜNEY ile işletmecisi Selim DEMİR yaşamını yitirmiş, sonrasında yapılan kurtarma çalışmaları sırasında ise 6 kişi yaralanmıştır. Daha önce Türkiye Taşkömürü Kurumu (TTK) tarafından çalıştırılan söz konusu kömür ocağı, maliyetlerin yüksekliği ve verimsizlik gerekçeleriyle kapatılmış, daha sonra rödovans (kiralama) ihalesine çıkılarak ruhsatı TTK'da kalmak üzere özel sektöre devredilmiştir.

Madencilik sektöründe benzeri iş kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Geçtiğimiz üç yıllık dönemde, çoğu kömür işletmesi olmak üzere, sadece yeraltı maden ocaklarında meydana gelen kazalarda 100'den fazla çalışan yaşamını yitirmiştir.

Önceki olaylarda da olduğu gibi, bu kaza sonrasında da Odamız yetkilileri tarafından ocakta incelemeler yapılmış, kazaya neden olan sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Maden Mühendisleri Odası söz konusu olayla ilgili olarak, aşağıdaki tespit ve önerilerini kamuoyu ile paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1. Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar ve hatta nesiller gerektirmektedir. Özellikle son yıllarda devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ekonomik etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile yapılan uygulamalar sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültülmüş ve aynı zamanda uzun yıllar gerektiren bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş ve edilmeye devam edilmektedir. Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin reddedilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve

deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

2. Türkiye'nin gelişmesinin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, devletin küçültülmesi ve kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ülke sorunlarının çözülebileceği söyleminin madencilik sektörüne yansması, "kamu madencilik kuruluşlarının kapatılması, özelleştirilmesi, rödovans (kiralama) ile özel sektöre devredilmesi ya da en azından kamu kuruluşlarının yapmakla sorumlu oldukları işlerin özel şirketlere gördürülmesi" şeklinde olmuştur. Ancak bu güne kadar, madencilik sektöründe özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan rödovans ve benzeri çalışmaların hiçbirisinden olumlu bir sonuç alınamamış, madencilik sektörü giderek küçülmüş, buna karşın sektördeki iş kazaları artmıştır. Rödovans yöntemi, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun birçok hükmüne aykırıdır. Bu uygulama ile; kamu kuruluşları kuruluş amaçları gereği kendi yapmaları gereken hizmetleri deneyim ve uzmanlık bakımından yetersiz firmalara yaptırmakta, böylelikle hem çok sayıda ölümlü iş kazasına, hem de maden kaynaklarımızın uygun olmayan üretim yöntemleriyle heba edilmesine yol açılmaktadır. 4857 sayılı İş Kanunu'nun ikinci maddesine göre, ruhsat sahibi kamu kuruluşunun "asil işveren" sıfatıyla rödovanslı sahalardaki iş kazalarından da sorumlu olduğu ve alt işverenlerini de iş sağlığı ve güvenliği bakımından denetleme sorumluluğu bulunduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Son derece düşük ücretlerle eğitimsiz, deneyimsiz ve sendikasız işçi çalıştırmaya müsait olan rödovans sistemi, yasadışı uygulamalara ve cevher kaçakçılığına da yol açabilmektedir.. Yıllardır sürmekte olan rödovans uygulamasından vazgeçilmelidir. Kamu kurumlarındaki mevcut potansiyelin doğru planlamalar ve akılcı yönetim ile ülke kalkınmasına yönelik harekete geçirilmesinde ülkemiz adına büyük yarar bulunmaktadır.

3. Böylesine zor ve riskli bir işkolunda, çalışanların sağlığı ve güvenliği, alınacak önlemler ve yapılacak yatırımlar son derece önemlidir. Ülkemiz

madencilik sektöründe meydana gelen iş kazalarının ana nedenlerinden biri, iş güvenliğiyle ilgili gerekli yatırımların yeterince yapılmamasıdır. Kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için üretim zorlamaları, böylesi kazalara davetiye çıkarmaktadır.

4. Madencilik sektöründe iş güvenliğinden birinci derecede sorumlu kuruluşlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır. Ancak, Kamu denetiminin bu kuruluşlar tarafından yeterince yerine getirilebildiği söylenemez. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından son derece yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını artırmak durumundadır. Madencilik sektörü gibi riski yüksek işyerlerinde İş Güvenliği Uzmanının çalıştırılması, çalışan sayısına bakılmaksızın zorunlu olmalıdır. Bununla ilgili yönetmelik, iki yıldır ertelenerek uygulanmamaktadır. Bu durum, işletmelerde kaza risklerinin artmasına neden olmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bununla beraber, söz konusu Genel Müdürlüğün 230 civarında personeli ile 24 binin üzerindeki maden ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerini yeterince takip edebilmesi mümkün değildir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılarak, iş güvenliği ile ilgili denetim birimini oluşturmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir. Genel Müdürlük tarafından proje ve saha denetimi her açıdan detaylı olarak yapılmalıdır.

5. Yürürlükte olan yasal mevzuata göre "teknik nezaretçi" uygulamasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Bu uygulamada her teknik nezaretçi, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve maden sahalarına ayda sadece 2 kez gitmeleri yeterli sayılmaktadır. Bu durum maden sahalarında iş güvenliği bakımından sorunlara neden olmaktadır. Teknik nezaretçi uygulamasında, iş güvenliğinden de sorumlu mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir. Bu açıdan, teknik nezaretçinin özgürce karar verebilmesi ve görevini layığıyla yerine getirebilmesi amacıyla, ücretini oluşturulacak bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır. Maden mühendisinin teknik nezaret görevi alabileceği ruhsat sayısı azaltılmalı, çalışan sayısına bakılmadan tüm yeraltı işletmelerinde teknik nezaretçilerin daimi olarak işyerinde bulunma zorunluluğu getirmelidir. Madencilik sektöründeki denetimin; dünyada tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, mutlaka maden mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda Maden Mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, özellikle yeraltı işletmelerinde her vardiyaya en az bir maden mühendisi zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

6. Kazanın meydana geldiği işletmede olduğu gibi, ülkemizde yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan pek çok maden işletmesi bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

7. Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları

hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır.

8. Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası yaşanan belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

9. Bugünlerde Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri düşünülmektedir. Özel idarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmasından ciddi kaygı duyulmaktadır.

10. Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetiminin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır. Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz. Kamuoyunun bilgisine sunarız.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu

Ankara,

10 Temmuz 2006

KAZALAR KADER DEĞİLDİR

Balıkesir'in Dursunbey İlçesi'ne bağlı Odaköy'de işletilmekte olan Şentaş Madencilik'e ait yeraltı kömür ocağında, 1 Haziran 2006 tarihinde meydana gelen grizu patlaması sonucu, 17 çalışan yaşamını yitirmiş, ikisi maden mühendisi 12 kişi yaralanmıştır.

Olay sonrası Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) Soma ve Tunçbilek işletmelerine ait kurtarma ekipleri ocağa gelerek çalışmalara başlamışlardır.

Kazadan sonra, Odamız yöneticileri tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve aşağıdaki bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Kazanın olduğu ocakta, daha önceki yıllarda açık işletme yöntemi ile üretim yapılmış olup, iki yıldan bu yana yeraltı üretim metodu ile yüksek kalorili linyit kömürü üretimi yapılmaktadır. Ocakta, kömür üretimi faaliyetleri, yüzeyden yaklaşık 200 metre derinde ve son derece güç doğa koşullarında çalışmayı gerektirmektedir. Üretimin yapıldığı yerlere 16 derece eğimli, 450 metre desandri ile (eğimli yol) ulaşılmaktadır. Kazanın olduğu vardiyada yeraltında toplam 57 işçinin bulunduğu saptanmıştır.

2) Kazanın, "metan" gazının oksijenle birleşmesi sonucu oluşan grizunun bir kıvılcım sonucu patlaması şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Bu bakımdan, metan gazının patlama değerlerine ulaşması, ocakta havalandırmanın yetersiz olduğunu göstermektedir.

3) Yeraltı kömür işletmeciliği yapılan ocak, yüksek risk içermektedir. Böylesi yüksek risk taşıyan ocakta, sorumluların yeterli emniyet önlemlerini alıp almadıkları, çalışma yöntemlerini belirlerken yaptıkları risk değerlendirmelerinin yeterli olup olmadığı henüz net olarak ortaya konulamamaktadır. Durumun tespiti ve kazanın nedeninin en doğru biçimde belirlenmesi, ocak içerisinde inceleme ve araştırma yapacak uzman bilirkişilerin raporları ile mümkün olacaktır.

4) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından ocakta 5 ay önce yapılan incelemelerde, kullanılan makina ve teçhizat ile elektrik donanımının, yeraltı kömür ocakları için mevzuat ile belirlenen niteliklere uygun olmadığı tespit edilmesine karşın, gereken önlemler alınmamış ve kazaya davetiye çıkarılmıştır. Ayrıca, bakanlığın sağlık ve güvenliği birinci derecede ilgilendiren noksanlıklarla ilgili sadece para cezası uygulaması ve geçen sürede eksikliklerin giderilip giderilmediğini takip etmemesi de önemli bir eksikliklerdir.

5) İşletmede son derece zorlu üretim koşulları ve yüksek grizu riski bulunmaktayken, deneyimsiz ve eğitimsiz personelin istihdam edildikleri belirlenmiştir. Nitekim ölen iki işçinin aynı gün işe başladığı tespit edilmiştir. Deneyimsiz ve eğitimsiz personel istihdamı, emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınmamasına ve uygulanamamasına neden olabilmekte, kazaları kaçınılmaz hale getirmektedir. Yine, işletmede işçilerin, örgütsüz, sendikasız oldukları ve düşük ücretlerle çalıştırıldıkları belirlenmiştir.

6) Madencilik sektöründe benzeri iş kazaları son zamanlarda sürekli artmaktadır. Geçtiğimiz üç yıllık dönemde, sadece Aşkale, Ermenek, Küre, İskilip ve Gediz'de meydana gelen kazalarda 57 çalışan yaşamını kaybetmiştir.

Maden Mühendisleri Odası, olayla ilgili olarak, aşağıdaki görüş ve önerilerini kamuoyu ile paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanılmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik

sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin yok edilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasal atamaları ve diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

2) Böylesine zor ve riskli bir işkolunda, çalışanların sağlığı ve güvenliği, alınacak önlemler ve yapılacak yatırımlar son derece önemlidir. Ülkemiz madencilik sektöründe meydana gelen iş kazalarının ana nedenlerinden biri, iş güvenliğiyle ilgili gerekli yatırımların yeterince yapılmamasıdır. Kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için üretim zorlamaları, böylesi kazalara davetiye çıkarmaktadır.

Madencilik faaliyetleri; işletme yönteminden-tahkimat sistemine, havalandırmadan-kazı teknolojisine, nakliyatından-cevher zenginleştirmeye, personel istihdamından-eğitime ve fizibilite etüdünden-yatırımına kadar bir bütün olarak düşünülmelidir. Bunların tümünde yapılacak iyileştirmelerle, iş güvenliği ve sağlığı standartlarının yükseltilebileceği bilinmelidir. Yatırımlara ayrılan pay azaldıkça, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yapılacak yatırımların payı da azalmaktadır.

3) Madencilik sektöründe iş güvenliğinden birinci derecede sorumlu kuruluşlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır.

Madencilik sektöründe kamu denetiminin bu kuruluşlar tarafından yeterince sağlanabildiği söylenemez. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından son derece yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden

gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını artırmak durumundadır. Riski yüksek işyerlerinde İş Güvenliği Uzmanının çalıştırılmasını zorunlu kılan yönetmelik, iki yıldır ertelenerek uygulanmamaktadır. Bu durumda risk analizi yapılmasını engellemekte, dolayısıyla kaza riski de artmaktadır.

Yine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bununla beraber, söz konusu Genel Müdürlüğün 230 civarında personeli ile 24.000'in üzerindeki maden ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerini yeterince takip edebilmesi mümkün değildir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

4) Söz konusu kazanın meydana geldiği Balıkesir ilinde ve diğer pek çok ilde yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan pek çok maden işletmesi daha bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu ilgili Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir.

5) Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır.

Madencilik sektöründe yürürlükte olan yasal mevzuata göre yürütülmekte olan " teknik nezaretçi" uygulaması önemli sorunlara neden olmaktadır. Sorumlu mühendisin ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyerinin sahibinden alması da çelişki yaratmakta ve mühendis, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmamaktadır.

Madencilik sektöründeki denetimin; dünyada tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, mutlaka Maden Mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda Maden Mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, özellikle yeraltı işletmelerinde her vardiyaya en az bir maden mühendisi zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

6) İşyerlerinin güvenliğine yönelik sorumluluğu, işçi sendikalarının da paylaşması gerekmektedir. Bu yönde bir denetim ile işçilerin eğitim ve sağlıklarına ilişkin etkin çalışmalar, sendikaların birincil görevleri arasında yer almalıdır.

7) İşyerlerinde çalışan mühendislerin; görevlerini, meslek ahlakı ilkelerinden sapmadan, yaptıkları işin insan yaşamı bakımından taşıdığı yüksek risklerin bilincinde olarak yapmaları gerekmektedir.

8) Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Bugünlerde Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak, bazı madenlerin denetiminin Özel idarelere devri düşünülmektedir. Özel idarelerde yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve teknik kadro bulunmazken bu tür bir değişikliğin iş kazalarını artırmasından kaygı duyulmaktadır.

Maden Mühendisleri Odası'nın yasal hakkı olan mesleki denetiminin engellenmesi ve üye denetimini yeterince yapamaması da sorunların çözümünü zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, gerekli yasal düzenlemeler zaman geçirilmeden yapılmalıdır.

Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
Ankara, 5 Haziran 2006

BASIN AÇIKLAMASI

Kütahya'nın Gediz İlçesi'ne bağlı Gökler Beldesi'nde işletilmekte olan yeraltı kömür ocağında, 21 Nisan 2005 tarihinde meydana gelen kaza sonucu, biri Maden Mühendisi olmak üzere toplam 18 çalışan yaşamını yitirmiştir.

Kazanın olduğu yeraltı kömür ocağı; merkezi Ankara'da bulunan Kömür İşletmeleri Anonim Şirketi'ne (KİAŞ) ait Gediz Linyit İşletmesi'nde bulunmakta olup, söz konusu işletmede 1957 yılından bu yana yeraltı üretim metodu ile yüksek kalorili linyit kömürü üretimi yapılmaktadır. Üretilen kömürün Alt Isıl Değeri 5.000 Kcal/kg civarındadır. Geçmiş yıllarda üretiminin tamamını Türkiye Şeker Fabrikalarına veren işletme, günümüzde piyasaya da kömür pazarlamaktadır.

KİAŞ'ın, Gediz Linyit İşletmesi'nden ayrı olarak, Karaman – Ermenek, Eskişehir - Mihaliççık ve Balıkesir - Mancılık Linyit İşletmeleri bulunmakta olup, söz konusu işletmelerden 2004 yılı içerisinde toplam olarak 250.000 ton kömür üretimi yapılmıştır. Bu miktarın yaklaşık 35.000 tonu Gediz'deki işletmeden üretilmiştir.

KİAŞ, 27 Haziran 2003 tarihinde özelleştirme kapsamına alınmıştır. KİAŞ hisselerinin % 38'i bir kamu iktisadi teşekkülü olan Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu'na ait olup, % 33,8'i Pancar Ekicileri Kooperatifi'ne, % 10'u Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na, % 2,78'i Kütahya Şeker Fabrikaları'na, % 2,6'ı Konya Şeker Fabrikaları'na, % 0,8'i Polat Madencilik'e, % 5'i Şekerbank T.A.Ş.'ne, % 3,5'i Yeni Çeltik A.Ş.'ne ve % 3,5'i ise diğer özel şirketlere aittir.

KİAŞ, 2003 yılında 587 Milyar TL ve 2004 yılında ise 635 Milyar TL kar elde etmiştir. Toplam personel sayısı 31.12.2004 itibariyle 366 kişidir. KİAŞ'ın özelleştirilmesine ilişkin hazırlık çalışmaları, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından sürdürülmektedir.

Kazadan sonra, Odamız yöneticileri tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve aşağıdaki bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Kazanın oluştuğu ocakta, kömür üretimi amacıyla hazırlık faaliyetleri sürdürülmektedir. Söz konusu faaliyetler, yüzeyden yaklaşık 200 metre derinde ve son derece güç doğa koşullarında çalışmayı gerektirmektedir. Hazırlık çalışmalarının yapıldığı yerlere yaklaşık 30 derece eğimli yeraltı yollarından ulaşılmakta, yeraltından çıkarılan kömür ve taş, bu yollar boyunca tesis edilen raylar vasıtasıyla vagonlar ile yeryüzüne çıkarılmaktadır. Yanıcı ve patlayıcı gazları da ihtiva eden ortam, kaza olasılığı bakımından son derece büyük riskler taşımaktadır.

2) Ocaktaki çalışma, her biri 8'er saatten üç vardiya olmak üzere tüm gün boyunca aralıksız sürdürülmekte olup, her vardiyada yaklaşık 20 işçi çalışmaktadır. Ocak içindeki hazırlık çalışmalarında, tabakaları gevşetebilmek amacıyla zaman zaman patlatma da yapılmakta olup, bu durum riski daha da artırmaktadır. Ocağın, içerdiği tehlikeli gazlardan arıtılması amacıyla havalandırılması, "vantüp" denilen 60 ve 25 cm çapındaki bez borularla yapılmaktadır. "Nefeslik" denilen ve yüzeyi çalışma alanlarına bağlayacak olan, ocağın havalandırılması bakımından yaşamsal önemdeki 60 cm. çapında havalandırma bacasının ise, kazanın olduğu sırada henüz tamamlanmadığı anlaşılmıştır.

3) Söz konusu ocaktan, her vardiyada yaklaşık 20 ton olmak üzere günde 60 ton civarında kömür üretimi yapıldığı anlaşılmıştır. Bu miktar, hazırlık çalışması yapılan ve havalandırma sistemi bu düzeyde bir kömür üretimine uygun tesis edilmeyen bir ocak için, aşırı olabilecek bir üretim düzeyini ifade etmektedir.

4) Ocakta yürütülen faaliyetlerin, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na verilen projeden farklı olduğu, bu husustaki denetimin Bakanlık tarafından yapılmadığı tesbit edilmiştir.

5) Kazanın, ocakta biriken "metan" gazının oksijenle birleşmesi sonucu oluşan grizu patlaması şeklinde olduğu anlaşılmıştır.

6) Yeraltı kömür işletmeciliği yapılan ocak yüksek risk içermektedir. Böylesi yüksek risk taşıyan ocakta, sorumluların gereken emniyet önlemlerini alıp almadıkları, çalışma yöntemlerini belirlerken yaptıkları risk değerlendirmelerinin yeterli olup olmadığı henüz net olarak ortaya konulamamaktadır. Ocakta halen yanıcı, zehirleyici gazların bulunuyor olma olasılığı yüksektir. Bu nedenle, kaza sonrası tespit yapmak ve kaza nedenlerini belirleyebilmek amacıyla ocağın içerisine girilip olay yeri araştırmasının yapılabilmesi henüz mümkün olamamaktadır. Kazadan sonra yapılan kurtarma çalışmaları sırasında ve yaşamlarını kaybedenler üzerinde hastanelerde yapılan araştırmalar ile elde edilen bulgular da yine, doğru değerlendirme yapabilmek bakımından yetersiz kalmaktadır.

7) Kazanın grizu patlaması sonucu olduğu açıktır. Ancak, durumun tespiti ve kazanın en doğru biçimde belirlenmesi, ocak içerisinde inceleme ve araştırma yapacak uzman bilirkişilerin raporları ile mümkün olacaktır. Bu nedenle, bugünden kesin yargılara varma çabası spekülasyonlar üretmekten öteye geçemeyecektir.

8) Söz konusu işletmede mühendis ve işçilerin düşük ücretlerle çalıştırıldığı belirlenmiştir.

9) Ülkemizin en güç çalışma koşullarına sahip üretim yerlerinden biri olan söz konusu ocakta, ne Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ne de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yeterli denetimlerin yapılmadığı anlaşılmıştır.

10) Madencilik sektöründe benzeri iş kazaları son zamanlarda sürekli artmaktadır. Geçtiğimiz 20 ayda, sadece Aşkale, Ermenek, Küre, İskilip ve Gediz'de meydana gelen kazalarda 57 çalışan yaşamını kaybetmiştir. Bu kazaların olduğu işletmelerde özelleştirme çalışmalarının ya tamamlanmış ya da devam etmekte olduğu görülmektedir. Bu durum, madencilik

sektöründe özelleştirme politikaları ile iş kazaları arasında doğrudan bir ilişki olduğuna işaret etmektedir.

11) Yine, KİAŞ'a ait Karaman Ermenek'teki bir diğer yeraltı kömür ocağında 16 ay önce bir grizu patlaması daha meydana gelmiş ve patlama sonucu 10 maden işçisi yaşamını yitirmiştir. Rödövens (kiralama) ile KİAŞ tarafından özel bir firmaya işlettirilen ocakta, yine Gediz ocağında olduğu gibi zorlu üretim koşulları ve yüksek grizu riski bulunmaktayken, bu ocakta deneyimsiz ve eğitimsiz teknik eleman ve işçiler son derece düşük ücretlerle istihdam edilmişlerdir. Deneyimsiz ve eğitimsiz personel istihdamı hatalı işletmecilik yapılmasına, emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınmamasına neden olmuş, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin asgari kurallara bile uyulmadığı anlaşılan ocakta, kaza kaçınılmaz hale gelmiştir.

Maden Mühendisleri Odası, olayla ilgili olarak, aşağıdaki görüş ve önerilerini kamuoyu ile paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanılmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin yok edilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken bir yandan yetersiz, liyakatsiz kişilerin siyasal atamaları ve diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

2) Böylesine zor ve riskli bir işkolunda, çalışanların sağlığı, iş güvenliği, alınacak önlemler ve yapılacak yatırımlar son derece önemlidir. Ülkemiz

madencilik sektöründe meydana gelen iş kazalarının ana nedenlerinden biri, iş güvenliğiyle ilgili gerekli yatırımların yeterince yapılmamasıdır. Kısa sürede yüksek kar sağlamak amacıyla yapılan üretim projeleri, hızlı ve yüksek kazanç için üretim zorlamaları, böylesi kazalara davetiye çıkarmaktadır.

Madencilik faaliyetleri; işletme yönteminden-tahkimat sistemine, havalandırmadan-kazı teknolojisine, nakliyatından-cevher zenginleştirmeye, personel istihdamından-eğitime ve fizibilite etüdünden-yatırımına kadar bir bütün olarak düşünülmelidir. Bunların tümünde yapılacak iyileştirmelerle, iş güvenliği ve işçi sağlığı standartlarının yükseltilebileceği bilinmelidir. Yatırımlara ayrılan pay azaldıkça, işçi sağlığı ve iş güvenliğine yapılacak yatırımların payı da azalmaktadır.

3) Madencilik sektöründe iş güvenliğinden birinci derecede sorumlu kuruluşlar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'dır.

Madencilik sektöründe kamu denetiminin bu kuruluşlar tarafından yeterince sağlanabildiği söylenemez. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından son derece yetersizdir ve ciddi sakıncalar içermektedir. Söz konusu mevzuat, yeniden gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Yine, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da, denetim elemanı olarak yararlanacağı maden mühendisi kadrolarını artırmak durumundadır.

Yine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne, yasa ile, "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bununla beraber, söz konusu Genel Müdürlüğün 230

civarında personeli ile 24.000'in üzerindeki maden ruhsat sahasındaki madencilik faaliyetlerini yeterince takip edebilmesi mümkün değildir. Bu kuruluş, madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalı, personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından geliştirilmelidir.

4) Söz konusu kazanın meydana geldiği Kütahya'da ve diğer pek çok ilde yüksek risk taşıyan, kuralsız ve denetimsiz çalışan pek çok maden işletmesi daha bulunmaktadır. Bu işletmelerde her an kaza olma olasılığı mevcuttur. Sektörün özelliği göz önüne alınarak kapsamlı bir risk haritasının söz konusu Bakanlıklarca hazırlanması ve denetimlerin buna göre yapılması gerekmektedir. Risk içeren maden işletmelerinin yoğun olarak bulunduğu illerde ya da bölgelerde söz konusu Bakanlıkların denetim bürolarının kurulması, önemli bir denetim kolaylığı sağlayacaktır.

5) Ülkemizde çok sayıda maden işletmesi, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece, bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır.

Madencilik sektöründe yürürlükte olan yasal mevzuata göre yürütülmekte olan " teknik nezaretçi" uygulaması önemli sorunlara neden olmaktadır. Sorumlu mühendisin, ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyerinin sahibinden alması da çelişki yaratmakta ve mühendis, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmamaktadır.

Madencilik sektöründeki denetimin; dünyada tüm gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, mutlaka Maden Mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için

yeterli sayıda Maden Mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, özellikle yer altı işletmelerinde her vardiyaya en az bir maden mühendisi zorunluluğu getirilmeli, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

6) İşyerinin güvenliğine yönelik sorumluluğu, işçi sendikalarının da paylaşması gerekmektedir. Bu yönde bir denetim ile işçilerin eğitim ve sağlıklarına ilişkin etkin çalışmalar, sendikaların birincil görevleri arasında yer almalıdır.

7) İşyerlerinde çalışan mühendislerin, görevlerini, meslek ahlakı ilkelerinden sapmadan, yaptıkları işin insan yaşamı bakımından taşıdığı yüksek risklerin bilincinde olarak yapmaları gerekmektedir.

8) Kaza sonrası organizasyon ve koordinasyonun, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir birim tarafından yürütülmesi, buna ilişkin planlamaların bu birim tarafından geliştirilerek kaza sonrası belirsizliklerin giderilmesi büyük önem arz etmektedir.

Olayda yaşamını yitiren maden şehitlerini saygıyla anıyor, yakınlarının acılarını paylaşıyoruz. Tüm madencilik camiasına baş sağlığı diliyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, gereken önlemleri acilen almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

TMMOB
MADENMÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
Ankara, 27 Nisan 2005

BASIN AÇIKLAMASI

Bayat İlçesi Karakaya Köyü'nde faaliyet gösteren özel bir şirkete ait kömür ocağında, 9 Ağustos 2004 tarihinde meydana gelen grizu patlaması sonucu 3 işçi yaşamını yitirmiş, 2'si ağır 5 işçi yaralanmıştır.

Kazanın olduğu kömür ocağı, ülkemizdeki en zorlu üretim yerlerinden birisidir. Yaklaşık 340 metre derinde ve son derece güç doğa koşullarında çalışmayı gerektirmektedir. Kömür üretimi yapılan yerlere ortalama 22 derece eğimli yer altı yollarından ulaşılabilen, üretim, 60–70 derece eğimli, ince kömür tabakalarından yapılmaktadır. Yanıcı ve patlayıcı gazları da ihtiva eden ortam, kaza olasılığı bakımından son derece büyük riskler taşımaktadır. Söz konusu güç koşullarda üretim yapılabilmesi, birikim, deneyim ve uzmanlık gerektirmektedir.

Bununla beraber, olayın meydana geldiği işletme, mühendislik bilim ve tekniğinden uzak, teknik elemanın gözetim ve denetimi olmaksızın, tamamen ilkel koşullarda çalışmaktadır. İş güvenliği ve işçi sağlığı kuralları hiçe sayılarak, tamamen emek yoğun, mekanizasyondan uzak çalışma anlayışı çerçevesinde yürütülen bu tarz işletmecilik terk edilmediği sürece bu kazaların sonu gelmeyecektir. Bu çalışma şekli, her yıl çok sayıda ölümlü kazaya neden olduğu gibi, kaynak israfına ve çevre sorunlarına da neden olmaktadır

Daha dün Ermenek'te, Zonguldak'ta, Aşkale'de benzer anlayışla işletilen ilkel ve denetimsiz ocaklarda yürütülen faaliyetler sonucu maden emekçileri hayatını kaybetmiş, büyük acılar yaşanmıştır. Yetkililer defalarca tarafımızdan uyarılmasına karşın, iş kazalarının en aza indirilmesine ilişkin önlemler bir türlü alınmamaktadır.

Üzerinde önemle durduğumuz, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan teknik eleman istihdamının zorunlu olması gerektiğine ilişkin yıllardan beri yaptığımız uyarıların haklılığı, bu kaza ile bir kez daha ve acı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Kaza, tamamen eğitimsizlikten ve bilinçsizlikten

kaynaklanmıştır. İşletmedeki faaliyetler sırasında bir teknik elemanın mevcudiyeti durumunda, böylesi bir kazanın meydana gelmesi mümkün değildir. Ancak, yasal bir zorunluluğun bulunmaması nedeniyle, kaza sırasında faaliyetlerin başında herhangi bir teknik eleman bulunmamaktadır.

Madencilik sektöründe yürürlükte olan yasal mevzuata göre yürütülmekte olan "fenni nezaretçi" uygulaması önemli sorunlara neden olmaktadır. Söz konusu sistemde her maden mühendisi Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahadan aynı anda sorumlu olabilmektedir. Bu durum, doğal olarak, sorumlu mühendisin maden sahalarına aylarca gitmemesine yol açmaktadır. Yine, sorumlu mühendisin, ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyerinin sahibinden alması da çelişki yaratmakta, mühendis özgür davranmamaktadır. Bu durum, maden sahalarındaki üretimin verimsizliğine neden olduğu gibi, iş güvenliği bakımından da sorunlara neden olmaktadır.

Madencilik sektörü, içerdiği riskler nedeniyle diğer sektörlerle göre özellik arz etmektedir. Bu sektördeki denetimin, dünyadaki uygulamalarda da olduğu gibi, mutlaka Maden Mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir. Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda Maden Mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır.

Meydana gelen olayda yaşamını yitirenlerin yakınlarına başsağlığı diliyor, acılarını paylaşıyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, acilen gereken önlemleri almaya davet ediyoruz.

TMMOB
MADENMÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU / Ankara, 12 Ağustos 2004

BASIN AÇIKLAMASI

Karaman Ermenek'te bir özel firma tarafından çalıştırılan yeraltı kömür ocağında 22 Kasım 2003 tarihinde bir grizu patlaması meydana gelmiştir. Patlama sonucu, 10 maden işçisi yaşamını yitirmiş, işçilerin cansız bedenleri günlerce sonra göçükten çıkarılabilmektedir.

Kazadan sonra, Odamız tarafından yerinde incelemeler yapılmış ve aşağıdaki bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Yaklaşık 4 ay önce 7 maden işçisinin yaşamını yitirdiği Erzurum'un Aşkale İlçesi'ndeki maden ocağı gibi, Ermenek'teki kömür ocağının işletmesi de rödovans (kiralama) ile özel bir firmaya verilmiştir.

2) Ermenek'e 20 kilometre mesafedeki söz konusu kömür ocağındaki üretim faaliyetleri 2002 yılında başlamış, 1.5 yıldan uzun bir süre devam etmiştir.

3) Kazanın olduğu kömür ocağı da, yine Erzurum Aşkale'deki ocak gibi, koşulları itibariyle ülkemizin en zorlu üretim yerlerinden birisidir. Kömür üretimi yüzeyden yaklaşık 350 metre derinde yapılmakta olup, üretim yapılan noktalara yaklaşık 30 derece eğimli yeraltı yollarından ulaşılabilmektedir. Üretim, 20–25 derece eğimli kömür tabakalarından yapılmakta, yanıcı ve patlayıcı gazları ihtiva eden ocakta yüksek grizu riski bulunmaktadır.

4) Bu düzeyde risk içeren söz konusu ocakta, üretimin sorunsuz yapılabilmesi; birikim, deneyim ve uzmanlık olmaksızın mümkün değildir. Ancak, Aşkale'de olduğu gibi, bu ocakta da deneyimsiz ve eğitimsiz teknik eleman ve işçilerin son derece düşük ücretlerle çalıştırıldığı belirlenmiştir.

5) Deneyimsiz ve eğitimsiz personel istihdamı hatalı işletmecilik yapılmasına, emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınmamasına neden olmuştur. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin asgari kurallara bile uyulmadığı anlaşılan ocakta, kaza kaçınılmaz hale gelmiştir.

6) Ülkemizin en güç çalışma koşullarına sahip üretim yerlerinden biri olan söz konusu ocakta, çalışmaya başladığından itibaren ne Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ne de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından herhangi bir denetimin yapılmadığı anlaşılmıştır.

7) İşin sahibi kuruluş, işi verdiği firmanın, kazanın oluşmaması için gereken önlemleri zamanında almasını sağlayamamış, fenni nezaretçilik müessesesi pek çok kere olduğu gibi bu olayda da sorunları çözememiştir.

Yukarıda belirlendiği gibi, söz konusu acı olayda ilgili tarafların belli oranlarda kusuru bulunmaktadır. Ancak, daha önce vuku bulan pek çok kaza gibi, bu olayın da birinci derecede sahibi ve sorumlusu, madencilik sektörü kendisine emanet edilen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve bu Bakanlığın konu ile ilgili birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü olmalıdır.

Ancak, madencilik sektörüne ilgisiz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın madencilikten sorumlu birimi Maden İşleri Genel Müdürlüğü, kendisine yasa ile "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi verilmiş olmasına rağmen, her iki kazada da, öncesinde herhangi bir denetim yapmadığı gibi, kazalardan sonra olay yerlerine de uğramamıştır. Söz konusu kurum, yasa ile görevlendirilmiş olmasına karşın, madencilik sektöründeki iş kazalarına ilişkin sorumluluğu bir türlü üstlenmemekte, gereken planlama, örgütleme, yönlendirme, koordinasyon, izleme ve denetleme görevlerini yıllardır yapmamaktadır. Maden İşleri Genel Müdürlüğü bu ağır yükü taşıyamamakta, görevini yerine getirememektedir.

Gerçekte, madencilik sektörünün sahibi(!) Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün, yasa ile kendisine verilen, ancak yerine getiremediği görevleri, sadece "iş güvenliği ve işçi sağlığı" konusu ile sınırlı kalmamaktadır: Maden İşleri Genel Müdürlüğü, ruhsatları vermekte, ancak ne ruhsat alınırken verilen projeleri gereği gibi inceleyebilmekte, ne de bu

projelerin akibetini takip edebilmektedir. Madenlerin aranması ya da üretiminin teşviki ile ilgili bir çalışması bulunmamaktadır. Çevre ya da kaynak koruma amaçlı etkin bir izleme sistemi yoktur. Esaslarını tesbit ettiği herhangi bir madencilik politikası metni mevcut değildir. Ne ülke ve dünya madencilik faaliyetlerini takip etmekte, ne de herhangi bir envanter çalışması yapmaktadır.

Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün mevcut yapısı, madencilik sektörünün pek çok sorununu çözemediği gibi, bu sektördeki iş kazalarını da önlemeye yeterli değildir.

Maden Mühendisleri Odası, Aşkale kömür ocağındaki kazaya ilişkin olarak da yapmış olduğu aşağıdaki tesbit ve önerilerini kamuoyu ile tekrar paylaşmayı bir görev bilmektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanılmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin reddedilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

Türkiye'nin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, devletin küçültülmesi ve kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ülke sorunlarının çözülebileceği söyleminin madencilik sektörüne yansımaları, "kamu madencilik kuruluşlarının kapatılması, özelleştirilmesi, rüdvans ile

devredilmesi ya da en azından kamu kuruluşlarının yapmakta olduğu işlerin özel şirketlere gördürülmesi" şeklinde olmuştur. Ancak bu güne kadar, madencilik sektöründe özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan rödovans ve benzeri çalışmaların hiçbirisinden olumlu bir sonuç alınamamış, madencilik sektörü giderek küçülmüş, buna karşın sektördeki iş kazaları artmıştır.

2) Madencilik sektörünün hiçbir sorununu çözemeyen, tersine kendi varlığı madencilik sektörüne engel haline gelmiş olan Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün mevcut yapısı ciddiyle sorgulanmalı, bu birim madencilik sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Söz konusu birimin personel kadrosu gerek nicelik gerekse nitelik bakımından kesinlikle yetersizdir. Sektördeki kamu kuruluşlarında deneyimlerinden yararlanılabilecek yeterli kadrolar mevcuttur. Hiçbir şekilde rasyonel olmayan ve politik tercihlerin belirlediği istihdam biçimi acilen terk edilmeli, görevler işin uzmanlarına bırakılmalıdır.

İşyerinin güvenliğine yönelik sorumluluğu, işçi sendikalarının de paylaşması gerekmektedir. Bu yönde bir denetim ile işçilerin eğitim ve sağlıklarına ilişkin etkin çalışmalar, sendikaların birincil görevleri arasında yerlerini almalıdır.

İşyerlerinde çalışan mühendislerin, görevlerini, meslek ahlakı ilkelerinden sapmadan, yaptıkları işin insan yaşamı bakımından taşıdığı yüksek risklerin bilincinde olarak yapmaları gerekmektedir.

3) Üzerinde önemle durduğumuz, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan teknik eleman istihdamının önemi, artan kazalar ile her seferinde bir kez daha ve acı bir şekilde gündeme gelmiştir. Yürürlükte olan yasal mevzuata göre sürdürülen "fenni nezaretçi" uygulaması yürümemekte, pratikte önemli sorunlara neden olmaktadır. Söz konusu nezaretçi sisteminde, her nezaretçi Türkiye'nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve maden sahalarına ayda sadece 2 kez

gitmesi yeterli sayılmaktadır. Bu durum, iş güvenliği bakımından sorunlara neden olduğu gibi, maden sahalarındaki üretimin verimsizliğine de yol açmaktadır.

Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda maden mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır. Bu husus, mevcut Maden Kanunu'nda yapılmak istenen değişiklikler ile daha da geriye götürülmekte, teknik eleman istihdamı ya da eğitim gibi hususların birer maliyet unsuru olarak görülmesi sonucu, işletmelerde "emanet maden mühendisi istihdamı" gibi son derece akıl dışı noktalara getirilmek istenmektedir.

Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar her şeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmelidir. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş deneyimli teknik eleman ve işgücü varlığı önemlidir. Sektördeki teknik eleman istihdamının süratle artırılması, iş güvenliği ve genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir.

Madencilik sektörü, içerdiği riskler nedeniyle diğer sektörler nazaran özellik arz etmektedir. Bu sektördeki denetimin, dünyadaki uygulamalarda da olduğu gibi, mutlaka maden mühendisleri tarafından yapılması gerekmektedir.

4) Rödivans uygulaması, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun birçok hükmüne aykırı uygulamalar içermekte olup, uygulamada önemli sorunlara neden olmaktadır. Çeşitli kamu ve özel sektör kuruluşları tarafından uygulanmaya çalışılan bu sistem ile; deneyim ve uzmanlık bakımından yetersiz firmalara madencilik üretimleri verilmekte, böylelikle hem maden

kaynaklarımızın uygun olmayan üretim yöntemleriyle heba edilmesine, hem de çok sayıda ölümlü iş kazasına neden olmaktadır.

Yine, son derece düşük ücretlerle kaçak ve sendikasız işçi çalıştırmaya müsait olan rödovans sisteminde çeteleşme ve cevher kaçakçılığı da söz konusu olup, kamu kuruluşları ve yöneticileri sıklıkla kendilerini çetelerle karşı karşıya bulmaktadır. Yıllardır sürmekte olan rödovans uygulamasından vazgeçilmesi ve kamu kurumlarındaki mevcut potansiyellerin doğru planlamalar ve akılcı yönetim ile ülke kalkınmasına yönelik harekete geçirilmesinde ülkemiz adına büyük yarar bulunmaktadır.

Ermenek'te meydana gelen olayda yaşamını yitirenlerin yakınlarına başsağlığı diliyor, acılarını paylaşıyoruz. Madencilik sektöründe giderek artmakta olan iş kazaları konusunda ilgilileri uyarıyor ve görevlerini eksiksiz yapmaya, acilen gereken önlemleri almaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

TMMOB
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU
Ankara, Aralık 2003

BASIN AÇIKLAMASI

Erzurum'un Aşkale İlçesi'nde çalıştırılan Kükürtlü Maden Ocağı'nda, 8 Ağustos 2003 tarihinde meydana gelen iş kazası sonucu ocakta üretim yapılan kısmın bir bölümü göçmüş, 3 işçi yaralanmış, 7 maden işçisi ise yaşamını yitirmiştir.

2002 yılına kadar Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu (TKİ) tarafından çalıştırılan Erzurum Aşkale Kükürtlü Kömür Ocağı, maliyetlerin yüksekliği ve verimsizlik gerekçeleriyle kapatılmış, yine aynı yıl rödovans (kiralama) ihalesine çıkılarak ihaleye teklif veren tek şirket olan Erzurum Aşkale Çimento Sanayii A.Ş.'ye ruhsatı TKİ de kalmak üzere devredilmiştir.

Söz konusu şirket, 2002 yılı Aralık ayında üretime başlamış ve kazanın olduğu tarihe kadar ocaktan yaklaşık 10.000 ton kömür üretimi gerçekleştirmiştir. Bu üretimin karşılığı olarak iktisadi kamu hizmeti kuruluşunun aldığı rödovans (kira) ücreti 12 milyar Türk Lirası olmuştur. Yapılan sözleşme gereği şirketin yılda 20.000 ton kömür üretimini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Kazanın olduğu kömür ocağı, koşulları itibariyle ülkemizdeki en zorlu üretim yerlerinden birisidir. Yüzeyden yaklaşık 250 metre derinde ve son derece güç doğa koşullarında çalışmayı gerektirmektedir. Kömür üretimi yapılan noktalara ortalama 30 derece eğimli yer altı yollarından ulaşılabilmekte, üretim, 60–70 derece eğimli, ince kömür tabakalarından yapılmaktadır. Yanıcı ve patlayıcı gazları da ihtiva eden ortam, kaza olasılığı bakımından son derece büyük riskler taşımaktadır. Söz konusu güç koşullarda üretim yapılabilmesi, birikim, deneyim ve uzmanlık gerektirmektedir.

Kaza sonrası Odamız tarafından da ocakta incelemeler yapılmış, işletmeyi çalıştıran şirket tarafından; böylesine güç çalışma koşullarına uygun üretim yapabilecek yeterlikte deneyime sahip olmayan teknik eleman ve işçi çalıştırıldığı belirlenmiştir.

Söz konusu şirket tarafından deneyimsiz personel istihdamı, işletme yönteminin hatalı uygulanmasına ve emniyet tedbirlerinin gerektiği gibi alınamamasına neden olmuş, kaza kaçınılmaz hale gelmiştir.

Buna karşın, şirketin üretim yaptığı yaklaşık 8 aylık süre içerisinde, böylesine büyük risk taşıyan işyerinin ilgili birimlerce gerektiği şekilde denetlenmediği anlaşılmıştır.

Yine, işletmede çalışanların, yaptıkları işle hiçbir şekilde orantılı olmayan son derece düşük ücretlerle çalıştırıldıkları, iş güvencelerinin bulunmadığı ve sendikalaşma çalışmalarının işten atılma nedeni olduğu belirlenmiştir.

Maden Mühendisleri Odası, söz konusu olayla ilgili olarak, aşağıdaki tesbit ve önerilerini kamuoyu ile paylaşmayı bir görev bimektedir:

1) Madencilik, doğası gereği içerdiği riskler nedeni ile özellik arz eden, bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetimi gerektiren dünyanın en ağır iş kollarından birisidir. Söz konusu deneyim ve uzmanlık, uzun yıllar hatta nesiller gerektirmektedir. Son 25 yıldır devletin küçültülmesi, kamunun faaliyet alanının daraltılması ile iktisadi etkinlik ve verimliliğin sağlanacağı savı ile uygulanılmaya çalışılan girişimler sonucu, ülkemiz madencilik sektörü yarı yarıya küçültüldüğü gibi, nesillerin bilgi ve deneyim birikimi de darmadağın edilmiş, edilmektedir.

Bir yandan ülkemiz madencilik kuruluşlarındaki mevcut birikimin reddedilerek, madencilik üretimlerinin yetersiz, donanımsız ve deneyimsiz kişi ve kuruluşlara bırakılması, bu yapılırken diğer yandan kamusal denetimin iyice gevşetilmesi böylesi kazaların kaçınılmaz olmasına neden olmaktadır.

2) Türkiye'nin önündeki engelin kamu kuruluşları olduğu, devletin küçültülmesi ve kamunun faaliyet alanının daraltılması ile ülke sorunlarının çözülebileceği söylemi son 25 yıldır yoğun propaganda desteği ile söylenegelmektedir. Bu söylemin madencilik sektörüne yansımaları, "kamu

madencilik kuruluşlarının kapatılması, özelleştirilmesi, rödovans ile devredilmesi ya da en azından kamu kuruluşlarının yapmakta olduğu işlerin özel şirketlere gördürülmesi gereği” olmuştur. Ancak bu güne kadar, madencilik sektöründe özelleştirme ve özelleştirmeye yönelik olarak yapılan rödovans ve benzeri çalışmaların hiçbirisinden olumlu bir sonuç alınamamış, madencilik sektörü giderek küçülmüş, buna karşın sektördeki iş kazaları artmıştır.

3) Üzerinde önemle durduğumuz, sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı olan teknik eleman istihdamının önemi, kaza ile bir kez daha ve acı bir şekilde gündeme gelmiştir. Yürürlükte olan yasal mevzuata göre her maden sahasına bir “fenni nezaretçi” uygulaması yürümekte, pratikte önemli sorunlara neden olmaktadır. Söz konusu nezaretçi sisteminde her nezaretçi Türkiye’nin herhangi bir yerindeki 10 sahaya aynı anda bakabilmekte ve maden sahalarına ayda sadece 2 kez gitmeleri yeterli sayılmaktadır. Bu durum maden sahalarındaki üretimin verimsizliğine neden olduğu gibi iş güvenliği bakımından da sorunlara neden olmaktadır.

Her maden işletme faaliyetinde iş güvenliği ve üretim için yeterli sayıda maden mühendisinin daimi istihdamı zorunlu olmalı, işletmenin özelliklerine ve taşıdığı risklere göre söz konusu mühendisin gerekli deneyime sahip olması mutlaka sağlanmalıdır. Bu husus, mevcut Maden Kanunu’nda yapılmak istenen değişiklikler ile daha da geriye götürülmekte, teknik eleman istihdamı ya da eğitim gibi hususların birer maliyet unsuru olarak görülmesi sonucu, işletmelerde “emanet maden mühendisi istihdamı” gibi son derece akıl dışı noktalara getirilmek istenmektedir.

Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar her şeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerine geliştirilmelidir. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş deneyimli teknik eleman

ve işgücü varlığı önemlidir. Sektördeki teknik eleman istihdamının süratle arttırılması, iş güvenliği ve genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir.

4) Rödivans uygulaması, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun birçok hükmüne aykırı uygulamalar içermekte olup, uygulamada önemli sorunlara neden olmaktadır. Türkiye Taşkömürü Kurumu ve Eti Holding A.Ş. tarafından da uygulanmaya çalışılan bu sistem ile; deneyim ve uzmanlık bakımından yetersiz firmalara madencilik üretimleri verilmekte, böylelikle hem maden kaynaklarımızın uygun olmayan üretim yöntemleriyle heba edilmesine, hem de çok sayıda ölümlü iş kazasına neden olmaktadır.

Yine, son derece düşük ücretlerle kaçak ve sendikasız işçi çalıştırmaya müsait olan rödivans sisteminde çeteleşme ve cevher kaçakçılığı da söz konusu olup, kamu kuruluşları ve yöneticileri sıklıkla kendilerini çetelerle karşı karşıya bulmaktadır. Yıllardır sürmekte olan rödivans uygulamasından vazgeçilmesi ve kamu kurumlarındaki mevcut potansiyellerin doğru planlamalar ve akılcı yönetim ile ülke kalkınmasına yönelik harekete geçirilmesinde ülkemiz adına büyük yarar bulunmaktadır.

Kamuoyunun bilgisine sunarız.

TMMOB
MADENMÜHENDİSLERİ ODASI
YÖNETİM KURULU

Ankara, Ağustos 2003